

IN 'T HARTE VAN JAVA.

[illegible]

VAN

JAVA.

[illegible]

P. J. [illegible]

AMSTERDAM.
[illegible]ELTEMA & HOLKEMA.
1881.

W. J. HOFDIJK.

IN 'T HARTE

VAN

JAVA.

MET IN KOPER GEËTST PORTRET DOOR

P. J. ARENDZEN.

AMSTERDAM.
SCHELTEMA & HOLKEMA.
1881.

Gedrukt bij de Erven H. van Munster & Zoon.

VOORBERICHT.

Toen in 1872 het zesde deel van De Jonges voortreffelyke „Opkomst van het Nederlandsch gezag in Oost-Indië" verscheen, ontrolde dit voor mijn geest een aantal tafreelen, tot wier bewerking ik terstond met warmte overging. Zeer spoedig bleek het my echter dat het door onze dichters zoo vernalatigde Java ook voor my niet veel meer dan een terra incognita heeten mocht. Ik zette my in mijne weinige vrije uren aan een nieuwe studie — en kostelyke werken als van Junghuhn en Veth; reisbeschrijvingen van Van Doorn, Budding, en een legio anderen; een niet minder legio van tijdschriften over Neêrlands-Indië; krijgskundige geschriften over de oorlogen op Java; vertalingen van Javasche letterkundige voortbrengselen; plaatwerken als Frans Buffa en Zonen, en Mielingh uitgaven; eindelyk zelfs een overvloed van fothografiën — maakten my beter gemeenzaam met mijn onderwerp, en eerst toen, nadat ik als Jakob zeven jaren ter wille van Rachel onderdanig was geweest, hervatte ik mijn genotrijken arbeid.

Onder den indruk van Hamerlings „König von Sion" had ik mijne eerste vaerzen in den hexametervorm geschreven — in de Aurora van 1874 ten proeve gegeven — aan wier breeden epischen golfslag ik sedert verre de voorkeur geef boven den meer afgemeten alexandrijn.

Doch ik ben daarby tevens met den aart en de eischen onzer taal te rade gegaan. Met mijn begaafden vriend Vosmaer acht ik de invoering van den hexameter — waarin Duitschland en Engeland zulke meesterstukken bezitten — een groote verrijking voor onze Letterkunde. Maar dan niet op een angstvallige wijze, die herhaaldelyk aanleiding geeft tot stroefheid en gewrongen zinsbouw. Waar het Grieksche gedicht in het Hollandsch wordt overgebracht, zijn de eischen natuurlyk gestreng; waar de Nederlandsche dichter een uitheemsch metrum inheemsch wenscht te maken, heeft hy ook rekening te houden met de eigenaartigheden zijner taal.

Dit nu heb ik gedaan: ik wil dat het keurslijf zich voege naar den vorm van het lichaam, maar het niet inpenne; daarom maak ik hier en daar de veters los, ten einde een knelling te voorkomen.

Zonder deze vrijheid wensch ik de invoering van den hexameter n i e t.

Wat nu het ongewone van deze maat ten onzent betreft, geldt eenvoudig het gezonde woord van een onzer dichters uit de vorige eeuw — dat nog maar al te zeer verwaarloosd wordt:

„Lieve Lezer! lees mijne vaerzen toch als proza!"

HOFDIJK.

AAN

MIJNE GELIEFDE ECHTGENOTE

W. F. HORN.

Het zal mijn zwanenzang wel zijn.
Daarom zij hy U opgedragen,
Die my des levens najaarsdagen
Verhelderd hebt met zonneschijn.

Ik heb U eindloos veel te danken
By 't hellen mijner levensbaan.
Neem dan mijn jongste cytherklanken
Als offer der erkentnis aan.

Augustus
1881.

I.

Op den Lawoe.

> Wanneer gy het goede doet, dan doet gy het tot heil uwer eigene ziele, en doet gy het kwade, dan geschiedt dat ten nadeele uwer ziele.
>
> De Koran, soera 17.

'T Fonklend gestarnte verdooft. Nog droomend in d'aanvang, doch weldra
Klaarder heur aftocht bewust, plooit nu de nanacht heur sluier
Golvend en rimplend te zaam, en deinst naar den donkeren lommer
Die nog het westen beheerscht. Aan 't oosten nadert de morgen,
Vast, met versnellenden tred. Reeds de opslag zijns oogen verzilvert
't Donker en krachtig azuur, dat staag blanker en weeker zijn welfsel
Spiegelt in de Indische zee, uit wier vlakte nu eiland aan eiland,
Steeds door een grensrand van schuim omkronkeld, in 't licht zich ontwikkelt:
Reuzensmaragden, gereid op den golvenden boezem der waatren.

Trotsch, als zijn rang zich bewust, strekt het koninklyk Java zijn bergen
't Dagende zonnelicht toe. Wel hullen nog zwachtlende dampen,

Graauw als de mantel des wolkgods, den kegel des naakten Semeroes
Die, der vulkanen gigant, zijn schedel verheft boven allen —
Doch aan het welige dal, gedrenkt door de kronklende Solo,
Stijgt, uit zijn heuvlige voeten, met statige helling de Lawoe,
Tot zijn drievoudige top zich door 't blaauw van den hemel gekroond ziet.
Diep in het lagere woud schalt de bergmeerl luide haar lokroep,
Gants nog van scheemring omhuld. Maar een mengling van goud en van purper
Stroomt als een regen van gloed op de golvende welving der kruinen:
Weerschijn des vlammenden lichts, waaruit gloeiend de zonneschijf oprijst.
't Witgrijze nevelenkleed, door de killige nanacht geweven
Boven der bergtoppen kruin, en nu, als een wolkenzee, bobblend
Golvende rondom de helling, deinst schichtig voor 't klimmende zonlicht.
't Daalt en het zakt, maar herrijst — doch scheurend, met gapende wonden;
't Zijgt, en verzwaart en verdikt tot een regen van paerlende drupplen
Die, als een vruchtbare daauw, den bergbodem zeegnend besproeien.
Enkele wolkjens alleen, als den kampstrijd ontkomene benden,
Glijden of wentlen nog rond langs de helling of boven de toppen —
Doch 't triomfeerende licht straalt zijn rijkdom van tinten en kleuren
Diep in de rotskloven hier, daar in de lachende dalen,
Ginter beneden in 't woud, elders omhoog op den bergtop.

Gants onder 't dichte geboomte op de helling des Lawoes verborgen,
Waar, als in eeuwige lente, het djatiebosch 't tandig gebladert
Breed en weeldrig ontplooit, schuilen de tempels van Soekoe
Schuchter hun bouwvallen wech, als beschroomd om de oud-aadlyke sporen
Hunner ontpurperde grootheid te ontsluîren aan laatre geslachten.
Toch, op het hoogste terras, door den machtigsten bouwval beslagen,
Die er als halfpyramide zijn glooiende muren doet rijzen,
Worden thands stemmen gehoord, luide van klank, soms zelfs heftig,
Of zy een driftig gemoed stormend ontwelden. Daar toefden,
De een aan een obelisk geleund, de ander rustig gezeten

Op den verwederden romp eens gevallen kolossus, twee mannen.
Hy die daar stond, en wiens oogen, mistig van glans, als een dwaalstar
Boorend door nevelen heen, immer zich wemelend wendden,
Kenmerkte in houding en dosch den hadji, den priester, wiens voeten
't Heilige Mekka en 't graf van Mohammed eens hadden betreden,
En wien een heiligen glans sinds zijn terugkeer omstraalde.
Wit was het plooiende kleed dat byna zijn voeten bedekte;
Groen was de tulband, wiens slip slingerde tusschen zijn schouders;
Wit was weêr de om den hals luchtig hangende neusdoek
Die aan den linker tip de kralen droeg van zijn bidsnoer,
't Heilige doelwit, naar 't scheen, van zijn halfoverwimperde oogen.
Somber maar luid klonk zijn stem: „Broeder kluizenaar! vasten en bidden
„Is des geloovigen plicht, is zelfs door Allah geboden.
„Doch onze onrustige tijd eischt méer nog. Bidden noch vasten
„Kunnen de krankte bezweren, wier voorboden dringend voorspellen
„Dat zy het heilig geloof op Java bedreigt te ondermijnen.
„Volg my." En zwijgende schreed hy 't terras over; daalde drie trappen;
Toen, over 't volgend terras vijf trappen lager weêr, trad hy
Recht naar de voorpoort, en hield er stand aan de binnenste zijde,
Onder het rijzig geboomte, in de luwte van 't statige lommer.
Rijk was dat bouwgewrocht daar bebeiteld met zonderling beeldwerk,
Duistre symbolen van lang verdwenen godsdienstbegrippen,
Lang vervlogen eeuwen eigen: wanstaltige monsters,
Boomen, reuzen, en dwergen, alles uitspringend gehouwen.

Klemmend de dun gehairde bovenlip sluitend, en zwijgend
't Halfgelokene oog strak op den kluizenaar richtend,
Wees hy met trillenden vinger naar een van die steenen tafreelen.
„Zie, en zie met verstand — want ook Satan heeft zijne profeten!
„Hoe hier de voortijd der heidnen, te midden van 't heillooze donker,
—Dus borst hy plotselyk uit, als door hoogere roeping bewogen: —
„'t Heillooze donker voorspelde dat, zelfs na Mohammeds verlichting,
„'t Edele Java weer eenmaal bedreigen zou. Thands is die ure

„Méer dan in volheid gekomen. Ziet ge dat reusachtig monster
„Dat, met gesparden muil, zijn vinnige, vreeslyke tanden
„Zet in het wringende lichaam van 't kermende schepsel, zijn vuisten
„Machtloos ter prooi? En ziet ge dien hoofdloozen hond, hem ter zijde?
„Daarnaast dien ranken palmboom, ter helft door een reiger bestegen?
„En op den top deze duif?..... Dat is de toestand van 't heden.
„Gints, in het welige dal achter Iedjoes bergen verscholen,
„Is het kwaadaartige monster, schijnbaar verslagen, herrezen.
„Daar, in 't ontwijde paleis van Matarams Keizer, daar huist het.
„Onverschillig voor God, en diens heilige leere ongedachtig,
„Neigt de machtigste Heerscher van 't koninklyk Java zijne ooren
„Laf naar den lokroep van 't noorden, waar 't bleeke gevogelt zich klampte
„Vast aan den bloeienden palmboom. De trouwe in de hofburcht is hoofdloos,
„En, in neerslachtigheid staart de duif des geloofs, schuw gevloden,
„Gants twijfelmoedig en droef naar beneden op 't sombere schouwspel."
„Pijnlyk is 't woord uwer lippen, en snijdende vlijmt het door 't harte,"
Andwoordt in oodmoed de kluisnaar: „Maar wie, zoo 't de wille is des Heeren;
„Wie zal het wenden!"

De priester legt hem de hand op den schouder,
De andere strekt hy omhoog. „Wie?" roept hy luide: „Allah-zelf zal 't.
„Wat staat geschreven in 't Woord? „God heeft een zegel gestempeld
„„Op hunne harten en ooren, daarby door een blinddoek hunne oogen
„„Gantslyk verduisterd." Aan Hem behoort het oosten en westen,
„Werwaart gy 't aangezicht wendt, vindt ge 't gelaat van den Heere —
„Maar het is immer gekeerd tegen zijn haatren. En gintsche
„Hollanders, afgodendienaars, die voor een God aan een kruishout
„Biddend de kniën buigen, zijn Hem een walg in zijne oogen,
„Däarom zal Hy ze verdelgen." Hy wees naar de kruin van 't geboomte,
Thands door den morgenwind zacht met een lichte trilling bewogen:
„Hoor — daar gaan zy, de geesten, wier vleuglen de boomtoppen raken!
„Neen — niet 't geboomte is 't dat ruischt: 't is de banier die zy zwaaien:
„'t Is de geheiligde standaart, die alle geloovigen aanmaant,

„Prikkelt, en spoort tot den strijd!"

„Zoo Allah het wil!" sprak de kluisnaar,
't Oog onderworpen gericht naar den priester. „Hy wil het!" was 't andwoord.
„„Ik ben ten volle bekend met wat gy niet kent —" zoo sprak eens
„De eeuwige Heerscher der waereld den engelen die Hem omringen.
„Ik maak dat woord tot het mijne, en 'k herhaal u: de teeknen der tijden
„Zijn in hun volheid aanwezig. Ga, broeder kluisnaar! bereid u:
„Blijf in volharding met vasten, met bidden, vooral met gepeinzen —
„Tot ik u oproep tot daden; want, ja, de gedachte is des Heeren,
„En Zijn gedachte is een wil — maar het werktuig van Zijn openbaring
„Is de verhevenste mensch te midden der menschen — de priester.
„Allah verlicht onzen geest, Allah blaast ons Zijnen geest in:
„Wy zijn gehoorzaam aan Hem — 't menschdom moet dus voor ons knielen.
„Wy zijn hier wetgevers. Ga, broeder kluizenaar! Ga, en bereid u:
„Java zal weer, als voorheen, 't erfdeel worden des Heeren!"

Tintelend straalde de zon op 't breedtandige djatiegebladert,
Toen, met oodmoedig gebaar, zich de kluizenaar wilde verwijdren,
Doch een geritsel in 't gras beiden deed omzien. En blozend,
't Bovenlijf, mollig en zacht, onbedekt, maar de zwartbonte sarong
Breed van de zwellende heupen geplooid tot de tedere voetjens,
Stond daar een maagdelyk kind, even verrast als die mannen,
Door hun nabyzijn gestremd in heur schreden.

„Komt ge hier luistren!"
Voerde de priester haar toe. Maar zy, in volle onschuld en eenvoud,
Andwoordde: „Heer! wèl heb ik den klank uwer stemme vernomen,
„Maar, in my-zelf steeds gekeerd, had ik geen oor voor den inhoud.
„Sini ben ik, daar gints uit het dorp aan de helling, Pablingan.
„Krangsa, de stiefzoon van Seto, is my gegeven tot bruîgom.
„Weldra nadert de dag van ons huwlyk. Nu heb ik den geesten,
„Hier in deze oude tempels der voorvaadren immer nog huizend,

„Biddend mijn offer gebracht, opdat Krangsa en Sini hun zegen
„Mogen deelachtig worden."
„Sini deed wel," zegt de priester:
„Ik geef mijn zegen haar ook, haar en heur Krangsa. De Heere
„Zelf slaat genadig Zijn oog op hen die bidden en offren."
'tDiep gebogen gelaat met gevouwen vingren bedekkend,
Treedt, blijmoedig en dankbaar, het meisjen door 't donker der poorte
Huppelend heen naar omlaag. De kluizenaar wendde zijn schreden
Thands naar den bouwval terug, waar hy eenzaam verblijf hield. De priester
Bleef, en zette zich neer aan den voet van een palmplok, in 't lommer,
Blijkbaar bezield met gedachten, wier rustlooze wissling zich vluchtig
Schilderde in 't wisslen der trekken van 't bruine gelaat. Somtijds rijst hy,
Of hem het ongeduld perst; dan weder zet hy zich langsaam,
Of hy dat ongeduld toomt, en het lijdsaam in sussend gareel slaat.
Plotselyk flikkert zijn oog: daar, in de schaduw der voorpoort,
Staat een gestalte, wiens blik rondvorscht op 't voorplein, en haastig
Toetreedt, nu hy den priester ontwaart. Als in aandacht verzonken,
Loert deze scherp door zijn wimpers; ziet welgevallig de trotschheid
Die in de houding en gang des bezoekers zich uitspreekt — en echter
Noch een buigende groete, noch een: „Aanbidlyke vader!"
Eerbiedvol van de lippen vloeiend, weerhoudt. 't Is een Eedling.
Dertig jaren omstreeks mocht hy tellen. Het git zijner oogen
Straalde geen glans, en de trekken zijns hoekigen aangezichts spelden
Uiterlyk kalmte van geest. Een hoofdkap van zijde met gouddraad
Weeldrig doorweven, omsloot zijn sluike, zwartglansige hairen.
Schitterend rood en gebloemd was de sarong, zijn heupen omplooiend,
Byna ten naakten voeten, die 't klemmende schoeisel versmaadden.
Tintelend edelgesteent straalde in 't gevest van de krissen
Die, heur golvend lemmer in kostbare schede gesloten,
Vonkelden boven den gordel, zijn ranke heupen omwoelend.
Langsaam, maar toch in den vorm met eerbied, rees nu de priester.
„'s Heeren zegen bestrale en verlichte uwe schreden" — zoo sprak hy;

„'t Woord uws verlangens, mijn Prins! was naauwlyks tot my gekomen,
„Of ik ben herwaart gespoed. 'k Had Madoera, mijn vaderlyk eiland,
„Reeds met den heiligen bodem van 't glorierijk Java verwisseld:
„'k Heb my een stil verblijf in het rustig Kediri gekozen,
„Wijl de Profeet me openbaarde dat hier weer 't geloof zal herbloeien."

„Vorstlyke vader! 't is dáarom, en, óok als een straal des profeten,
„Lichtende in 't diepst van mijn geest, dat ik u zocht —" luidde 't andwoord.
„Zwaar weegt het woord op de lippen, dat tegen het hart moet gesproken,
„Doch zelfs geen banden des bloeds mogen vangsnoeren worden der traagheid,
„Waar des Almachtigen woord „Yvert voor My!" geeft te lezen.
„Zie dan — ik, naar geboorte Kroonprins des rijks — ik zwalp machtloos
„Rond in de zee der verkeerdheid, wier golfslag daaglyks de wallen
„Wroetend omspoelt van 't paleis mijns vaders. Hy-zelf is een grijzaart,
„Vriendelyk, zacht, ja gedwee. Maar helaas — zijn verstand is verduisterd.
„„Ziet — Mataram is éen met het land van Batavia. Beiden
„„Moeten een echtpaar zijn. 't Machtig en strijdbaar Batavia trede
„„Vrijelyk voor als gemaal; Mataram, meer zwak en onkundig,
„„Volge als de vrouw; doch beiden bestieren te zamen eenstemmig
„„'t Huis." Dus is zijn leus. Voor de Hollanders opent hy de ooren —
„D' onzen spart hy ze toe. Dat is Javaas verderf Mijne broeders
„Wandlen slechts, ieder voor zich, op den weg van hun eigen begeerten.
„Prins Martasana, hoe diep hy de wenkbraauw ook neertrekke, vlam-oogt
„—'k Weet het — met hijgende dorst op de kroon. Prins Poeger, met aadren,
„Zwellend van hitte, baadt zich rustloos in 't meir van den wellust.
„Hy kent éen levensdoel slechts: volle boezems, wier golving hem prikkelt.
„En nu mijn jongste broeder, Prins Singosari? Ik fluister,
„Want zelfs de zwijgende kruin dezer palmboomen vrees ik als echo:
„'t Pestvolle maankopzaad heeft hem 't bloed en het merg reeds vergiftigd:
„Hy, de fierste weleer, gaat reeds thands met gebogene kniën,
„Lusteloos, zwak, en ontkracht. Niemant alzoo in de hofburcht,

„Die zich bekommert om 't rijk — en de heilige kroon Modjopahits
„Waggelt dus, tanend van glans!"

Zwijgende een poos, staart de priester
Strak in het oog van den Prins. „En gy?" dus vraagt hy dan langsaam.
„God is mijn Heer en mijn meester, de Koran het richtsnoer mijns levens,
„Java het dierbaar kleinood dat ik koesteren wil aan mijn boezem.
„Doch — als een eenzame randoe, wèl vast in den bodem geworteld,
„Maar die zijn bottende bloesems steeds voor den bergwind moet sluiten,
„Sta ik gants machtloos. Ziedaar, yvrige zoon des profeten!
„Wáarom mijn heimlyke bede u riep naar dees wijkplaats der geesten,
„Zelden door anderen voet dan door dien van een offraar betreden.
„'k Heb in de donkere berggrot daar boven, ten oosten des kraters,
„Biddend en boetend en vastend, gants eenzaam, drie dagen gesleten.
„Toen, in 't geheimvol geruisch van de druppels, 't gewelfsel ontlekkend,
„En ongezien op den glibbrigen bodem verspattend, vernam ik
„Driewerf gefluisterd een naam. 't Was de uwe. En te midden van 't duister,
„Dat als een nacht my omgaf, blonk een lichtstraal voor 't oog mijner ziele.
„G y zijt de man, door den Heer tot Javaas redding verkoren;
„Gy, die, is 't rijk eens hersteld, als 't opperste hoofd aller priesters
„Zeetlen zult naast het paleis. G y hebt de lippen slechts te oopnen,
„En in gehoorzamen gang volg ik het woord uwer wijsheid."

Nogmaals een oogenblik bleef de priester het zwijgen bewaren,
Onder geloken wimpers 't gelaat van den Kroonprins betrachtend,
Dat, door het palmgroen beschaduwd, met effen en rustige trekken
't Vorschen onkreukbaar doorstond. „In een onbekend land moet men reizen,
„Wil men daarover zelfstandig een oordeel" — dus sprak hy. En de ander:
„Drukte iedre voetstap voor immer zich af op betredenen bodem,
„Dan herkende men duizend der uwen in 't hof van den Keizer.
„Dat echter geldt het verleden. 't Ernstige heden, bekommerd,
„Gistend, en zoekend, verbiedt een terugblik: 't eischt voortgang — en daartoe
„Is óok de weg reeds gebaand, die uw bezwaar vergemakklykt.

„Moede van hanengevechten en vliegers-oplaten, hartstochtlyk
„Steeds mijn heer vader tot hiertoe zoo lief, wil hy wisslen met stouter,
„Prikklender schouwspel. Drie dagen na heden is 't feest in de hofburcht,
„Feest voor het hof en het volk, voor aanzienlyken en voor geringen:
„Tygergevecht zal er zijn, tyger en buffelstier zullen
„Samen hun krachten meten in woedenden strijd. Kom 't aanschouwen.
„Niemant zal dan u verdenken van ander, verheimelykt opzet."

„'t Zal naar uw wensch geschieden, mijn Prins!" sprak de priester besloten.

„Mag ik uw gastheer dan zijn, voortrefflyke vader?" Diep buigend,
De oogen ter aarde geslagen, andwoordt de priester: „Wil God het —
„Ik ben gehoorzaam. Zoo zij het." Kalmte op 't gelaat, gloed in 't harte,
Keerde Prins Anoem te rug naar 't gevolg dat, beneden, hem wachtte.
Lang zag de priester hem na; zag door de voorpoort hem schrijden;
Zag zijn gestalte verdwijnen in 't bloemrijk geboomt dat den bergvoet
Kleurig belommert — en minachting was in dat nablikken kenbaar.
Toen borst hy uit: „Waant ge, huichlaar! 't oog my met blindheid geslagen,
„Dat ik het wit niet bespeur, waar gy heimlyk uw pijlen op aanlegt?
„Meendet ge my voor een reis als sandaal aan uw voetzool te binden,
„Om, na behouden aankomst, my weer in het stofzand te werpen?
„Zetelen naast het paleis?... Zeetlen daar boven! Den scepter
„Heerschend gestrekt over allen — óok over u, eerstgeboorne —
„Dat wil Kadjoran, de reus te midden van u, o gy dwergen!
„Reus — omdat hy zich man gevoelt, waar gy met uw vrouwen
„Minder dan vrouw zijt geworden! En u, ongeduldige Kroonprins!
„Die naar de rijkskroon lang hunkert, u wil ik gunstig bedeelen
„Met de uwer waardige rol: mijn eerste werktuig. De gisting,
„Heerschend alreeds, zult gy stooken tot koking — en dan zal ik schuimen.
„Zóo zal het zijn, Kroonprins Anoem! Gy hebt my uw vinger geboden —

„Vast heb ik dien in den mond, en tot uw uitersten teenen
„Zal 'k u verslinden, u en al de uwen — en Java is mijner!"
't Harte aldus zich verluchtend, thands voorwaarts tredende, stond hy
Stil aan de helling van 't bergvlak. Laag in de diepte beneden,
Blinkend in 't stralende zonlicht, strekte de welige vlakte
Tusschen de golvende heuvlen, doorspoeld van de kronklende Solo,
Heinde en verre zich uit. Geuren van duizenden bloemen
Stegen, gesmolten in-een met den trillenden zangtoon der vooglen,
Samen naar 't bergvlak omhoog, als liedren, doorademd van wyrook.
't Koperig brons, dat zijn wangen doorgloeid had, verbleekte nu langsaam
Weer tot het stemmige bruin, dat der kalmte zoo gunstig zich eigent.
Zwijgende, de armen gekruist, nu en dan enkele woorden
Uitstootend, zonder verband voor wien de gedachte geheim bleef,
Stond hy daar lang in gepeins, tot de heuvlen, wier gloojing de voeten
Golvend te omlegeren schijnt van den steigrenden aschberg Merbaboe
— Trotsche gebuur van den sombren Merapi met vlammenden krater —
Dommelden reeds in de scheemring van d' avond. Ten top van den Lawoe
Nevelden zwevende dampen zich allengs verdikkend tot wolken,
Graauw en rosch en grijs in de schaduw, fijn zilver in 't zonlicht,
Wentelend wisslend van kleur. De priester sloeg peinzend zijn blikken
Opwaart naar 't wolkengespeel. Hy glimlachte. „Spiegel van 't aardsche!"
Sprak hy: „Eeuwige wieling en woeling! Het licht zwijmt voor 't duister;
„'t Duister deinst schuw weer voor 't licht — zóo is het thands, zóo blijft 't eeuwig.
„Eenmaal stonden ook zy hier, de priesters dier prachtige tempels,
„Thands reeds sinds eeuwen een bouwval, door 't woekerend woudgroen omsluierd.
„Zy, hunner macht zich bewust, staarden óok neer in die dalen,
„Waar zelfs de Vorsten zich bogen voor 't outer, dat boven den throon rees.
„Dat is de tijd die moet keeren, het morgenrood borgend uit Mekka,
„Stad aller steden, de waereldstad, 't heilge der heilgen voor allen.

„Wie hier dan wandelt in 't licht van zijn dag — hy maak 't zich ten nutte,
„Eer hem de nacht overvalt, en hy opgaat in 't duister."
't Gerimpeld
Voorhoofd gebogen, de duimen met strakheid gestrekt in den gordel,
Trad hy met langsamen tred de poorttrappen af naar beneden,
Murmlend tusschen genepen lippen een naam — „Troeno Djojo."

II.

EEN TWEEKAMP.

By God — dat is geen menschelyk
wezen, maar een vereerenswaardige engel.
DE KORAN, soera 12.

Midden door 't bloeiende dal van Mataram — van waatren dooraderd,
Die, aan de groene lendnen ontweld van den trotschen Merapi,
Kronklend de vlakte doorvlieten, om eindlyk hun murmlenden golfslag
Te offren in 't zwellende bed van de ruischend naar zee snellende Opak —
Tintelt de witgrijze landweg ten deele in den gloed van den morgen,
Deels graauwt hy dommelend wech in de schaduw van 't rijzig geboomte
Dat hem ter weerszij omhuift. Tusschen 't weemlende loover der waroes
Schittert het goudgeel gebloemt als van eigen ondoofbaren lichtglans,
Doch in staag rijkeren groep weeft het fijn tamarindegebladert
Straks zijn beweeglyk gewelf, dat, de wegzoomen breed overhuivend,
Steeds de nabyheid vermeldt van gezellige menschenverblijven.

Ziet, daar verrijzen ook reeds de bemoschte en verwederde muren

Die in onmeetlyken kring den Vorstlyken lusthof omsluiten.
Somber en stroef staart dat muurwerk, met opene poort zelfs, u tegen.
Tierig en heerlyk nochtans is 't alom in de ruimte daar binnen:
Bloemheesters, hier de laurierroos, daar de oleander, of gints weer
Malven en leliënstruiken, zusterlyk samen gewassen,
Waar de laagnestlende vink en het speelziek muskaatjen luid roepen.
  Snel glipt de zwaluw daarheen; en steeds noordwaart fladdren heur wieken:
Dáar trekt haar 't kunstige nest, waar de gapende snaveltjens krijschen,
Gastvrij en gul onder 't dak van het Vorstelyk lusthuis geherbergd.
  Ruim is er 't opene plein, waar de woning haar nette verandaas
Rondom de wanden van bamboe op bamboezen pylers doet rusten.
Haast onomvaambaar van stam, hun machtige, knoestige twijgen,
Uitwaart en opwaart te zaam, ten gigantische bladerkroon welvend,
Schildert een tweetal waringiens een spelende en dartlende schaduw
Over het kalkwitte plein. Groepen van bruine Javanen
Hurken daar zwijgende neêr in den koelen, gezelligen lommer,
Toevend met rustig geduld, tot de gaamlan hun vrolyk zal seinen:
„Thands is 't de schittrendste feestdag der schittrende feestdagen Javaas;
„Thands viert de volkswraak triomf op éen zijner felste tyrannen."

  Honderden, hier aan het oost, honderden daar aan het westen,
Honderden gints aan het zuid, honderden elders aan 't noorden,
Rezen, voor dag en voor daauw, van de mat waar de slaap hen verkwikt had,
En in ontelbare groepen bezaaien zy thands al de wegen
Die naar het vorstelyk lusthuis aan d' oever des Gandoels geleiden,
Nu eens door 't lagere dal, dan golvend de heuvellijn volgend,
Of van het hooge gebergt in zigzag zich nederwaart strekkend.
  Kinderlyk zijn ze verheugd, die driftige wandelaars; kindren ook
Zijn zy in waarheid: kindren der reine natuur; en de wraaklust
Zelfs, die hun 't wachtend genot met een hoogeren straalkrans omtoovert,
Is slechts de woekerplant die aan den boom hunner liefde zich koestert.

Nu zich de schaduwen merkbaar in 't rijzende zonlicht verkorten,
Is er geen plekjen meer leêg op 't park achter 't Vorstelyk lusthuis,
Waar, aan de diergaarde grenzend, een bamboezen rasterwerk, stevig,
Steil, en gepunt aan den top met vinnige spitsen, de strijdplaats
Veilig omperkt, die 't tooneel moet zijn van den schittrenden feestdag.
Tot in den hoogsten top van de hoogste, nu zwiepende palmen,
Tot op den uitersten tak der waringiens en therebintynen,
Hangen en klemmen en kleven de bruine Javanen — de stoutsten
Nevens de jongsten, de dartelste waaghalzen immer de voorsten —
Om niet een enkelen blik van het toevende schouwspel te missen.
Daar klinkt luid de gaamlan: trommen en bekkens en fluiten,
Citers, schalmeien, en vedels gonzen en tjinklen en schallen —
En uit de lusthuizing treedt Matarams vergrijsde Beheerscher
Statig op 't lommerrijk plein. Kleurige stralen omvonklen
't Goud van de blinkende kroon, om zijn zilveren hairen gespannen.
't Naakte bovenlijf glanst van goudgeelen, geurigen balsem,
Maar door den pajong beschut voor den gloed van het brandende zonlicht.
Gouddraad, tot cierlyk gebloemte verwerkt, doorflikkert de banen
Gants van den zijdenen sarong, die breed van zijn gordelband neerplooit,
Waar het gevest van een drietal krissen weerschittert en flonkert
Van diamant en robijn. Zijn vrouwlyke lijfwachten volgen:
Ouden van dagen, alleen gewaardigd den heiligen Keizer
In onmidlyken kring te omringen. Ter voorrije treden
Zy die zijn kunstig uit goud vervaardigd siri-stel dragen.
Dan volgt een viertal, zijn kostbare zitmat achter hem torschend,
Hoog geheven, opdat ook de minste Javaan moge aanschouwen
Hoe de oppermachtige Vorst in de binnenste wanden des kratons
Zetelt in heerlykheid. Deftig en zwijgend, schrede voor schrede,
Zóo of een passer 't beperkte, volgen nu Hofstoet en Grooten,
Allen den kleurigen sarong zwierig geplooid tot de voeten;
Allen 't naakt bovenlijf gants van geelgouden olie doortrokken;
Allen het dolkgevest glinstrend van paerle en gesteent.

Luide en luider
Schatert en galmt de muziek, tot dat blaadren en bloemen in 't ronde
Trillen omhoog en omlaag in den storm der gevleugelde tonen.
Thands staarde menige blik naar een groep bleeke vreemden in d' optocht.
Zonderling blank was hun wezen. In weelderig krullende lokken
Golfde hun 't hair op de schoudren. Een lijfrok met schittrend borduursel
Reikte hun slechts tot de knie, waar fladdrende linten en strikken
't Ruime geplooi van de broek scheidden van sluitende kousen,
Die aan den voet zich verborgen in glimmend zwart-lederen schoeisel.
Tintlend oranje verguldde de sjerp, hunne heupen omgordend.
Vonkelend goud zoomde als franje den draagband van 't zwaard aan hun zijde.
Wapprende pluimen omhuifden hun vilten, breedrandige hoeden,
Die hun het blanke gelaat overschaduwden. Wie zijn die mannen?
Enklen vernamen het slechts: „Dat zijn gezanten der blanken:
„Hollanders, over de zee van verre gekomen, een machtig,
„Strijdbaar, en handelziek volk, dat Soenda-Kalappa verwoest heeft,
„Waar het een wondere stad, alles van steen, heeft gevestigd,
„Die nu Batavia heet -- en heel Java trotseert."
Doch die eene,
Bruin van gelaat; 't gitzwart hair als de luchtig omslingerde tulband
Rijklyk doorstrengeld met kralen; 't geel wambuis gesloten; de dijen
Cierlyk gedekt tot de knie, maar dan naakt tot de stevige voeten —
Hy is een Indiër toch, al treedt hy te midden dier vreemden?
Indiër is hy. Manipa is 't land zijner vaadren. Maar hijgend
Dorstend naar daden, trad hy in dienst dier vreemden, wier krijgsroem
't Oosten vervult, en wier zwaard alle meêdingers stout heeft verdreven.
Zy ook waardeerden den dappere, en schonken een rang hem in 't leger:
Kapitein Jonker heet hy, en 't vendel der wakkre Ambonneezen
Vliegt op zijn wachtwoord ten post. Hy kent de Javanen, en daarom
Staat hy 't gezantschap ter zij. Daar is ook de priester Kadjoran.
Nederig treedt hy daarheen, met gevouwen handen, maar de oogen,
Schijnbaar geloken, scherp richtend rondom zich. Een fiere gestalte,

Aadlaar en duif te gelijk, vergezelt hem. Het is zijne dochter,
Weinig der rol zich bewust, door heur vader haar toebedacht. Cierlyk
Kranst het zilversatijn der melattiebloem 't git harer lokken.
Open en maagdelyk fier is de opslag der diep donkere oogen.
Open is ook het gelaat, gekleurd door dien fijn bruinen huidglans,
Die, aan de blankheid naadrend, het edelras kenmerkt van 't Oosten.
't Witzijden, ruimplooiend jakjen vonkt, als 't satijn van den sarong,
Weeldrig van gouddraden bloemen. De roodzijden schouderdoek golft haar
't Eener zij laag langs den boezem. Dus treedt die ranke gestalte
Achter den biddenden priester, in argloozen vrede Doch plotslyk
Stoot zy den tederen voet aan een steen, en zy struikelt, maar ijlings
Vangt haar een toeschietende arm. Zy herstelt zich, en blikt h e m in de oogen,
Die haar dus plotslyk omarmde. Een sekonde voor beiden — maar tusschen
Beiden beslissend voor 't leven. Een straal van oneindige weelde
Schiet met h e u r zachten blik h e m door het harte; 't bewustzijn
Inniger kracht wordt gewekt en doortrilt h a a r door z ij n fieren oogblik.
Vreemd aan elkander tot hier, overweldigt hen éen openbaring,
Die hen met gloeiende keetnen saamschakelt.
Toch was dat alles
Naauwlyks een oogwenk van duur. Kadjoran, in eigen bereekning
Peinzend verdiept, en slechts oog voor zijn donkere plannen, had naauwlyks
't Vluchtige stremmen bespeurd. Hy wisselde teeknen:. de Kroonprins
De eerste in den rang na den Keizer, wendde soms 't hoofd — en zijn blikken
Zochten geen enkele maal te vergeefs het oog van den priester.
't Oog aller toeschouwers volgt, met verrukking en eerbied te zamen,
Ademloos starend, den stoet, die glansend en schittrend daar heen treedt,
Tot op het hooge terras, naby het omrasterde kampperk.

Statig, en in heel zijn houding een koelheid, als ware hy eenzaam,
Eenzaam op gantsch de waereld, zet zich de Keizer, de plooien
Van zijn satijnen sarong even verschikkend. Zijn vrouwen
Zitten eerbiedig rondom hem, omgeven door heel zijnen hofstoet.

Aller oog staart op hem; hy staart in 't kampperk. Zijn blikken
Meten met koelheid de kracht van het woudrund, den knokigen buffel,
Die met gespierden nek en ijzeren voorhoofd daar rondsnuift,
Horens en hals, als ten feest, met bloemkransen cierlyk omwonden.

Nog is 't breedschoftige dier alléen in het perk — maar het riekt reeds
Waar zich zijn vijand bevindt, die, bloeddorstig en listig, de klaauwen
Scherp heeft gewet als de tanden, om gluipend zijn prooi te bespringen:
Daar, in die stevige kooi, wier valdeur in 't kampperk zich opent,
Ligt het verraderlyk monster, nog, ondanks zich-zelf, in den donker,
Hongerend snufflend naar buit, hem in d' engen kerker onthouden,
Vruchtloos den brandenden muil en verhittende lippen zich lekkend.

Stilte nog heerscht er alom, ademloos zwijgen. 't Groen loover
Glanst in het zonnige licht; de palmkruinen ruischen; 't gebloemte
Dartelt in weeldrigen geur, 't gevogelte in heldere tonen.
't Oog der ademloos zwijgende menigte is steeds aan den Keizer
Schuchter geboeid, als het staal aan den kouden magneethoef. En plotslyk
Heft zich met flaauwen zwenk zijn hand tot een achteloos wenken.
De eerste der Dienaars van Staat, de Adipati, reeds grijs als zijn meester,
Haast zich thands flux ten bevele — en nu, met de snelheid des lichtstraals,
Zijn aller blikken gewend, en gespannen aan 't kampperk gekluisterd.
IJlings 't bevel ook gedwee, zijn de wachters der kooi in beweging:
Buiten veilig verschanst, slaan zy wakker de hand aan de koorden,
En — naar binnen in 't perk rijst de valdeur omhoog. Geen beweging
Toont zich aan de oopning; slechts diep uit het uiterste donker daar achter
Sist een vreesachtig geblaas. Maar boven de kooi staan de wachters,
Ieder een vlijmende lans in meêdooglooze hand, en de spitsen
Booren door de achterste reten van 't kooidak al sneller en sneller.
Fors, met een schor gebrul, springt nu een machtige tyger,
Standhoudend na zijnen sprong, 't kampperk onwilliglyk binnen.

Of hem de zonnegloed blindt, die de zwarte fluweelstreepen, golvend
Over zijn roschbruinen rug en zijn geelbruine zijden, doet glansen;
Of de muziek hem ontzet die nu schalt met schelklinkende tonen —
Stil staat hy eerst, als verward, maar toch terstond by instinkt reeds
't Rollend en vonkelend oog vlammend gericht op zijn vijand.
Dreigende blikkren zijn tanden; dreigende rijzen zijn naaglen;
Dreigende spart zich het hair op zijn welvenden rug als tot borstels —
Doch hy vertraagt tot den kamp. Wel gluipt hy en sluipt hy en kruipt hy
Eindlyk, den baardigen muil langs den stoffigen zandbodem schuiflend,
Laag op de voorpooten schrijdend, maar hoog zich den achterromp krommend,
Staag in een cirkelvlak rond — doch immer ontwaart hy het grimmig
Onder de borstlige wenkbraauw vuurschietende oog van den buffel
Wrikkeloos op hem gevest, en geen enkle sekonde bezwijkend.
Schrap met de hoeven in 't zand, den bodem een stofwolk ontschrapend;
Heet van inwendigen toorn, die d' adem met ronkelend snuiven
Blaast door het spalkende neusgat; eigene schoften zich geeslend
Met den gespierden staart; toch met een ijzren bedaardheid
Iedere wending en draai, iedere buiging en kromming,
Iedere zwenking en zwaai van het lenige monster bespiedend —
Biedt de onverschrokkene buffel immer de vinnige horens,
Tusschen het warrige hair van het breede en geweldige voorhoofd,
Ondanks den cierlyken tooi van 't gebloemte vreeswekkende tartend.
Steeds in gespannener aandacht, thands haast tot ongeduld steigrend,
Schouwen de honderden toe, geprikkeld den aanval verlangend,
Dien het voorzichtig instinkt van het machtig gediert schijnt te ontwijken.
Druischende en bruisende klinkt de gaamlan, of hy hitste ten strijde.
Eensklaps — daar bukt zich de tyger alsof men een boog zich ziet krommen,
En met gevleugelden sprong, klaauwen en nagelen sparrend,
Schiet hy, dof brullend, van de aard, en stort op den nek van zijn vijand.
Snel heeft de buffel zijn kop met de ijzeren horens geheven;
Sneller nog heeft hy de kracht van zijn nekspieren samengetrokken —
En in een wentlenden zwaai vliegt de spartlende en brullende tyger

Wervlend en wielend omhoog in het luchtruim, en zuizelend ploft hy
Weêr in het perk, door een wolk van opvarend stuifzand omwemeld.
Thands is de hitte des strijds in heur heftige volheid ontgloeid ook.
Wel ligt de tyger een oogwenk, met zwoegende borstkas en lenden,
Hijgende en ademloos neêr, de gestekelde tong rustloos krommend
Uit den wijd-gapenden muil — maar de vrees en de woede te zamen
Prikklen zijn versenen aan om den kampstrijd op nieuw te beginnen.
Naauwlyks meer meet hy zijn sprong. In het wilde zijn rillende spieren
Spannende, vaart hy omhoog — en kleeft zich met nagels en tanden
Snijdende en vlijmende vast aan den nek zijns loeienden vijands.
Razende slingert de buffel zijn martlenden beul gints en weder
Over den stoppligen rug, zwiepend en zwaaiend — maar vruchtloos
Tracht hy zijn bloedende schoften, krimpend van pijn, te bevrijden.
Vlokken van hair vliegen rond; de bloemen, zijn hals en zijn horens
Straks nog zoo cierlyke tooi, fladdren, met bloed overpurperd,
Tusschen die hairvlokken heen, als ten droevigen spot. Soms omneevlen
Wolken van wervelend stof de twee kampioenen. Hun brullen
Wordt dan alleen nog gehoord als 't geluid in een dompigen mistwalm.
Half in zijn wanhoop, maar half ook bewust van zijn reuzige krachten,
Rent nu de raadlooze buffel, het spattende schuim om de lippen,
Wild naar de omheining, en prangt en perst er zijn fellen bestrijder
Tegen de bamboezen palen, dat ribben en wervlen hem kraken.
Wentlend en wringend het lijf, een slang in zijn buigen en rekken,
Tracht thands worstlende de tyger zich de ijslyke knelling te ontwringen,
Die hem de longen benaauwt, en den gloeienden adem slechts hikkend
Horten doet door de keel. Eng het veerkrachtige lichaam
Saamtrekkend, krimpend, en gladdend, glijdt hy, al wriemlend, en zakt hy —
En op den zandigen bodem voelt hy de klaauwen weer rusten.
Achterwaart glippende, stuift hy te rug, maar met kloppende zijden.
Wijde de kaken gespalkt, en de trillende lippen aamechtig
Lekkend met brandende tong, ligt hy voor 't oogenblik krachtloos,
Slechts door den rollenden blik van het uitpuilend oog nog vreeswekkend.

By het ontglippen der prooi heeft zich de buffel, omzichtig
Zelfs in zijn grimmigen toorn, ijlings gewend, en weer immer
Strekt hy den ruigen kop zijn bestrijder al schuddende tegen.
Zelf door de hitte des strijds geprikkeld, treedt hy onrustig,
Kort, in een halven kring, inwendig brullende, vóor hem,
't Spitse der horens hem spieglend in de eindeloos vuurschietende oogen,
En met een vinnigen stoot soms dreigende. Kruipend en schuivend
Deinst dan de tyger te rug. Maar de koopren muziekgalmen gieren
Fel als een sarrend gegil; de bekkens snijden en snerpen
Schel hun verbijstrend gekrijsch in zijn rillende, sidderende ooren —
En hy herrijst weer, en blaast, de borstels der krullende lippen
Sparrend, zooals hy zijn nagelen spart. Nu eens aarzlende naadrend,
Dan weder deinzend, beproeft hy den aanval naar iedere zijde —
Maar 't zijn altoos de horens, en altoos de vlammende blikken
Onder het borstlige voorhoofd, die hem geweldig beheerschen.
Dan welft hy rijzend den rug; dan, met snel dalende wending,
Schraapt hy zijn hairigen baard langs den bodem, terwijl hem de tanden
Knettren, alsof hy 't gebit inwendig wette. Nu acht hy
't Oogenblik gunstig; en, snel als het weerlicht, een wervlende stofwolk
Achter zich vagend, stuift hy in suizenden sprong, zijne klaauwen
Gapend en grijpend gestrekt, toe op zijn ruigen bestrijder.

Immer den hairigen kop gebukt, ontfangt hem de buffel
Thands op de vlijmende spits der geweldige horens. By stralen
Gudst er het rookende bloed langs de warrige hairen van 't voorhoofd,
't Oog onder 't druppelend lid half verduisterend. Jamrend en brullend
Wringt zich de krimpende tyger. De buffel bukt dieper het hoofd nog.
Al de reusachtige kracht van zijn spieren en muskelen trekt hy
Adem inhoudend saâm — en hy slingert het wriemlende monster
Nogmaals in dwarlenden zwaai het zonnige hemelblaauw tegen.

Zwaar is de daavrende plof, waarmêe de overwonnene neerstort,
Weêr op de puntige horens, die, kervend en scheurend, meêdoogloos
De open wonden niet sparen, en nieuwe wonden er vlijmen.

Of nu het tappelend bloed den toorn des verwinners nog spoorde —
Brommende, maar met éen ruk van zijn kop, alsof koele verachting
Thands slechts zijn spieren beweegt, werpt hy laag langs den bodem zijn offer
Verre van zich in het zand. En dan schrijdt hy met dreunende schreden
Grimmig en fel op hem toe. En hy spietst hem aan de ijzeren horens;
Sleept hem en sleurt hem in 't rond, en trapt hem op borst en op lenden,
Tot zich het ingewand, rookend, belemrend zijn hoeven omkronkelt,
En slechts een bloedige klomp het overschot toont van den tyger.

Daverend galmt nu 't gejuich van de juublende menigte in 't ronde.
Zonder een enkelen trek, 't zij van genot of verveling,
Op 't onbewogen gelaat, verlaat de Keizer de schouwplaats,
Breed door de zijnen omstuwd, en wendt zich te rug naar zijn lusthuis.

III.

De Geloften.

Een onbegrensd loon wacht u, want gy zijt van hoogen en verheven aart. Gy zult het aanschouwen, en ook zy het zien wie uwer van zijne zinnen beroofd is.

De Koran, soera 68.

'T Rijke gezin van de nacht is ontwaakt in het wassende duister.
Donkerheid legert alom; in heur schoot is de schaduw ontslapen.
'tSluimrende loover omhoog kaatst de stralen van 't wolkloos gestarnte
Strak en met koelheid té rug. Doch onder en tusschen de welving
Van dat onzichtbare loover schalt het onzichtbare leven:
Nachtvlinders, sprinkhanen, kevers, termieten, cikaden, en muggen,
Kikvorschen, laag in de gracht, en haagdissen, hoog in 't geboomte,
Vieren 't koncert van hun aanzijn, trillend van blijde genieting.
De atmosfeer golft van geluid. Gonzen en sjirpen en guiven,
Sissen en tjilpen en fluiten, brommen en snorren en klaatren
Galmt duizendstemmig door-een; en als starren, door 't loover gedoken,
Zwermen de vuurvliegen rond met heur fijnen, blaauw-zilveren lichtglans,

Of zy met tedere toortsen het nachtlyk muziekfeest beschijnen.

Plotslyk, als had er de hand des doods met reusachtigen vinger
Alles te zamen genepen, heerscht er een ademloos zwijgen,
Doch — slechts voor weinig sekonden: dan valt weer het choor
duizendstemmig,
Ieder zijn eigen toon hervattend, steeds luider en luider,
Of 't allengs naadren kwam, in — om straks weer een oogwenk te sterven.

Dus viert de voornacht feest. Maar luister: in 't choor der insekten
Passen die tonen toch niet, die zich zacht, maar verstaanbaar, doen hooren
Onder het rustig verblijf, waar, binnen de stilte der wanden,
Schoone Mahera, de dochter Kadjorans, nog slaaploos en rustloos
Wentlend zich strekt op heur leger. Laag was de bank; zacht en mollig
't Cierlyk bewerkte kleed, daarover gespreid, waar ze op rustte;
Leenig het kapokken kussen; maar 't gloeiend hoofdjen, ofschoon ook
't Lieflyk gelaat zich gewend had naar 't heilbrengend oosten, zocht vruchtloos
Kalmte en verkoeling. Siddrend, de hand op den jagenden boezem,
Rijst zy. Dan deinst zy te rug — maar zy nadert allengs toch het venster
Dichter en dichter: al gonzen en fluiten en schaatren de insekten —
Zy herkent aanstonds de stem, wier klank zy wel nooit heeft vernomen,
Maar die haar hart heeft gehoord, toen hy sprak met zijn gloedvolle blikken.
Schoon ook een luchtige mat de oopning thands dekte die 's uchtends
't Koeltjen tot instroomen lokt, ziet zy duidelyk de bronzen gestalte,
't Gitzwarte hair en den wrong van den luchtig omwikkelden tulband,
Cierlyk doorstrengeld met kralen, min hel dan zijn schitterende oogen —
En voor zich-zelf naauwlyks hoorbaar, lispelt zy: „Kapitein Jonker."

„Heldere maan aan den hemel, en lachende bloemen der aarde —
„Niet zóo schoon zijt ge als 't lieflyk, het glansend gelaat van Mahera!
„Stralende sterren des hemels, en flonkergesteenten des aardrijks —
„Zóo zielvol tintelt gy niet als het vriendelyk oog van Mahera!

„Wat deert my 't afzijn der zon! Mijn zonne is de schoone Mahera!
„Kom dan, geliefde! en fluister één woord slechts — opdat ik niet sterve!"

Zóo ruischt de stem van den zanger, die, veilig in 't tastbare donker,
't Pad had gevonden naar 't doel waar zijn gloeiende zielszucht naar streefde.

Ritselde daar niet de schuifmat van 't donker, geslotene venster?
Viel, met naauw hoorbaren dreun, daar niet iets op den donkeren bodem?
Snel bukt de zanger zich neer, en bloemengeur richt hem in 't tasten.
Flux, in plooien van gaas, verwarren zijn vingren zich. IJlings
Klemt hy het dierbare doek aan de siddrende lippen, en juicht hy,
Uitwendig sprakeloos, maar, inwendig juublend, de geuren
Trillend genietend der bloem, in het plooisel verborgen: „Kambodja —
„Trouw totter dood! Heilge bloem — ik versta u: voor haar zal ik leven."

Thands ruischt een tweede geritsel. Een andere mat wordt verschoven,
Gints, aan een ander vertrek. En suizend en zwiepend doorkliefde,
Goed op 't gehoor af gericht, een lans 't spoorloos donker, en spietste
Plotslyk den hoofddoek des zangers scheurend in 't zand van den bodem.
Lachend, met stevige vuist, rukt de jongling het wichtige wapen,
Trillende nog, uit den grond, en hy was met een sprong reeds verdwenen,
Toen er een tweede lans de plek waar hy stond weêr deed splijten.

Achter dat tweede venster was het óok donker, maar heimlyk
Zaten twee mannen, verdiept in fluistrend gesprek, toen de zanger
De aandacht wekte des oudsten. Hy rees uit zijn zittende houding —
En zijne vingeren waren 't, die tweemaal de vlijmende lansspits
Wierpen naar 't donkere doel. Nog een oogenblik stond hy, scherp luistrend —
Toen trad hy weder te rug, en, op zijn mat zich herzettend,
Sprak hy, gedempt, maar met ernst: „Dat laffe gebeuzel zelfs spoort my
„Haastig de handen te slaan aan ons kostbare weefsel. De schering
„Neem ik op my; u blijf' de inslag. De draden zal ik u allen

„Bloot leggen — is 't daartoe tijd, mijn Prins! Maar in vluchtigen omtrek
„Moet gy ze kennen als ik, moeten ze uw hoofdknik verwerven.
„Luister dan scherp van oor voor den inhoud van ieder der woorden.
„Niet uit den boezem der hofburcht kan de opstand zijn standaart verheffen:
„Dat moet geschieden daar buiten Welnu — gints, aan 't strandrijke noorden,
„Heerschen de Makassaren, by duizenden binnengedrongen.
„Buitziek, rooflustig, maar tevens manmoedig en strijdbaar — zijn zy het,
„Die u de baan moeten breken, om zelf dan in rusteloos streven
„Voorwaart te snellen. Met twee hunner Vorsten, Montemarano,
„Machtig en hooglyk gevierd, en den held Galesoeng, voor wiens wapen
„Sneeft wien hy aantast, wil ik de oude bekendschap hernieuwen.
„Zy zullen vaardig, ja gretig, naar 't binnenland stormen, en 't, zondvloed,
„Snel overstroomen; waarna gy d' oogst van het slib dan kunt innen."

„Scherp, vorstlyke vader! is 't oog uwer wijsheid. Maar eenmaal
„Stevig den hiel op dees bodem, zullen ze er wortelen willen.
„Dus wierd het nieuwere wee erger misschien nog dan 't oude,"
Zoo fluisterde Anoem. De priester sprak schielyk: „En dus zou 't ook wezen,
„Hield niet een hooger gezach, des gebeden, den toom: Prins Mas Giri,
„Heilig in handel en wandel, onfeilbaar in godsdienstverklaring,
„Afstamling van den profeet, zal de zaak des geloofs niet verachten.
„Geen Makassaar — vreemdling wel, en toch vreemdeling niet, want in Mekka,
„De eeuwige stad, ligt de knoop aller volkren. wien 's Heeren genade
„Zegende met de gift van het heilige woord — zal weêrstreven,
„Waar hy het woord zijns gezachs richt tot hen die eerbiedig gelooven
„In de weerspiegeling Gods — d' onfeilbaren priester. Zy zullen,
„Waar hy 't beveelt, Javaas bodem ontruimen, wanneer die gezuiverd,
„Rein, en geschuimd is van d' indruk der voeten van 't bleeke geslachte."

Toen greep de hand van den Prins naar de hand van den priester — en zwijgend

Sloten zy samen in 't donker 't verbond, dat de toekomst van Java,
Toekomst van duizenden, groot en kleen, in dien greep moest beslissen.

Wentelend lag toen de Keizer in 't binnenst vertrek van zijn lusthuis,
Rondom omlegerd in nevenvertrekken door vrouwlyke lijfwacht.
't Rijke verguldsel der rustbank, het kostlyk borduursel der slaapmat,
't Zachte satijn van zijn hoofdkussen konden geen spooksels bezweren
Die zijne rustkoets omzwierven. Wentelend lag hy, en droomde.
Zonderling geel stond de zon aan den hemel, maar helder toch stralend.
Hoog op zijn olifant zat hy, van eere en van glorie omgeven.
Plotselyk nadert een monnik, in morsige py, maar laatdunkend
Voorwaart zich dringend. „Ik moet u spreken, o Keizer!" zoo roept hy,
Schaamteloos luid voor elks oor. En de Keizer, op 't diepst verontwaardigd,
Staart van zijn hoogen zetel met minachtend oog naar beneden.
„Geeselt dien boef uit uw midden!" roept hy in toorn. Doch daar richt zich
Plotslyk de vuile gestalte des monniks, en hooger en hooger
Steigert het beenig gelaat, tot dat het zijn glasachtige oogen
Spiegelt in die van den Keizer. Dan spreekt hy, alsof er een nachtwind,
Alles verkillend, door 't siddrend gebergt vaart: „De doods-engel ben ik.
„'t Uur van uw scheiden is daar: 'k eisch uwe ziel my te volgen."

Badende in zweet rees de Keizer, zich 't voorhoofd met trillende vingren
Woest en krampachtig omklemmend, zoodat hem de witgrijze hairen
Fladderden rondom 't gelaat. Zijns ondanks, nog eer hy zijn toestand
Helder bewust was, stiet hy een kreet uit, wiens snijdende scherpte
Sneed door de nevenvertrekken, en 't hofgezin rillende wekte.
Angstig stroomde men toe. „'t Is niets! 't Is niets!" sprak de Keizer:
„'k Had slechts een bijsteren droom, anders niet. Doet den wichelaar komen!"
Licht werd ontstoken. De wichelaar kwam. En alleen met den Keizer,
Hoorde hy, nedergehurkt, en het hoofd diep ter aarde gebogen,
't Sombere nachtvizioen. Toen, na een oogenblik peinzens,
Sprak hy, vast en bepaald, als bezat hy den sleutel der waarheid:

„Droomen van sterven beduidt immer verlenging van 't leven.
„Niet in den droom komt de doods-engel: steeds in het tastbare leven
„Slaat hy de onkeerbare hand; en wanneer hy zijn sombere boden
„Somtijds vooruitzendt, dan ziet men hun vleermuisvleuglen in 't daglicht.
„Lengte van dagen, mijn hooge Gebieder! voorspelt u dit nachtspook,
„Mooglyk — want dit mag wel zijn — gemengd nog met strijd en met onspoed."

Heimelyk werd het gezegd — maar heimelyk was 't ook beluisterd,
En, eerst in engeren kring, maar spoedig in ruimer omgeving
— Zóo als een krinklend gegolf op het watervlak wijde zich uitspreidt —
Ging het van oor tot aan oor wat de Keizer gedroomd, en de wichlaar
Uitgelegd had. En Kadjoran, den vinger aan 't rimpelend voorhoofd,
Smedend aan eigene plannen, en 't oog steeds naar werktuigen loerend,
Hoorde beweegloos van trekken 't nieuws van de nacht — maar liet ijlings,
Doch langs een omweg, den wichlaar in stilte vóor zich verschijnen.

„Pengoeloe" — dus sprak hy hem aan: „Verstandig was 't woord uwer lippen.
„Wilt gy de gunst van den Keizer behouden, en méer — hoort gy 't — meér nog:
„'t Hoogste, den zegen des Eeuwigen, blijvend verwerven, als drupplen
„Koelen en lavenden daauws by iedere daghitte — tint dan
„Iederen droom, elk gezichte des Keizers, hoe donker 't moog wezen,
„Stout met een golving van licht — en uw toekomst is blijvend verzekerd.
„Zijn mijne woorden u duidlyk, en kent ge my?"

„Heerlyke vader!"
Luidde het andwoord des wichlaars. „Ter opene tafel mijns harten
„Staan uwe woorden gegrift, nu en voor immer."

„En immer
„Blijf ik uw trouwe gedenken, wanneer gy getrouw blijft."

Gebogen,
De armen gekruist op de borst, trad de wichelaar achterwaart, murmlend,
Maar toch verstaanbaar: „Uw wil, aanbidlyke vader! beveelt my."

Helder glom 't voorhoofd des priesters. Een blik van tevredenheid wierp hy
Flux nog den wichelaar na. Toen trok hy de wenkbraauwen samen,
Of hem een andre gedachte plotslyk het brein weer omfloerste,
Somtijds de hand aan het hoofd, dan de genepene vuisten
Wijde uit elkander gestrekt, inwendig strijdend. In 't einde
Rees hy besloten, en sprak: „Zóo moet het zijn." Nu ontbood hy
Vriendlyk zijn dochter. De schoone Mahera verscheen met haar vrouwen.
Kinderlyk boog zy zich neer, en kuste den voet van haar vader.

„Zend uwe vrouwen te rug: wy hebben slechts samen te spreken" —
Luidde des priesters gebod, en de dochter gehoorzaamde. „Zet u."
Met een beklemmend gevoel, of een nachtraaf heur lokken omzwierde,
Zette de jonkvrouw zich neer op de kleurige mat, zwijgend wachtend
Wat uit de graauwende wolk van dat voorhoofd zou dalen.

„Mahera!"

Sprak hy: „my lief boven alles — tot hiertoe, de heemlen doorzwevend,
„Plooiden de vleuglen mijns geestes te weinig op 't aardrijk zich samen.
„Thands eerst vouw ik ze toe, want nu weet ik: 't koninklyk Java
„Zal Gods bestelling volvoeren — maar altoos door menschlyke midlen.
„Gy ook, mijn kind! zijt gewaardigd tot meêarbeid. Zelfs in uw handen
„Leg ik mijn toekomst: gy zult uw vader — waardeer het, waardeer het! —
„Groot maken. Gy zijt de trap, waarlangs uw vader zal klimmen,
„Hoog, ja nog hooger dan eenmaal de heidensche priester zijn blikken
„Weidde over 't beeldrijk terras van het heidensche huis Borobodor."

Ondanks het onheilspellend gevoel boog de schoone Mahera
't Vriendelyk hoofd. „Waar de vader gebiedt, daar gehoorzaamt de dochter,"
Sprak ze onderworpen. „U dank ik het leven; dat leven behoort u.
„Dit is de wet, door den Heere in de harten der kindren geschreven."

„Grootsch is uw toekomst," vervolgde de Priester: „De kroon der Sultane
„Zal uwe lokken omschittren als schutsvrouwe Javaas, Mahera!

„Ik zal de genius zijn, onvervaard de triomfkar bestijgend;
„Gy zult de leidselen vatten, en sturen naar ik het u ingeef.
„'t Vurige ros, dat te breidlen uw vingren niet moeilyk zal vallen,
„Is de Madoerasche Prins Troeno Djojo."
Siddrend in 't harte,
Of haar een koortskoû beving, rees toen Mahera. „Mijn vader!"
Nokte zy aarzlend: Gy hebt my een echtgenoot toegedacht?"
„Zeker!
„Lang was ik weiflend om 't kostbaar juweel dat mijn dierbaarste schat is,
„Toe te betrouwen aan andere handen, die 't zullen waardeeren,
„Wen eens de mijnen verstijfd zijn. Thands, door het licht des profeten
„Helder bestraald, zie 'k uw toekomst één met de toekomst van Java.
„Hoor — een drie-eenheid daagt op: Kadjoran, gy, Troeno Djojo!
„Zy zullen 't eeuwige woord weêr herstellen op 't goddelyk eiland:
„Zy zullen heerschen. Nu kent ge ook d' echtgenoot dien 'k u bestemd heb."

„Gy hebt gesproken — ik zwijg: ik weet dat de dochter slavin is.
„Toch — als ik zeg: ik bemin...."
„Gy zult Troeno Djojo beminnen.
„Allah, 't heil Javaas, mijn toekomst -- ziedaar de onherroepbre beslissing."

Lijdelyk boog zy het hoofd: zy wist zich gevonnisd. De dochter
Kromde zich neer onder 't juk — doch het harte der vrouw kwam in opstand.
Zwijgend verliet zy 't vertrek van heur vader. Zy riep hare vrouwen.
Niemant ontwaarde, ook in 't minst slechts, wat storm haar de ziele beroerde;
Hoe een ontzettende orkaan dien tederen boezem deed golven.
Doch toen ze, in eenzaamheid, straks in het binnenste harer vertrekken,
Gants onbespied eerst zich neêrwierp, maar weldra, besloten, zich ophief,
En, of ze een heiligen eed aflegde, de armen met fierheid
Vast op den boezen gekruist hield — fluisterde zy, maar zoo snijdend
Of zy 't in rotsgraniet grifte: „Hem mijne ziele voor eeuwig."

IV.

TE KEDIRI.

> **Verleid nu, met uwen mond, wien hunner gy kunt; wend uw gantsche macht aan, schenk hun aanzienlyke bezittingen en kinderen, en zeg hun alles toe.**
>
> **DE KORAN, soera 17.**

oog heft de straffe Keloet zijn naakten, gekartelden krater
Op uit het vruchtbare hoogvlak, waar tegenover het groene
Glooiende Wiliesgebergte vriendlyk zijn toppen doet rijzen.
Tusschen de voeten dier bergen, als kloofde natuur er een scheiding,
Kabblen en schuimen en bruisen de waatren der slingrende Brantas,
Noordwaart zich spoedend naar zee, en drenkend met honderden beken
Mild de dorstige sawaas, weerszijds heur zoomen omleegrend.
Gints, aan den oostlyken oever, waar 't cierlyk akazialoover
Vedert door 't donker geblaårt van het vijgengeboomte op de bergkluft,
Weemlen beweeglyk de kruinen door-een van kokos en mango,
Schijnbaar formeerend een woud, dat geen woud maar een stad is —
Kediri.

Gants langs zijn wallen omgroend, en boven zijn wallen omlooverd,
Statig, te midden der bamboezen huizen een binnenstad, ligt daar,
Binnen een gordel van muren, de kraton, het weelderig burchthof,
Rijk aan verblijven der Eedlen, vriendlyke lusthoven, groene
Gaarden, en vischrijke vijvers. Onder een ruime veranda,
Cierlyk aan stijlen en bogen besneden, en weeldrig omwingerd,
Zitten twee mannen, gemakklyk gehurkt op de mat, aan het schaakspel,
Gants in hun zetten verdiept. Tulband en toga des eenen
Toonen d' Arabischen priester. De ander, een fiere gestalte,
Zelfs zooals hy daar zit, de beenen gekruist, 't hoofd gebogen,
Teekent in 't bruine gelaat een besloten en manlyk karakter.
Strak staan zijne oogen, gewelfd door 't nu rimpelend voorhoofd, op 't schaakbord,
Doch in hun helderen glans straalt de kracht van zijn geest, en zijn lippen,
Luchtig bekneveld, spreken van wilskracht en koenheid en stoutheid.
Hy is de Prins van Madoera, Troeno Djojo, in 't harte
Muiteling reeds, maar nog kampend met plicht en met eergevoel beiden.

„Schaak uwen Koning!" zoo roept hy: „Reddeloos mat is zijn toestand!"
Wreevlig zijn onmacht bespeurend, en afleiding zoekend, gevoelt zich
Plotslyk de priester gelukkig: daar nadert een dienaar, en zet zich
Neer op behoorlyken afstand, toevend tot 't oog van zijn meester
Eindlyk op hem zich zal vesten. Een blik en een wenk van den priester
Komt dat bespoedigen. Nu, op een vragenden blik van den meester,
Andwoordt de dienaar: „Een bode uit het westen is herwaart gekomen.
„De onovertrefflyke vader Kadjoran, Gods heilige priester,
„Zendt Uwer Hoogheid een brief."
„Wie hem brengt kan in vrede my naadren!"
Luidt het met koelheid. De bode verschijnt. In een geel zijden omslag,
Rustend op zilveren blad, wordt de brief aan den Prins overhandigd.
Hoffelyk rees hy, en drukte 't ontfangen geschrift aan zijn voorhoofd.
Toen weer zette hy zich, en hy las. En al lezende werd hy

Blijkbaar onrustig. Soms hield hy op, en staarde dan voor zich;
Dan las hy verder, om straks weêr een oogenblik peinzend te poozen.
Toen hy ten einde was, ving hy op nieuw aan; en nu, of hy d' inhoud
Griffelen wilde in zijn brein, enkele zinnen half luide
Murmelend: „Dit staat geschreven in 't boek van de Handling der Vorsten:
„„Drie zaken richten elk rijk, zelfs het machtigste, eenmaal ten gronde.
„„'t Eerste is: wanneer de berichten van buiten daar binnen aan de ooren
„„Worden onthouden des Heerschers; 't tweede: wanneer zulk een Heerscher
„„Mannen van lagere afkomst verheft in te grooten getale
„„Rondom zijn hoogen persoon als raadsmannen, Eedlen, en Princen;
„„'t Derde: wanneer zijn beambten d' onderdaan kwellen en drukken."
„Zóo gaat het thands in Mataram. De teeknen der tijden zijn sprekend.
„Wat leert nu 't Boek der Profeten? Toen Farao, slaaf zijner driften,
„Onderging in de overstelpende baren, en ledig zijn throon stond —
„Toen werd de man naar Gods harte, Mozes, die de eere der godsdienst
„Vurig behartigde en streng bevorderde, Koning van Mietsriem.
„Open uwe ooren! Sla de oogen rondom u! Merk op hoe uw voeten
„Hier op het heilige Java geplant en geworteld zijn! Immers
„Dit is het werk van den Heer, die het schepsel bezielt tot zijn werktuig;
„Die aan den tyger de klaauwen, den buffel de horens, der hinde
„Pijlsnelle voeten, den boomvalk gespierde, onvermoeibare vleuglen,
„En den rhinoceros 't harnas van 't ondoordringbare leer schenkt."

De akker was yvrig beploegd — maar zonder dien ploeg reeds ontfanklyk:
Vruchtbaar was de aarde uit zich-zelf, waarin thands dat lokzaad gestrooid werd.
Troeno Djojo herlas, herlas nogmaals den brief — en hy peinsde:
„Is dit in waarheid de vinger des Heeren? Durf ik my noemen
„'t Werktuig in Zijne hand, de uitverkoorne Zijns geestes?
„Toch — indien ik niet, wie dan? Wie zal een plaatse bekleeden
„Die zoo verheven gesteld wordt, de zon in het midden van Java!"

Maar dan ontstond weer een strijd in zijn boezem: „Ben ik het gewassen?
„Sterkt my de vastheid van ziel die de priester des Heeren my toekent,
„My, die wel gispte waar 't goud der zelfstandige kroon werd ontadeld,
„Maar die den moed nooit bezat om de doffe en bezoedelde plekken
„Onverbidlyk van vingren met veerkracht te reinigen?" Nogmaals
Las hy den brief tot aan 't eind; en dat eind luidde: „Bergen verteeren —
Doch in de hand van den man, die de macht kent der aansluiting, winnen
Lansen en krissen en zwaarden tienwerf in doodelyke scherpte."

„Aansluiting" — mijmerde hy: „Dus bondgenoot? Half nog in raadslen
„Spreekt gy, o priester! Toch wil ik den bodem van uwe gedachten
„Peilen, alvorens ik-zelf een enkelen stap tot de daad zet.
„Wat my de zeearend leerde: voorzichtig, al cirklend, te dralen,
„Tot zich 't juiste oogenblik opdoet om plotslyk zijn prooi te bespringen,
„Zeker en vast van den greep — dat wil ik volgsaam beproeven."

Thands ontbood hy zijn schrijver, een man, die de waarde der woorden
Juist wist te wegen naar vorm als gehalte. En den volgenden morgen
Keerde de bode Kadjorans te rug naar zijn meester, met andwoord.

Peinzende nu op zijn beurt zat Kadjoran, 't omzichtige schrijven
Draaiende tusschen de vingren. „Hy wil; hy wil niet — beider lezing
„Staat hier gegriffeld op 't blad!" mompelde hy: „Wat te kiezen!"

Daar ruiste een zachtlyk geritsel van verre. Doch allengs snel naadrend,
Werd het flux ruischen, toen bruisen. De vriendlyke zon trok heur stralen
Zwijmend te rug. Vale schaduw hulde alles in toonlooze graauwing.
't Bruisen werd klettren, werd raatlend geklater naar iedere zijde,
Alle geluiden verdoovend, en iederen galm overstemmend.
Dus stortte een regenbui, vluchtig maar krachtig, heur gonzende stroomen
Plasschende neer over 't dal. Doch een oogenblik later weêr straalde
't Zonlicht in vlammenden gloed, de drupplen, van blaadren en daken
Neêrvallend, vonklend herscheppend in wechspattend edelgesteente.

„Dit is een teeken, Kadjoran!" murmelde mijmrend de priester:
„Zóo als dees bui overvalt, moet gy óok overvallen, óok plotslyk.

„De aanvang vertrage geen oogwenk: de hand nu aan 't roer, vast besloten.
„Is eens het vaartuig op stroom, dan stuwen de golven 't wel verder."

Waar hy 't bewust geweest wat, nog binnen de omheining des lusthofs,
De eigen regenbui hem had gebrouwen — hy had zijn begeestring
Zeker gematigd, al had hy zijn baan zich voor vast ook geteekend.

Nog was het Hollandsch gezantschap ten keertocht niet reede; nog toefde 't
Rustig en kalm onder 't gastvrije dak van den Keizer, en ieder
Hunner koos er den weg dien hy wandelen wilde. Zoo dwaalde
Kapitein Jonker door 't vriendlyke doolhof van cierlyk geboomte,
Kleurige, meer nog gevlochten dan stevig getimmerde huizen,
Spieglende vijvers, van riethalmen wuivend omzoomd, en waranden,
Geurend en kleurend van 't weeldrigst gebloemte, en van lieflyke tonen,
Soms, of het ware op de maat van wiekgeklep, trillend door-orgeld.
't Harte geprangd door verlangen, de ziele vervuld van één beeltnis,
Zwierf hy in doellooze richting, nu wandlende in 't koele der schaduw,
Dan in de hitte van 't licht. Nu graauwden de wolken; nu plaschte
Plotslyk de regen in stroomen, ijzig verkillend. En ijlings
Zocht de jonge Ambonnees een schuilplaats. Daar breidde een waringien
Schuttend zijn machtige kruin, en werktuigelyk, ondanks zijn droomen,
Trad hy in 't scheemrende lommer van 't forsche geboomte — en hy deinsde
Siddrend te rug. Zooals hy, had Mahera gedwaald; op geen paden
Hadden ze elkander ontmoet. Thands, onder 't eigenste loover,
Had zy een schuilplaats gezocht, en stonden ze elkaâr tegenover.

't Woord bestierf hem op de tong. Zy, vrouw, zooals immer het machtigst,
Schoon niet minder geschokt, herstelde zich 't eerst, en sprak schertsend:
„Heb ik u schrik aangejaagd, o krijgsman — zoo duid het niet euvel:
„'t Was slechts het toeval, de bui, die my hier bracht." Die minlyke woorden
Gaven hem gants te rug aan zich-zelf. „Het toeval? Neen, Jonkvrouw!"
Sprak hy, zijn woord als zijn blik van den zelfden gloedstroom doortinteld:
„Neen — 't is de Godheid-zelf, die, de wegen der menschen beschikkend,
„Leidend, en afpalend, ons hier samenbrengt, onder Zijn toezicht.

„Sinds 't onvergetelyk uur waarop ik het eerst u aanschouwde,
„Zetelt, ondelgbaar, voor eeuwig, één beeld in mijn harte — het uwe.
„'k Waande het zwaard 't ideaal van den man — het is my gebroken,
„Toen 't door uw blik werd getroffen. Ik achtte in mijne eigene handen
„Heel mijne toekomst gelegd — ik heb dat erkend als een dwaling,
„Toen my één straal van uw oog in de ziel drong. Ik weet sinds: uw vingren
„Houden de weegschaal mijns noodlots. De bloem, in uw sluier gewikkeld,
„Is my een zonlicht geworden, dat, eenig en zonder bestrijder,
„Voortaan mijn schreden bestraalt."
„En die zon is voor immer gedoken,"
Stamelde zy: „Als de vader gebiedt, gehoorzaamt de dochter:
„Ik ben de bruid van een ander."
„De bruid van een ander!".... zoo kreet hy,
Of hem een bliksemstraal trof. En zy greep zijne hand, en met vastheid,
Of het een stem was van marmer, sprak zy: „Maar nimmer — neen nimmer
„Zal my een ander bezitten. Gy zijt de man mijner liefde.
„'k Weet niet waarom — maar met lijf en ziele behoor ik u eenig,
„Sinds u mijn oog heeft aanschouwd. Ik heb moed om te sterven — verstaat gy?
„Moed om te sterven. Nu ga!"
Hy vouwde de handen te zamen.
„Kletterend spatten dees druppelen neer van de blaadren, en woelen
„'t Stevige gruis van den bodem tot machteloos slijk om. Zóo breken
„Elk uwer woorden, helaas! ook de sterkte mijns harten," dus sprak hy.
„'k Schepte uit een rijk vizioen my een toekomst, in werklykheid schooner
„Dan ooit de mond des profeten Gods paradijs heeft geschilderd.
„Thands overwolkt my eensklaps een grimmige nacht. Tastbaar donker
„Legert zich heen om mijn schreden. Maar toch" — en met woestheid verhief zich
Snerpend de klank zijner stem: „Een bloedroode ster zie 'k nog glinstren:
„'t Eenige licht op mijn pad: wee den man, die uw hand zal aanvaarden!"

„Scheiden wy dus van elkander?" vroeg ze, innig bedroefd.

En hy knielde
Nederig aan haren voet. „Mahera! slechts weinige stonden
„Hebben ons aanzijn te zamen gezaligd. Ik dank u, zooals ik
„Daarvoor de Godheid zou danken. De onuitspreeklyke weelde
„Van uw nabyzijn, het laatste woord van uw lieflyke lippen
„Heeft my een kracht ingestort om 't zwaarste zelfs manlyk te dragen.
„Drukte me een oogwenk uw taal pletterend neder — mijn vleuglen
„Trillen thands weder van sterkte, en ik voel mijne spieren gespannen.
„Zóo scheide ik van u, terwijl ik een stem in mijn boezem hoor spreken,
„Helder als klinkend metaal, en toch nameloos lieflyk als de uwe:
„„Niet voor altoos: de zon zal nog eenmaal de morgen des weerziens
„„Troostend beschijnen.""
Hy kuste vurig haar hand, en hy blikte,
Of hy met de oogen heur ziele in zijn eigene ziel wilde smelten,
Vlammend haar aan — en toen ging hy. Hy zag niet te rug, en z y zag hem
Evenmin na: 't was beiden als stonden zy n o g by elkander,
Gants van elkander vervuld, elk voor elkander een waereld.

V.

IN PABLINGAN.

Mijn hart gaf my dit in.

DE KORAN, soera 20.

edig staan de terrassen der rijstvelden rondom Pablingan.
Vredig en ongestoord stappen de zilveren reigers
Statig door 't spieglende nat dat de groenende velden bevochtigt.
Vredig ligt ook het dorp in zijn levenden ringmuur van bamboe:
Duizend en duizend by-een, dicht aan elkander gesloten,
't Geel der reusachtige halmen, uit dartelend groen zich verheffend,
Weèr met een dartelend groen van pluimige en wuivende kruinen
Lustig en cierlyk gekroond. Hier en daar in dien bloeienden halmwand
Heeft zich de scherpte des bijls met de kernige rietschors gemeten,
En er een ingang gekloofd, ras door de hellende toppen
Boven gesloten, en dus een reusachtigen spitsboog formeerend.
Rein is de bodem daar binnen, en weeldrige vruchtboomen, allen
Hoog overwelfd door de veedrige kruinen der ranke kalappaas,

Vormen een vriendelyk woud. Tusschen 't donkere loof der mangostans
Tintlen de goudgeele vruchten by honderden. Wit en zacht purprend
Gluren daarnevens de djamboe-peren door 't luwend gebladert,
Rozengeur aadmend rondom. Als vermoeid van den last dien zy torschen,
Strekken de weeldrig met fruit beladen ramboetans hun twijgen
Neer langs den bodem, waarboven het goud van d'oranje-appel 't stemmig
Geel van den reuzigen pompelmoes, needrig gelegerd, doet tanen.
Vurig scharlakenrood vonkelt de bloem van den sokastruik, nevens
't Smetlooze sneeuwwit der kelken van schoenbloemen en nagasari.
Zilverig grijs glanst de kruin van den doeren, en blaauwachtig somber
Toont zich de arènpalm by 't heldere groen van het pisanggebladert.

Dus, in zoo vriendlyke omgeving van dit en nog ander geboomte,
Schuilen de eenvoudige huizen — van stevige bamboe gevlochten,
Vriendlyk gekleurd soms, en ieder omcingeld van groenende heggen —
Wech in 't veelkleurige loover, welks welving hen koelend belommert:
Elk voor zich-zelf als een schelp gesloten, maar allen te zamen
E e n, als de kluizen wier raten éen bezige bijenkorf vormen,
Doch ieder erf, door een pad, vrij van elkander gescheiden.

Sini, de schuchtere maagd, zit in de hut harer ouders,
Feestlyk gedoscht op de mat. Zy scheen een Princes in haar tooisel.
Kunstig uit goudblad gewerkt is de kroon om heur gitzwarte lokken,
Rijklyk behangen met snoeren van bloemen, geregen aan draden.
Goud zijn de plaat op heur boezem, de banden aan elboog en polsen,
Tintlend van glans en van kleur. Wenkbraauw en oogleden glansen
Glinstrend van kunstiglyk zwart. De naakte schouders en armen
Glimmen van goudgeel blanketsel, en cierlyk plooit de gebloemde
Zijden sarong zich neer van heupen tot voetjens, om 't midden,
Boven 't kort overkleed, vonklend van gouddraad, omgord door een geele
Sjerp van blinkende zijde. Zóo toeft zy haar bruïgom.

En Krangsa
Is reeds op weg naar zijn bruid. Hoe fier steeg de rijzige jongling
Vast in den zadel van 't hittige paardjen, dat, fraai in 't gereide,

Weerszijds geleid aan de toomen, zijn ruiter met trotsch schijnt te dragen.
Goudgeel, als waar' hy een Prins, blinkt hem het bovenlijf, vorstlyk
Tevens beschaduwd door 't blad van het zonnescherm, deftig gedragen
Door een gedienstige hand aan zijn zijde. En wederom vorstlyk
Tooit ook het lichtblaauwe kapjen zijn losse, zwartglimmende hairen,
Nog van een goud diadeem met hangende bloemen omgeven.
Borstplaat en armringen tooien ook hem, en snoeren van bloemen,
Kransend om gordel en krishecht, trillen by iedre beweging
Zacht op de kleurige zijde des sarongs. Zoo rijdt hy daarhenen,
Vrolyk gevolgd door een stoet van blijde verwanten en vrienden.

Vrolyk klinkt de muziek van den feestlyken optocht, en vrolyk
Lacht de namiddagzon aan den helderen hemel hen tegen.
Alles is vreugde en lust, ja 't statige groen, zacht gewiegeld
Door een voorbygaanden adem der trillende lucht, schijnt te wuiven:
„Heil over Krangsa!"... „En Sini!" vult Krangsa den groet van 't geboomte
Aan, met stil juichend gemoed — want de waereld bestaat om zijn Sini!
Straks zal ze, in half-open draagstoel, getorscht door krachtige handen,
De eerste zijn in den keertocht naar 't huis zijner ouders — en ieder
Zal den gelukkigen Krangsa de schoone Sini benijden!
Lustig dan, schelle muziek! Lustig, geboomte der aarde!
Lustig, aan 't helder azuur, zonne des hemels! Gy allen
Spreekt het gezamendlyk uit wat in 't hart des gelukkigen omgaat,
Doch zijne eenvoudige lippen niet machtig zijn goed te vertolken.

Graauwt daar niet gints, op dien weg die zijwaart zich kromt langs de helling,
Plotslyk het glansende groen? Stijgt daar geen kronklende stofwolk
Nevelend op naar 't azuur, half zelfs het zonlicht verduistrend?
Paardengetrappel wordt hoorbaar — in stormenden ren stoot een bende
Rijzige ruiters, wier plooi van hoofddoek en kleurige kleeding,
Bont en geruit, Madoereezen doen kennen, op d' optocht, en stuit hem.

Schamper is 't woord van hun hoofd: „Welkoom, gy wakkre gezellen!
„Nooit toog een statige stoet van stevige en krachtige mannen
„Uit ter gelegener ure! Java behoeft thands de zulken!
„Ziet — wy vereenigen ons met u ten hoogtijd, en gy ook
„Sluit by den onze u aan: den hoogtijd der speeren. Voor andre
„Feesten heeft Java thands plaatse noch tijd!"
En slechts de ouden van dagen,
Nevens den priester, die vruchtloos een woord sprak van vrede, vermochten
Vrijelyk verder te gaan. De jonge, de krachtige mannen,
't Zij in den zaâl of te voet, de laatsten flux achter de ruiters
Opgetild, Krangsa in 't midden, werden gedwongen te volgen,
En in onstuimigen drang stoof de stofwolk weer op, en was weldra
Spoorloos verdwenen voor 't oog op 't hobblige pad naar de laagte.

Nooit was er weeklacht gehoord in het vredig en vriendlyk Pablingan
Zóo hartverscheurend als thands. Hier was 't de krijtende gade,
Daar de jamrende moeder, gints de verwenschende vader,
Meermaals hun schreien en gillen en vloeken dooreen mengend onder
't Angstig misbaar der verschrikte kindren. „Het moest aldus komen!"
Weeklaagde een rimplige bes: „Toen wy gisteren maaltijdden, stortte
„Plotslyk een dakhagedis van de nokspar en tusschen de rijst in.
„Dat is altoos een kwaad teeken: wy zien het!"
Maar zoo als 't koraalrif,
Star en versteend, schoon de golven daar rondom bruisen en loeien,
Zit in de hut harer ouders de wachtende Sini, de teedre.
't Was of ze, in droomen verdiept, van de werkelykheid niets meer besefte.
Toen scheen zy plotslyk te ontwaken met helderen blik op heur toestand,
Toestand van jammer en wee. Met krommende vingeren rukte
Ze alle cieraad van zich wech. Bloemen, satijn, gouden loovren
Wierp zy rondom zich, als woedde ze in wielenden waanzin. „Mijn Krangsa!"
Kreet zy — en 't was of heur stem de stem van een man was, zoo klonk dat,
Doch in dien wilden kreet ging ook haar kracht gants ten onder:

Zwijmende zonk zy ter aarde. In een kring van klagende vrouwen
Waakte zy op, en nu las zy in al die meewarige blikken:
„Arme, verlatene bruid!"
Zy gevoelde dat zelf, en zy staarde
Hooploos naar 't blaauw van den hemel, alsof zy daar andwoord verwachtte.
Dwalende was eerst die blik, maar plotselyk hecht hy zich: vinnig
Schiet uit het tintlend azuur een hongrige havik, en werpt zich
Snel op een koerenden doffer, die ijlings de vlucht neemt. Het gaaiken
Staart dat een oogenblik na — maar dan kleppert zy fier met de vleuglen,
Heft zich, en ijlt met krachtige slagen in de eigene richting.
Of haar nu 't licht van den hemel op eenmaal bestraalde, en haar 't harte
Onbewust van zijn kracht nog, de volle sterkte openbaarde,
Zóo rijst zy, teedre gestalte; zóo spreekt zy: „Dat is mijn voorbeeld,
„Dat is mijn roeping."
En nu ook geen oogenblik weiflend of aarslend,
Streeft zy, door niemant begrepen — want zy slechts ontwaarde 't gezichte —
Dwars door de woelende warring der jamrende en juilende vrouwen,
Dwars door de woelende omgeving daar buiten, en zocht in den blinde
't Pad, waar heur Krangsa zoo spoorloos verdween.
Het was avond geworden.
Als een plaveisel van witdonzen vachten, van donkere gleuven
Slingrend dooraderd, besloeg een doorschijnend wolkheir den hemel.
Soms, of zy smachtte naar lucht te midden dier wazige dampen,
Schitterde 't zilvren gelaat van de drijvende maan door die reten.
Dan baadde 't boschrijke landschap in bleeke maar heerlyke glansen:
't Bergwoud smolt domlig zijn helling, beheerscht door onvruchtbare toppen,
Saam met het vruchtbare dal, dat zich laafde aan de rust en de stilte.
Sini zag niets van die smeltende schoonheid. De hemel daar boven
Had geen bestaan voor haar oog, dat alleen slechts naar de aarde gericht bleef,
't Slingrende bergpad waarlangs Krangsa ontvoerd was, scherp luistrend,
Of, hoe verwijderd dan ook, haar nog hoefgestamp gids mocht verstrekken
Niets. Het van geuren vervulde luchtruim trilde allerwegen

Gonzend en schallend en schaatrend, als of ieder blaadjen een tong was,
Die in 't verdoovend koncert der natuur heur eigenen toon sloeg.
Of er gevaar in dien eenzamen tocht school; of het wanluidend
Krijschen van paauwen het daarzijn verried van een tyger — zy dacht niet
— Krangsa-alleen voor den geest — aan gevaar, en zy schrikte in heur schreden
Zelf den rhinoceros op uit zijn poel, en de schichtige hinde
Vlood op 't geruisch van haar voetstap onthutst naar het diepste der wouden.
Stiller en stiller werd het, de stemmen der duizenden zwegen.
't Tinkelend snavelgeklep der kwistig verzadigde nachtraaf
Wisselde soms zich nog af met den kreet van een vliegenden eekhoorn,
Zwermend van boomstam tot boomstam, doch stierf allengs wech, en alleen nog
't Kabblend geplasch van een stroom, of het bruisen eens watervals, schuimend
Neerstortend tusschen den donkeren lommer van 't vochtig geboomte,
Stoorde 't geheimvolle zwijgen der middernacht.
Voort, immer verder,
Onweerstaanbaar gezweept door den innigen drang van heur harte,
Zonder één andre gedachte dan slechts die eenige — Krangsa,
Die alles innam en alles beheerschte, snelde zy verder.

Zie — daar beweegt zich een drom op den landweg. Duidelyk dringen
Donkere vormen daar voorwaart. Zy ijlt met gevleugelde schreden,
't Tedere voetjen niet sparend aan 't gruis van den weg. Het blijkt ydel:
't Is slechts de weemlende schaduw van 't wuivende hooge geboomte,
Spelend op d' adem des nachtwinds, en grillige schaduwen tecknend,
Die zich als levende wezens op 't grijs van den landweg bewegen.
Voort, immervoort snelt zy. Hoog staat de maan aan den hemel. Het bergpad,
Minder belommerd thands, helder beschenen meer, glooit naar de vlakte,
Sluimrend in 't zilverend licht, als een lustoord van vriendlyken vrede.
Zóo als een rustige beek, op-eens door een stormwind gegeeseld,
Rondstuift en spat om 't gesteente, en schuimend ten deele als een wolkdamp
Lichaamloos opgaat in 't ydel der lucht, door zich-zelf onbegrepen,
Zóo dwaalden, warlend en wielend, onrijpe en verwarde gedachten

Martlend door 't tedere brein van het immer voortschrijdend meisjen.
Soms stond zy stil, of de kracht haar begaf — maar dan dook er
een wachtwoord
Op, uit het diepst harer ziel — Krangsa! En iedere zenuw
Werd dan een spier, en iedere spier werd verstaald. Aldus trad zy
Voorwaart op 't hellende pad, uren aan uren, doch zonder
Een van die allen te tellen. Zóo als een droomende vogel
Zingt in zijn sluimer soms, kwijnende kweelend — zoo zuisden soms klanken
Ook haren lieflyken lippen af, teder melodiesch, en lispten
Fluistrend de woorden van 't zangerig minnelied: „Mocht ik u voorgaan,
„Dierbare vriend! naar den blaauwen, helderen hemel — dan pluk my
„De edele blanke bloem des kabodjaas. En mocht u de doodsnacht
„Wech rukken vóor mijn sterven, dierbare vriend! o dan — wacht my
„Weldra aan de elpen poorte van Gods paradijs, om voor immer
„Samen te zijn en vereend." Het ruischen van 't hoogste geboomte
Kondigde d' uchtendwind aan, den bode des naadrenden morgens.
Bleek werd het schijnsel der maan in de vlakte, waar enkele vonken
— Meer van naby roode vlammen — wezen op wachtvuren, kwijnend
Thands door de vaakrige wachters, tot waken hun siripruim kaauwend,
Wandelend op en neer, in slinkenden gloed onderhouden.
Daar zou het gruwzame raadsel misschien wel zijn oplossing vinden.
Sluipend, als had zy een schuld op het reine geweten, zoo trad zy
Zachtkens naby, en zy spitste het oor, want aan een van die vuren
Werd nog gesproken. Haar harte sprong op: wie daar sprak was geen vreemde,
't Was een bekende uit haar dorp, door de roovende ruiters gevrijbuit.
Starziende stoof ze op hem toe: „Djojok! wat weet ge van Krangsa?"
Riep zy. Verbaasd zag de man, op zijn lansschacht gesteund, haar in de oogen.
„Sini! gy hier?" borst hy uit. Maar zy andwoordde: „Spreek my van Krangsa!
„Zeg me of hy hier is!"
En Djojok verhaalde op zijn eigene wijze
Wat er geschied was by d' overval. Verder hoe wakkere Krangsa,
Vruchtloos zich weerend, gezegd had: hy kende geen andren gebieder

Dan slechts den Keizer alleen.

„Is er dan andre?" vroeg Sini.

„Dat heeft de heilige vader te Giri, met wien 's Heeren vrede is,
„En in diens naam ook de priester Kadjoran den volke verkondigd.
„Zie deze heilige standerts, uit Mekka, de heilige stede,
„Herwaart gezonden, ten teeken dat niet Mangkoe-rat, ook al draagt hy
„Thands nog de kroon — maar alleen Troeno Djojo, de Prins van Madoera,
„Keizer van Java is."

'tMeisjen boog 't hoofd, of zy wilde bevatten
Wat haar in raadseltaal 't oor was voorby gegaan — doch zy zag eensklaps
Of ze een verloren steunpunt hervonden had, Djojok in de oogen.
„Krangsa zegt echter...?" drong ze aan. En Djojok: „„De wettige Keizer,"
„Hield hy met starheid vol: „is Mangkoe-rat. 'k Zal 't bewijzen."
„Listiglyk stal hy een paard, werd vergeefs achtervolgd, en hy rende,
„Of hem een waterval droeg, naar beneden en voort door de vlakte,
„Steeds in de richting naar 't hof."

„Dan moet ik hem volgen" — zoo sprak zy:
„Hy is mijn echtgenoot."

„Sini! gy zwakke!" riep Djojok: „Onmooglyk!"
„Kerf de tjempokobloem" — luidde haar andwoord: „dan geurt zy op 't sterkste:
„Zóo blijkt de liefde der vrouw het krachtigst in droefheid en onspoed."

Vluchtig slechts rustte zy. „Mogen de gunstige geesten u iedren
„Voetstap beschutten!" ontfing zy als vriendlyken heilwensch ten afscheid,
Toen zy weer heensnelde.

'tWachtvuur was uitgegaan. Rozengloed kleurde
Purprend den bergtop alreeds, nu zy moedig haar tocht weer hervatte.
Weldra ontrees de zon aan de gloeiende kim. Het was uchtend.
Hooger steeg 't heerlyke licht, en al lager daalden de stralen.
't Dampige graauw van het dal klaarde nu helder en kleurig
Op. Als de ruiten eens schaakbords, maar rijker aan tinten, zoo sloten

Rijstveld naast rijstveld zich samen aan-een: hier nog graauw in de voren,
Pas door de buffels beploegd; daar met de tedere groening,
Eigen aan 't jeugdig ontspruitsel van 't even ontloken gezaaide;
Gints weer in 't donkere kleed van reeds oudere planten, en elders
Goud door volwassen halmen, gekromd onder 't wicht hunner airen;
Alles doormengd en gewisseld met rijzige vakken: de boschjens,
Onder wier lomrige luwte de dorpen als schuw zich verscholen.

Eindlyk ontwaarde haar blik, zoekende aan 't westen, een woudzoom,
Breed in de lengte gestrekt. Zy star-oogde een wijle, het voetjen
Strak op den bodem geklampt. Ja — zy zag muren en daken,
't Vale en eentonige graauw doopend in 't goud van den morgen:
Dat was de hoofdstad Mataram; dáar was heur Krangsa — en derwaart
IJlde zy vrolyk nu heen, met de stem in heur hart: „'k Zal hem vinden,
Schoon ook boosaartige geesten hem nijdig my wilden verbergen!"

VI.

TE SOERABAJA.

En wanneer Karoen zich in zijn volle pracht aan zijn volk vertoonde, spraken de waereldschgezinden: „O — hadden wy het ook zoo!"

DE KORAN, soera 28.

Somber weerspiegelt de Goudrivier, mondend in 't golvende zeevlak,
't Graauw van den somberen hemel, door wentlende wolken beneveld.
Felle muskieten en vratige kaaimans, in 't zonnig getijde
De afschrik en vreeze der streek, schuilen nu schuchter, en duiken,
Duchtend het kwade seizoen, den regentijd. Grimmige buien
Plasschen soms klettrende stralen, doorrommeld van rollenden donder,
Neder in bruisenden stroom, en spatten, van weerlicht doorvonkeld,
Weer als fonteinen omhoog. Soerabaja, in neevlen van stuifzand
Anders gehuld, toont zich thands een stad van slijk en van modder.
Paden als in een moeras zijn de straten; de zwellende grachten
Drabblig van 't vuil, door de bergkloven stormend naar d' afgrond geworpen.
Toch is 't er vol van beweging en leven op straten en pleinen,

Grachten en wallen. Het wemelt van praauwen, zoowel in de woelge
Monding der thands zoo verbolgen rivier, als op hare vlakte,
Schuimend door 't midden der stad.
Geldt het een marktdag, of geldt het
Veeleer een wapenschouw? Beiden misschien — want de warrende woeling
Allerzijds golvend door-een, draagt er van beiden den stempel.
Inwoners, landliên van buiten, Edelen, krijgslieden, Grooten
Kruisen elkander gestadig in weemlende en bonte beweging.
Muren en bolwerken pronken pralend met standerts en vaandels,
Kleurig van baan, en van 't heilige, machtige Mekka afkomstig.
Krijgslieden, even verschillend van kleed als gestalte, verdringen
Byna elkander: Javanen, rank, tenger, maar breed toch geschouderd;
Grovere Soendaneezen, meer zwaar en gedrongen; gespierde,
Lenige Makassaren, met donkere en vonklende oogen;
Vurige Madoereezen, naar 't aanzien niet kloek van gestalte,
Toch van een krachtig gestel, en, ondanks hun lijmigen tongval,
Prikkelbaar en opvliegend; Maleiers, stevig gemuskeld,
Wreed en verraadlyk, ofschoon hun gestalte onaanzienlyk moet heeten —
Alles dat woelt er door-een in verscheiden gewaden en groepen,
Hier half het bovenlijf naakt, daar weêr in lederen kolders,
Elders in raatlende pantsers rustig gegord, als strijdvaardig.

Toch bracht de dag er geen krijg. Rustig was er de hofplaats,
Zetel altoos van een Strandvorst, thands door een ander beslagen,
Hooger in tytel en macht: Troeno Djojo, de Prins van Madoera,
Zetelde daar in de volheid des aanziens als Keizer van Java.

't Was aan Kadjoran gelukt om den moedigen man te belezen;
't Was hem gelukt om dien geest, vatbaar voor hooge gevoelens,
Sluw in de mazen te wikklen van 't net, zoo arglistig gespannen.
Heimlyk naar 't vaste besluit, snel, en op alles bezonnen,
Had hy de reize aanvaard naar Kediri. Met eerbied en deemoed

Was hy ontfangen. By de eerste ontmoeting reeds gaf hy zinbeeldig
't Doel zijner komste te kennen.
„„„O Heere! leer my een handwerk,
„„Dat ik daardoor een wettig bestaan moog bekomen," zoo bad eens" —
Sprak hy: „de godsman David, wien 's Heeren vrede zij. Aanstonds
„Werd hy verhoord. „Ik leerde hem pantsers vervaardigen" luidt het
„Woord in den Koran. Soms nam de profeet eenig ijzer in handen.
„'t Werd dan als wasse zoo lenig tusschen zijn nijvere vingren.
„Zóo heeft hy pantsers gevlochten, onder 't geloovig geslachte
„Hooggeëerbiedigd. De Hoofden, die kampten voor 't ware geloove,
„Gordden zich daarin aan, ten dage des strijds, en zy waren
„Onoverwinlyk. U, Prins van Madoera! u biede ik eerbiedig
„Hier zulk een pantser."
En flux, uit een zijden omhulsel, ontblootte
Zwijgend een dienaar het kostbaar wapenstuk, rijk aan verguldsel,
Vonklend in 't licht.
„Aanbidlyke vader!" was 't andwoord des Princen:
„Warm is mijn dank voor 't geschenk; doch gy ziet het: rondom my henen
„Heerscht niet dan vredige rust."
„Dat moet gants anders dan worden,
„Vorstlyke Heer!" sprak de priester. „Uit Keizerlyk bloed naamt ge uw oorsprong.
„U betaamt het alleen de kroon Modjopahits te dragen.
„Java, bedreigd in 't geloof, roept geknield om uw machtigen bystand."
„Vliegt de gevleugelde mier in de lokkende vlamme — zy stort zich
„Blindelings in het verderf!" klonk 't wederwoord ernstig.
„Verraadlyk
„Vlamt hier geen licht, o mijn Prins!" sprak de priester: „De stralen des Heeren
„Stroomen u toe op uw pad."
„Niet toch om opstand te ontsteken
„Tegen den wettigen Heer, Gods spiegling in aardsche regeering!"

Thands, op dit woord van den Vorst, trad Kadjoran een voetstap
hem nader,
Zalving en hoogheid vereend in blik en in stem, als een priester
Die zich der macht is bewust, hem door menschlyke zwakheid geschonken:
„Niets is er goed, dan alleen wat van God komt — en wy, Zijne priesters,
„Staven den godlyken last; al het ovrige is ydel, is laster
„God is de waarheid, de koran Zijn woord, en wy zijn de lippen
„Die het verkonden aan de aarde, en het d' oningewijden verklaren.
„Wat nu zegt God in Zijn woord? „Ik ben de almachtige Koning
„„Die heerschappije bezit, om kroonen en rijken te schenken
„„Wien het Mijn wille behaagt, en aan anderen weêr ze te ontnemen."
„Zie nu -- geen Keizer is wettig dan hy, wien de heilige wijding
„Toe is gekomen uit Mekka, de waereldstad. Kan nu de Keizer
„Amangkoe-rat zich dáarop beroemen? Neen! Hier is die wijding:
„Hier" — en hy toonde het blad, met het zegel van Mekka gestempeld —
„Die aan den Prins van Madoera de kroon Modjopahits — en Java
„In zijn verkoren persoon een Keizer schenkt."
Fel was de siddring,
Siddring van hoofd tot aan voeten, die d' ernstig luistrenden hoorder
Heftig doorvoer. „Maar hoe kan ik optreden tégen den Keizer!"
Riep hy, geweldig geslingerd in tweestrijd, en kampende tusschen
Smetteloos eergevoel nog en bedwelmend ontreinigende eerzucht.

Koud sprak de priester, alsof hem de menschlyke hartstocht gants
vreemd was:
„Doodde niet Kalief Omar — Gods welbehagen zij met hem! —
„'t Liefste van al zijne kinderen, toen hy 't misdadig bespeurde?
„Dat is uw voorbeeld, mijn Prins! Amangkoe-rat is misdadig —
„Gy zijt verkoren om hem te bestraffen!"
Toch klonk nog het andwoord:
„'k Zeg met Vorst Kresno: eerst wil ik de kalmte der nachtrust genieten.
„'s Morgens is men niet haastig, en 't brein, vaak met d' avond beneveld,
„Blinkt dan in klaarheid, den bergtop gelijk by den opgang van 't zonlicht.

„Dit 's mijn besluit."

Doch eer hy ging slapen, ontbood hy een dienaar,
Innig en trouw hem verknocht, en hy sprak: „Luister wèl thands, o Danoe!
„Maak u op 't spoedigst gereed tot een reize naar 't westen, naar 't hoogland.
„Daar, in 't gebergte Djeng rijst de Labet als pyler ten hemel.
„Toch is zijn top te bestijgen. Daar vindt gy het graf van den heilgen
„Djamboe Karang. Breng een nacht daar over in vasten en bidden.
„Hier is mijn hoofddoek, ten teeken voor de oogen der waaksame geesten
„Dat ge, als mijn dienaar, uw meester vervangt ter geheiligde stede.
„Zet u aan 't voet-eind van 't graf, en let of er teeknen verschijnen."

Danoe repte zich flux om den last van zijn Heer te volbrengen.
IJlings bezorgde hy alles wat noodig mocht zijn tot zijn reize,
En — reeds was hy op weg, toen Kadjoran zijn meester kwam spreken.
Niet zonder flikkring van blik vernam de verwonderde priester
't Snelle besluit en de nog sneller uitvoering; doch hy bedwong zich.
Hooglyk prees hy de handling: en toen, weêr ten zijnent gekomen,
Zond hy met jagenden spoed één zijner innigst vertrouwbre
Onderpriesters in 't heimlyk naar 't graf op den top van den Labet.

Midden in 't lomrig plantsoen van den lusthof, door 't schemerend loover
Koel overhuifd, lag een steen, breed gestrekt van glansend zwart marmer.
Lieflyke bloemen geurden rondom, en het vlak van den vijver
Rimpelde alleen door de vinnen der goudvisschen, rustiglyk roeiend.
Daar poosde 't liefst, als hy peinzens gezind was, de Prins van Madoera;
Daar zat hy ook, op de stonde toen Danoe, na wekenlang afzijns,
Weêrkeerde, en zonder verwijl zich voor 't oog van zijn meester vertoonde.
„Zijt gy in welstand?" vroeg deze.

„Ja, Heer! door uw Edelheids zegen!"
Andwoordde de ander.

„Zoo doe my verslag" — klonk 't bevel. En de dienaar
Sprak: „Op een Donderdag-avond bereikte ik den top van den Labet.

„'k Werd door den sleutelbewaarder geleid naar het voet-eind der grafsteê,
„Buiten den steiger, omplooid van gordijnen, en alom gesloten.
„Koude, zooals ik nog nooit heb gevoeld, doorrilde mijn leden:
„'t Was of my de adem van geesten in 't donker allerzijds aanblies.
„Toch, schoon met bibbrende lippen, bad ik, en bleef ik steeds bidden,
„Heel het nachtgetij door. Na 't morgengebed werd my plechtig
„Eindlyk de deur van de grafplaats ontsloten. Met heilige huivring
„Trad ik daar binnen, en zette my daar ook zedig aan 't voet-eind,
„Steeds als een merk voor de geesten uw hoofddoek geknoopt om mijn hairen.
„Biddende boog ik het hoofd. En — toen 't gebed was geëindigd,
„Zag ik — en rilde nog sterker dan 's nachts van de koude — er een bloedvlek,
„Groot als de schijf van de maan, op het achterst behangsel. Nu vroeg ik,
„Of daar die roode plek behoorde? En de sleutelbewaarder,
„Bleek als een doode op 't aanschouwen, riep sidderend: „Dit is een teeken!
„„Nooit is die roode vlek daar gezien! 't Blijkt de wille des Heeren
„„Dat er op Java een stroom van bloed in golven zal vlieten.
„„Oorlog is er aanstaande: voorwaar — het besluit van den Hemel
„„Is onherroeplyk!" Zie daar, o Heer! wat uw knecht is weêrvaren."

Mijmrend lag Troeno Djojo gestrekt op 't verkoelende marmer,
Toen zich Kadjoran deed melden.
„Gy sluimert toch niet?" sprak de sluwe.

„Priester!" was 't andwoord des Princen: „Erger dan sluimring — verdooving.
„Heeft hare duistere windslen gewoeld om mijn brein!" En hy meldde
Al wat zijn bode hem bracht uit den Djeng.
Als met schitterende oogen
Staarde de priester hem aan: „Eischt gy nog ernstiger teeken
„Dan wat de Hemel u zendt? Is uw geloof nog zóo nietig,
„Dat de openbarende godspraak, een spoorslag tot haastige handling,
„'t Weiflende brein u verwart? Nazaat der Keizers van Java!

„Thands, in den naam onzes Gods, roep ik u op, by de bloedvlek
„Die u alreeds heeft geroepen aan 't heilige graf. Snel te wapen!
„Gord u in 't heilige pantser van David — en 't boek des profeten,
„Gods openbaring, zal nogmaals het wetboek worden voor Java.
„Doodzonde — ja, ik, Gods priester, verkondig u dit naar mijn ambtsplicht —
„Doodzonde is 't thands te vertsagen! Beter een burgerkrijg, bitter
„Zuivrend van zonde, dan, zondig meêplichtig, den zondaar te sparen!"

„Is dus 't besluit van den Heer — zoo past het my niet te weerstreven.
„Is er geen beetre dan ik — 'k zal den wil van den hemel volbrengen!"
Sprak nu de Prins van Madoera.
En snel luidde 't andwoord des priesters:
„Nooit heb ik anders verwacht van Uw Hoogheid. De kracht des profeten,
„Met wien de kracht is des Heeren, zal 't innigste merg uws gebeentes
„Sterkend doordringen. Geen priester die niet, onophoudlyk en vurig
„'t Hoofd op de biddende handen in 't voetzand zal buigen, om immer
„De englen door kracht van 't gebed te dwingen uw standaart te stijven.
„Zelf, en uit vrijen wil, bied ik, als pand mijner trouwe,
„U de hand van mijn kind, mijne eenige dochter Mahera."

„Vader!" riep toen Troeno Djojo: „Mahera zal mijne vrouw zijn
„Boven mijn vrouwen: zy de eerste, en slechts zy, zij-alleen Keizerinne.
„Plechtiglyk haal ik haar af uit het huis van haar vader — en Java
„Zal aan haar voeten zich buigen, immer haar dienend en eerend!"

Zoo had de priester den Prins tot den opendlyk' opstand belezen.
Nu gingen dagelyks boden, met brieven aan priesters en Hoofden,
Heimlyk door 't gantsche Mataram; en de onkunde, vlijtig bearbeid,
't Sobere weten, begrensd door een dogma, het domme gelooven,
Opgeschroefd tot een begrip van eenige en eeuwige waarheid —
Alles werd dienstbaar gemaakt om het volk, dat, dus listig geblinddoekt,
't Roekloos verraad aan zich-zelf niet doorzag, tot den opstand te zweepen.

Honderden stroomden alzoo naar Kediri, en groeiden tot duizend.
Duizenden waren 't in 't eind die 't leger des opstands formeerden.
Toen overstroomde 't de streek, en het zette naar iedere zijde
Krachtig zich uit, als een wolk die heur grenzen verbreedt, wen de dampen
Ophoopen in haren schoot. Soerabaja, de zee wel beheerschend,
Doch inwendig gants machtloos, verstoken van krijgsvolk, en zwak dus
Tegen een aanval gedekt, werd in een wenk overrompeld.
Dáar heerschte thands Troeno-Djojo als Keizer, en kenlyk gewerd hem
De eere, aan dien schittrenden rang steeds verknocht. En niet anders dan knielend,
Kruipend gebogen in 't stof, naderde er iemant der zijnen.

In uitbundigen zin vierde de veste den hoogtijd.
Hanengevechten, muziek, dartele dansen, tooneelspel,
Drie dagen zonder verpoos, hielden geheel de bevolking,
Spijt het ongunstig getij, spijt allen winden en regens,
Vrolyk in weemlend gewoel, vreugde in het oog als in 't harte.

Thands was 't de derde dag van het bruiloftsfestijn. Troeno Djojo
Trad in 't vertrek zijner bruid. Met de oogen ter aarde geslagen,
Zoo als het past aan een bruid, ontfing zy hem. Schittrende in schoonheid,
Ondanks die schuchtere houding, stond zy daar voor hem. Hy weidde
Welgevallig zijn blik aan die ranke gestalte, en zijn polsen
Klopten met vuriger slag. Met den gloed des verlangens in de oogen,
Strekte hy d' arm, om haar 't midden te omvatten en op hare lippen
D' echtkus te drukken.
Ze ontweek hem ijlings, en sloeg nu hare oogen
IJskoud en ernstig op naar de zijnen, en rukte uit haar gordel
Plotslyk met krachtige hand een kris. „Aanvaard ze!" dus sprak zy,
Zonderling kalm: „'t Is uw recht. Doorstoot my. Het machtwoord mijns vaders
„Heeft my geketend aan u — toch kan ik uw gade niet worden

„Zonder misdadig te zijn: in mijn hart leeft een andere beeltnis:
„Lief heb ik, innig en vurig, een anderen man; en ik wil u
„Niet laaghartig bedriegen. Dáarom — neem dees kris, en doorstoot my."
En zy ontblootte haar boezem, en hield zich gereed voor den doodsteek.
Ondanks het vuur in zijn bloed, plotslyk met ijs overgoten,
Ondanks den woedenden walm der teleurstelling, ondanks de vlijming,
Die steeds de minnenijd snerpt, stond de Prins daar. Een oogwenk geslingerd
Tusschen waardeering en hartstocht, hield hy de kris, half geheven,
Dreigend omhoog — maar zy zonk by den blik op dien golvenden boezem.
Zonder beraad sprak hy dan: „Welnu — 'k heb uw kris in mijn handen;
„'k Werp haar wijd van my wech — en zal toch uwen gordel ontbinden!"

„Dat zult gy niet!" sprak zy koud: „Zóo ver kan de Prins van Madoera
„Zich niet vergeten, dat hy geweld aan een vrouwe zou plegen!
„Maar zelfs, werd hy dus verachtlyk — een hairspeld vindt weg naar het harte!
„En, zoo 'k gants weerloos ook ware, dan blijven my, zwakke, nog vingren,
„Krachtig genoeg om my-zelf, eer 'k my prijs gaf, door worging te dooden."

Toorn en bewondering beiden kampten in 't harte des Vorsten.
Toch won de laatste het veld. Grootaardig in eigen gemoedszin,
Schatte hy 't vrouwelyk woord of een man 't hem toe had gesproken;
Edel van ziel, boog zijn zinlyke neiging voor d' adel des geestes.
„Is dat uw laatste woord, dochter Kadjorans?" Zoo sprak hy.

„'t Was reeds van oudsher een plicht" — andwoordde zy: „dat een Eedling
„'t Woord, zijnen lippen ontvloeid, ernstig gestand deed, en daarvan
„Afweek in nood noch in dood. Ik ben van edelen bloede."

„Dan zal ik u ook mijn bloed als het bloed van Keizers doen kennen:
„'k Zal u wel dwingen my te achten — omdat ik u nimmer zal dwingen.

„Achting is een schoon ros, dat de gulden wagen der minne
„Lichtelyk brengt op de baan die ons beiden thands voegde," hernam hy:
„Zonder geweld."
En hy ging naar 't vertrek zijner vrouwen.
Zy zag hem
Zwijgende na; en toen sprak zy bewogen: „Hadden zich vroeger
„Ooit onze paden gekruist — 't ware mooglyk geweest; maar thands nimmer."

VII.

BATAVIA.

> Ieder onzer wachte nu den uitslag af.
> Verwacht dien slechts, en gy zult dan
> ervaren wie het geëffend pad gevolgd, en
> ten goeden wege geleid is.
>
> DE KORAN, soera 20.

oog staat de zon aan 't azuur. De glansende en gloeiende stralen
Blaakren de blinkende daken van 't machtig Batavia, tusschen
't Gordelend groen der omgeving vast in zijn vesten besloten.
Stil is 't er thands echter: naauwlyks iets meer dan de hitte doorwaart er
Grachten en straten, wier gruis hier en daar nog een enkele schaduw
Opvangt van menschengestalte, in langsame en loome beweging:
Slaven, en arme zwoegers voor mondkost, weinigen anders:
't Is er de stonde der middagrust. Doezlende domlend en droomend
Staat zelfs de schildwacht op post, aan poort of op bolwerk. Alleen slechts
Zy, wien in 't wachthuis het keeren des zandloopers ernstig gelast is
— Klok-uurwerk kent nog de paerel van Indië niet! —, houden de oogen
Moeizaam geopend, en gluren half vaakrig naar 't tijdstip, wanneer er

Plotslyk de zanddraad zich breekt. Dan slaan zy krachtige slagen,
De ure vertolkend, op 't klinkend metaal van de klok, in elk wachthuis
Immer aanwezig.
Zóo klonk thands het eerste namiddaguur, schallend
Allerzijds luid door de stad — niemant wekkend. Doch weinig minuten
Later donderde een rollend kanonschot op 't noordelyk zeevlak,
Flux door 't kanon van 't kasteel dondrend beandwoord. Nu rees men,
Ontijdig opgeschrikt.
„Wat mag dat zijn!"
En er stroomden en stormden
Honderden heen naar den mond der rivier, naar het strand, naar de haven.
Opgedaagd oostelyk uit, was een fluitschip ter reede verschenen.
Veilig gekoerst door het groen labyrinth der eilanden, lustig
Leegrend in d' effen golfschoot der blaauwende baai, viel 't voor anker
Tusschen het wieglende woud van masten, daar rustiglyk rijzend
Midden in 't weemlend gewoel van lossen en laden, van komen,
Keeren, en wenden, en gaan, van matrozengezang en scheeps-arbeid.
Boven de vlag van den Keizer de Hollandsche vlag op den spiegel,
Seinde 't met dondrende stem langs de wateren, eenmaal en driemaal,
Zevenmaal eindlyk, en zevenmaal weer door 't kasteelvuur beandwoord,
Javaas rijksvaan ter eere. Een zwierig scheepsjacht, vol staatsie,
Rijklyk bebeeldhouwd, verguld, en beschilderd, verliet nu de haven.
Lijnrecht roeide het aan op het fluitschip. Een plechtig begroeten
Vond er op 't achterdek plaats. Drie Hollandsche Heeren ontfingen
Fijn in den vorm, naar 't Javaasch gebruik, de gezanten des Keizers.
Weldra scheepte men over op 't schittrende jacht. Een trompetter
Schetterde er luide 't Wilhelmus, 't triomflied van Nederland. Wapprend
Woei er de driekleur in reuzige banen, en sleepte ten spiegel
't Donkere blaauw met een slip door de lichtblaauwe waatren.
Ter landpoort
Deftig verwelkoomd, verpoosde 't gezantschap, in vriendlyke onthaling,
Lutle minuten in 't huis van den Havenvoogd. Rijke karossen

Blinkend van vorstlyk verguldsel, stonden daar wachtend, en voerden
't Hooge gezelschap, opzetlyk met omweg, dan langsaam kasteelwaart.

Zwierige hellebaardiers, wier geel van 't lakensche wambuis
Stemmig verbleekte onder 't goud van het breed bandelier, langs den schouder
Strekkend naar 't roode scharlaken der broek met het fladdrende knielint,
Openden, fier in den zadel, den optocht, en schetterend schalde
't Koper hunner trompetters het 't harte verheffend Wilhelmus.
Rustig, gemeten van tred, trad dan eene bende Javanen
Aan in de rij, de krijgsspeer vast in de vingren, als gingen
De eersten der volgers, de dragers der doozen van de eedle gezanten,
Veilig alleen in hun schuts.
                                        Nu boog zich ijlings en bevend
Al wat Javaan was in 't dichte gedrang van den omstand, vol eerbied,
Neder ter aarde: in de hand van een Eedling, wiens sarong en krissen
't Aanzien verrieden van stand en van rijkdom en hoogheid, verhief zich
Statig de speer van staat, met goudgeel, de verwe des Keizers,
Kleurig bekleed. En de knielenden bleven hun aanzicht bedekken:
Koel overschaduwd door 't geel-zijden dak van een zonnescherm, torschte
Ernstig een andere Eedling op goudene schotel, met geele
Zijde overdekt, het schrijven des Keizers.
                                                        Thands trokken de koetsen
De aandacht. De oudste gezant zat in de eerste. Men spiedde, soms spottend,
Wie van de hooge Heeren gewaardigd was hem als gelijke
In de vergulde karos hofflyk gezelschap te bieden.

Niemant vermoedde nochtans de speling van 't lot, daar, by toeval
Wellicht, aanwezig, als gaf het een blik in de toekomst.
                                                                        „Wie zijn dat?"
Vroegen onkundige toeschouwers.
                                        't Andwoord der meerder ervaarnen
Luidde: „Die vleezige blonde, daar achterwaart rijdende, is Outhoorn,
„Raad van Justicie."

„En naast hem, die Heer in 't damast, met die donker
„Vonkelende oogen?"
„Is Speelman, wiens naam reeds het volk van Makassar
„Sidderen doet."
„En die derde, zoo rijzig en rank van gestalte,
„Toch reeds met grijzende lokken langs frissche, nog blozende wangen?"

„Is Direkteur-generaal van den handel, Van Goens."
Dat dit drietal,
Ieder op eigene beurt, eenmaal op Java den scepter
Zwaaien zou boven den Keizer — dat bevroedde thands niemant.
Drie koetsen volgden nog na, allen nieuwsgierig besproken,
Eindlyk gesloten in statigen stoet door een bende Javanen,
Hoog, als in eerbied, heffend de lijnrechte lansen. Zoo trok nu
't Gantsche gezantschap kasteelwaart.
Keien noch steenen plaveiden
't Vlak van de Lepelstraat: gruisachtige aarde, als alom op het eiland,
Strekte den straten tot vloer.
Ofschoon zy in schijn onverschillig
Rondschouwden, zagen de beide gezanten met scherpte rondom zich,
Inwendig vol van verbazing by d' aanblik dier reeksen van huizen,
Staag in geschakelde rij hun baksteenen voorpuien heffend,
Wit met een kalklaag bepleisterd, gedekt met hel-roode pannen;
Cierlyk gegeveld met trappen, of effen gekeppeld, maar allen
Voor aan de steenen rollaag der straat gezellig gestoepbankt;
Deuren en vensters en stoephekjens vriendlyk en vrolyk beschilderd,
Thands door den dichten drom van toeschouwers dubbel nog kleurig.
Kroegen en speelhuizen meest, iedre woning zijn uithangbord, boden
Ze Indischen oogen een wonder tafreel. Meer statig en stemmig
Toonde zich daarna de Zandzee, een deftiger straat, fraai en open,
Doch door gesloten huizen, hoe levendig thands ook naar buiten,
Weerszijds beheind. Immer langsaam, maar straks in de luwende schaduw,

Lomrend langs de effene schoejing der Jonkersgracht, geurig van bloemen,
Tusschen wier struiken de banken 's namiddags gezellig de buren
Samen vereend zagen, koutend de Goudasche pijp en den rijnwijn
Beiden by teugen genietend, streefde de stoet altoos voorwaart,
Tot hy, by 't Portugeesche kerkgebouw noordwaart zich wendde,
Onder het geurige loover van 't fijn tamerindegebladert.

Mocht soms de blik der gezanten in 't heimlyk de sterkte der stede
Zwijgend bespieden — hier vond hy een steenen vierkant, hoog van muren,
Rijk aan kanonnen, wier mond een stem had naar iedere windstreek,
Dus nog een vijand ten schrik, die de wallen reeds had overweldigd.

Over de Groote-rivier, die de rechthoek der stad splijt in tweën,
Alom de barmten beplant wijd en breed, en met cierlyke puien
Weerszijds bebouwd, trok men verder, en streefde de aan welvende bruggen
Rijke Leeuwinnegracht langs, tot de ruime, met statige huizen
Prijkende Princestraat. Recht aan 't verschiet school 't kasteel in zijn reuzig
Opgaand geboomte, en was weldra bereikt.

Een veertiental bogen
Schraagde de breede brug, die, met klinkers bestraat, naar het voorplein
Voerde. Hier, in den lommer van 't forsch tamarinde-geboomte,
Zaten de ruiters flux af; de portieren ratelden open;
Tusschen een dubbele rij van soldaten, 't geweer flux geheven,
Traden de aanzienlyke Heeren 't kasteel, van witten koraalsteen
Krachtig gebouwd met vier bastions, in plechtstatigheid binnen.

Onverschillig, naar 't scheen, weidde het oog der gezanten
Rond in de ruimte, wel breed van hoofdstraat, maar sluitend in puien,
Strak van lijnen, doch luchtig verlevendigd in hunne vlakken
Door steeds een dubbele reeks van tallooze ramen en vensters.
Rechts, in het midden, verrijst een geleuningd bordes, en zes trappen
Leiden 't gezantschap door de open, gepylerde hoofddeur naar binnen:
't Vorstlyk verblijf van den machtigen man, die, in naam zijner meesters,
Hollands geducht gezach handhaaft in 't verre Insulinde.

Dat tuigt dees voorhal terstond, waar blinkende of cierlyke waapnen,

Vlaggen en standerts en wimpels, van allerlei kleur, in trofeën
Schilderachtig gerangschikt omhoog en omlaag aan de wanden,
Spreken van zege en viktorie, op allerlei staten en volken,
In onophoudlyken kamp, te land en te water, bevochten.
't Was den gezanten een boek, dat met duidlyk verstaanbare woorden
Lezen deed hoe hier een reus — als vinnige vijand te duchten,
Doch als vriend te waardeeren — voor immer zijn woon had gevestigd.
Tusschen een dubbele rije van ranke, rijzige zuilen,
Marmer voor 't oog, van streng voetstuk tot rijk kapiteel, toonde de ingang
Thands nog geslotene deuren, met loofwerk verguld en verzilverd.
Rustig geruischloos sloegen zy open — en, koel in zijn blikken,
Maar toch in 't binnenste merklyk verkleend, betrad het gezantschap
't Marmren plaveisel der zaal, waar het harte van 't killige Holland
Klopte met manlyke kracht in den boezem van 't heete Insulinde.
Daar, op het wollige dons van een kleurig tapijt, breed van omvang,
Zat in 't gestoelte der eere de Raad van Indië. Een zetel,
Achter de tafel in 't midden, hooger gerugd dan alle andren,
Rijker aan kronkelend snijwerk, en blinkender nog van verguldsel,
Kenmerkte in d' ouden man, die daar dook op het donzige kussen,
't Machtige hoofd van den staat, den Landvoogd Jan Maetsuycker. Zorgen,
Moeiten, en ouderdom hadden zijn schoudren gekromd en gebogen;
Hadden zijn hairen vergrijsd, en vereenzaamd tot zilveren draden;
Hadden zijn ronde trekken gebobbeld, verflenst — maar zijne oogen
Schoten nog dikwerf stralen, getuigend van d' innigen vuurgloed.
Hoffelyk rezen de Raden geheel, maar hy slechts ten halve,
Toen het gezantschap verscheen ter zale, en zich, zwijgende buigend,
Zette op 't gestoelte, door yvrige slaven eerbiedig geboden.
Hoffelyk ook, naar den vorm, werd de brief van den Keizer geopend,
Stipt en aandachtig gelezen, en statig weer samengevouwen.

Donker nu stond het gelaat van den Landvoogd, wiens blik aller blikken
Streng overheerschte: de Keizer vroeg onderstand tegen een muitling.

Juist op den vorigen dag had die muitling gezanten gezonden,
Onderstand vragend tegen den Keizer, die 't recht onderdrukte.
Hier was een wespennest dus! Men hoede bedachtsaam de handen!
't Best ware een oog in het zeil, en de koers dan gericht naar de kansen,
Te eener of anderer zij, de zekerste voordeelen biedend —
Immer intusschen dat spel voor beide partijen verglimpend.
Toen nu de tolk het geschrift had vertaald, wendden de oogen van allen
Vragende zich naar het oog van den Landvoogd. En ernstig sprak deze:
„'t Recht is gewis aan den Keizer; maar 't moet in den Raad overwogen
„Welken de middelen zijn om 't gezach in zijn volheid te schragen.
„Hier-over zullen wy yvrig beraadslagen."
Zoo was 't gezantschap
Vormlyk beandwoord.
Nu brachten de slaven eerbiedig verversching.
Hel als een vloeibaar goud blonk de rijnwijn in 't flikkerend fluitglas.
Krakelingen, konfijt, olijven, en suikerwerk, alles
Cierlyk op zilveren bladen geboden, verkwikten de gasten.
Straks rees de Landvoogd op uit het rijzig gerugde gestoelte.
Heel zijn gekromde gestalte scheen er als vorstlyk te stijgen.
Hoog hief hy 't stralend kristal, en hy dronk de gezondheid des Keizers,
Toen de gezondheid des Kroonprincen, toen de gezondheid der gasten,
't Edel gezantschap.
Daarmeê was de plechtige ontfangst aan het einde:
Hofflyke buigingen nog — en men scheidde, voorloopig te vreden.

Thands langs Bataviaas trotsch, de Tygersgracht, werd er met hoofschheid
't Hooge gezantschap gevoerd naar de huizing, hun ingericht. Zwijgend
Rondziend, bewonderden zy die reeksen van woningen, allen
Breed overluifeld door 't rood-pannen dak, en ter rijzige puie
Tintlend van glinstrende teeglen, verlakt of beschilderd.
't Groen grasplein,
't Harte van de oostzij der stad, gaf hun raadhuis en hoofdkerk te aanschouwen,

Beiden in smaakloozen stijl, maar deftig in de oogen der burgers,
Fraai, om het vreemde, in het oog der gezanten, wier gulden karossen
Dan door de Nieuwpoortstraat rolden, langs 't reuzige hospitaal, naar de
Deventer-houtmarkt, de zuidlykste binnengracht. Hier, by de Nieuwpoort,
Stapten zy uit, en betraden de woning, naar Hollandsche zede
Cierlyk en net, vol gerief en gemak, en rijklyk gemeubeld,
Doch naar het Javaasch gebruik gewijzigd, gericht, en geregeld.
Weldra — nieuw achtingsbewijs — verscheen er een Hollandsch beambte,
Namens den Landvoogd zich stipt overtuigend of alles, ook 't minste,
Waardig voldeed niet aan d' eisch slechts, niet slechts aan 't billyk verlangen,
Maar zelfs aan d' enkelen wensch der gevierde gezanten.
De keuze
Was een gelukkige: Kapitein Jonker, naar ras en geboorte
Indiër, doch in ontwikkling Hollander, beide elementen
Samengesmolten tot één, tot karakter van brons. By Javanen
Even gezien en gevierd als by Hollanders, was hy 't gezantschap
Hartelyk welkoom; en weldra was 't onderhoud, schoon in zijn vormen
Statig, van hoofschen dwang toch vrij, en minlyk gemeenzaam,
Onder 't genot van varinas, op fijn porseleinbord geboden,
Dan, uit Goudasche pijpen, in blaauwende wolkjens genoten.

Achter aan 't ruime verblijf, door hoogrijzend muurwerk omgeven,
Strekte eene gaarde zich uit, vol bloemen en boomen, vol geuren,
Kleuren, en schaduw. Een achterhuis sloot er de groenende ruimte.
Dáar was de dienstbare stoet der gezanten gehuisvest, en derwaart
Trad nu het kleine gevolg van Jonker, tot korte verpoozing:
Vluchtige en vrolyke kout met landsliên uit verre gewesten.
Vragen en andwoorden weerszijds, by 't zoete genot van de siri,
Sijplende tusschen de tanden, kruidde er het onderhoud, lachend
Dikwerf en schertsend — tot eensklaps een gil in de groenende gaarde,
Luide gevolgd door een kreet, het in bange verbazing kwam breken.
Gants geen tafreel van ontzetting was 't toch wat hunne oogen verraste.

Twee jongelieden knelden snikkend elkander in de armen —
Snikkend van heil en geluk. 't Waren Sini en Krangsa. Zy hadden
Plotslyk elkander ontmoet. Sini gilde van vreugde;
Krangsa kreet siddrend van schrik — want hy waande een spook te bespeuren.
Eerst toen haar strengelende armen zijn hals met verrukking omklemden,
Bracht hem de werklyke waarheid — de zaligheid — tot het bewustzijn
Dat hy zijn Sini hervond, en zijn plotslyk zoo droevig verduisterd
Levenspad onverwacht den zonnigen glans had herkregen.

Niet slechts nieuwsgierigheid meer — belangstelling, deelneming vroegen
Opheldring. En de gelukkigen, badende in weelde, gevoelden
Zelf de behoefte aan blijmoedige meêdeeling. 't Eerste sprak Krangsa.
Levendig gaf hy 't verhaal hoe hy, machteloos gints overrompeld,
Weldra zijn listige vlucht volvoerde en gelukkig ten eind bracht;
Hoe hy na weinige dagen vernam dat het vriendlyk Pablingan
Opgegaan was in vlammen, ja uitgemoord zelfs, en de cintels,
Vonken nog spattend, in 't bloed der bewoners gebluscht waren. Bitter,
't Harte vol wrok tegen eigen verraadlyke landzaten, die hem
't Levensheil hadden verwoest, was hy, tot wrake geprikkeld,
Willig getreden in dienst by het vendel van Kapitein Jonker,
Toen met het Hollandsch gezantschap ten kraton aanwezig. Zijn schutsgeest
— Roemde hy — had hem dien weg gewezen, want ziet. het verloren,
't Ondergegaan paradijs zijner ziel had hy nu weer hervonden:
Sini, zijn dierbare Sini, lag in zijne armen.

Aan 't meisjen
Was thands de beurt. Zy verhaalde met warmte en in eenvoud, en daarom
Treffend soms schilderend, hoe zy, vertwijfeld van smart, en toch immer
Innig gesteund door een wonder betrouwen heur dierbaren Krangsa
Tot naar Mataram gevolgd was, en daar zijn behoud had vernomen —
Maar ook, helaas, zijn vertrek. Toen had zy, geleid door haar liefde,
Koen het gezantschap gevolgd, de vrouw eens soldaten belezen
Haar te doen doorgaan voor zuster en dienstmaagd — en dus was zy hoopvol,
Over de golvende zee naar de hofstad der blanken gestevend.

Allen roemden om strijd haar liefde en haar trouw; allen prezen
Krangsa gelukkig, sommigen niet zelfs zonder benijding,
Maar toch te zamen dit eens: dat zóo trouwe en zóo tedere harten
't Weerzien verdienden, verdienden vereenigd te zijn en gelukkig.

VIII.

NEVELWOLKEN.

Doch de menschen hebben hunne godsdienstbegrippen in sekten gedeeld, en iedere sekte verheugt zich in eigen aandeel. Laat ze slechts in hunne dwaling, tot op een bepaalden tijd.

DE KORAN, soera 23.

De ure van 't morgengebed was verstreken. Een vriendelyke uchtend
Lichtte met wolkloozen glans over 't fier Soerabaja, en tintte
Daken en boomkruinen spelend met weelderig dartlenden goudgloed.
Toch waren 't donkre gezichten, die thands in de raadzaal des kratons
Saam kwamen. Boze geruchten ontstelden den omtrek, en wierpen
Schaduwen over het schijnsel des nieuwen Bewinds. Troeno Djojo
Zelf was bekommerd: de Hollanders hadden hun duchtigen degen
Eindlyk geworpen — maar niet in zijn schale: de wega des Keizers
Roemde op het stevige staal dat zeker den doorslag moest geven.

In zwart-zijden gewaad, met zwart-zijden tulband, van gouddraad
Flikkrend doorstikt, zat Troeno Djojo te midden der zijnen,

Krijgsraad houdend, en plannen beramend tot keering van 't onheil.
Hachelyk oordeelden allen den toestand. Doch nu nam Kadjoran
Vurig het woord.
„Wie vertwijfelt, verzinkt in een afgrond!" dus sprak hy:
„Wie zijne roeping bezield weet door heiliger aanblazing, aarzelt
„Zelfs niet een oogenblik. Wy, priesters des Heeren, verkonden
„'t Eeuwige woord — en ik zeg: de Heer zal de heidnen verdelgen,
„Schoon zy ook komen met macht. Honderden heeft Hy verslagen —
„Duizenden zal Hy nog slaan, en Zijn wet zal de wet zijn op Java!"

Thands verhief zich een man van breed-gebouwde gestalte.
Hoofdbevelhebbers rang had hy in 't leger verworven:
Baliër was hy van afkomst; d' Islam bewees hy geen eerbied:
Siwa, den Hindoeschen god, golden zijn beden en offers;
Maar hy was stout kampioen. Veldheer in 't ordnen en schikken,
Voerde hy tevens geweldig zijn speer, en zijn naam, Singo Sari,
Klonk als een leuze van strijd op de lippen der krijgers. Hy fronste
Donker de wenkbraauwen. Toornig zag hy den priester in de oogen,
En zijn gestrekte vuist deed de ringen zijns wapenroks raatlen.
Toen borst hy levendig uit: „Wie zich dien woorde onderwerpen,
„Moeten niet meenen dat Singo Sari een man van hun zijde is.
„Ik kan de leugen niet dienen. Wilt gy de vrijheid van Java —
„Ziet hier mijn arm! Ziet in de aadren den bloedstroom onstuimiglyk golven!
„Iedere druppel is uwer. Maar wilt gy het juk van Mohammed,
„'t Gluipende priestergezach, op den nek der bevolking doen knellen,
„Dan keert mijn vuist zich u tegen, de spits mijner speer naar uw borst zelfs!"
Schrik sloeg Kadjoran om 't hart. Hy besefte in een oogwenk den misgreep
Dien hy herstellen moest. Toen, glimlachend hoofdschuddend, sprak hy,
Even alsof het slechts luchte vermaning, niets strengers moest heeten:
„Man des vagevuurs! ongeloovig en nochtans rechtvaardig,
„Hoe toch kunt gy een woord, wel warm, maar schuldloos blijmoedig

„Wellend uit priesterlyk hart, zoo fel dus bejeegnen. Gy weet toch
„Wat reeds de leer uwer vaadren in d' achtbaren Hindoetijd voorschreef?
„Lees 't op den heiligen steen by de tempels van Prambanan: „Ieder,
„„Wie hy ook zijn moge, needrig of hoog, vereere den priester,
„„Wijl hy eerwaardig is.""

Stout sprak de toornige krijgsman er tegen:
„Hoe kunt gy me eerbied vergen, eerbied voor domme gezichten,
„Die in 't gewaad van Gods tolk den kinkel niet kunnen verbergen,
„Waar hen hun afkomst en bloed, ondanks dat kleed, toe bestemd heeft!"

Nu deed de Vorst Troeno Djojo-zelf zich, bevredigend, hooren:
„Is er verschil van leuze — het doel is toch immers het zelfde.
„Wakkere held, en roem onzer wapenen! wy staan als krijgsliên.
„Priesters gaan andere wegen, al is ook hun richting als de onze.
„Laat hun het veld der bespiegling — wy toch zijn mannen van daden."
Zoo als de krachtige ploeg-os zich zacht door een kind laat geleiden,
Legde de toorn van den held by die sussende woorden zich neder.
„Dat is de taal van een Vorst!" — hernam hy met warmte: „Zijn woorden
„Vinden den weg naar mijn hart. Maar laat dan de priester zijn wetten
„Binnen zijn tempel verkonden, en niet in de raadzaal zich toonen
„Of hem de krijgsman slechts slaaf en uitvoerder van zijn ontwerp was.
„Knijpen met afgewend oog is den eerlyken krijger een gruwel!"

Raadsaam achtte het nu Troeno Djojo de barnende zitting
Tot den volgenden dag te verdagen. Met weinige woorden,
Vol van welwillendheid, gaf hy ontslag, en verdween in den dalem.
Allen vertrokken. Kadjoran bleef 't laatste. Hy oogde den Veldheer
Singo Sari scherp na, en mompelde tusschen de tanden:
„'t Stekelzwijn keert naar zijn hol — maar de jachtspriet zal er hem vinden!"

Wrokkende zon hy op wraak. En nog eer hy zijn woning bereikte,
Vonkelde reeds in zijne oogen 't genot der te smaken voldoening.

Wachtende was er de kluisnaar van 't Lawoe-gebergte. Kadjoran
Heette hem vriendelyk welkoom. „'k Heb u ontboden, mijn broeder!
„Dank voor uw tijdige komst!" sprak hy: „Ik zeide 't u eenmaal:
„„Blijf in volharding met vasten, met bidden, vooral met gepeinzen,
„„Tot ik u oproep tot handlen."' De ure daartoe is gekomen.
„Thands is het handelens tijd. De zaak onzer godsdienst staat hachlyk.
„Dreigende naakt er een bui: de Hollanders, gints aan 't noordwesten,
„Stevenen aan tot steun van den kindschen Keizer, wiens scepter
„W y hebben overgebracht in de hand van een hartiger Heerscher.
„'t Geldt nu het hoogste: of het woord van den Heer, of het woord van de menschen
„Menschen regeeren zal: w i e er zal buigen, de Staat of de priester.
„Nu alle zeilen in top, en het kleenste zelfs niet veronachtzaamd!
„Nu de hand aan het roer, en de richting met vastheid geteekend.
„Schoon en grootsch is het aandeel, u daarby toegekend: stralend
„Schittert van nu af uw naam naast de heiligste kluisnaars van Java,
„Zoo gy de taak slechts aanvaardt, waartoe u de Heer heeft geroepen."
Zwijgend vragende staarde de kluisnaar hem aan. En Kadjoran
Schoof zich vertrouwelyk nader. — „Wilt gy ze kennen?" zoo sprak hy:
„Daal van uw berg, kom af, treed op in het midden der menigt;
„Predik den ommekeer die reeds als dageraad licht aan de kimme;
„Prikkel 't godsdienstig gevoel met processiën, de eene na de ander;
„Wek tot een bedevaart op; schep een mirakel — en wijs dan
„'t Volk op den Keizer, door Mekka benoemd, om wiens wille de hemel
„Teekenen doet!"
Op een toon die van schuchteren weerzin getuigde,
Luidde langsaam het andwoord: „Mijn Heer duidde 't woord my ten goede
„Dat uit het harte my welt, en needrig den mond moet ontvloeien:
„Geestlyke kwakzalverij moge 't oog des gepeupels verblinden,
„Moog des partijgangers blik sluiten voor 't licht van de waarheid —
„Is, zij 't in woord of in daad, de leugen een godsman geoorloofd?"

Vluchtig voorbygaand beefden de hoeken van 's luistrenden lippen.
Toen sprak hy machtig, als of hem een hooger begeestring bezielde:
„Kent gy het knippen van 't oog en het kloppen van 't harte der menschen?
„Ik ken dat, ziet ge, en ik weet: in dienst van de waarheid genomen,
„Wordt zelfs de leugen gewijd: het doelwit heiligt het middel."

„Wie beslist over waarheid en recht!" bracht de kluisnaar in 't midden,
Nog niet belezen.
Met hoogheid sprak nu Kadjoran: „De priester!
„Ons betaamt het alleen te beslissen wat recht en wat waar is.
„God is de Schepper, de Heer; wy zijn de dienaren Godes.
„Laag, aan de voetbank Zijns throons, knielen de Vorsten en volken,
„Doch op de trappen staan wy, Zijn eigen gezalfde gezanten.
„Onzer is eenig Zijn licht; onzer is eenig Zijn wijsheid;
„Wat onzen lippen ontvloeit, is de verklaring Zijns geestes."

Toch gaf de kluisnaar zich nog niet gewonnen, en voerde hy tegen:
„Heeft niet de Heer aan de machten des aardrijks ieder zijn aandeel
„Toegekend, ieder zijn baan en zijn eigenen werkkring geteekend?
„Is niet het heil van den Staat te bezorgen de taak van den Keizer?
„Zooals de Godheid het grensloos heelal, bestuurt hy zijne landen.
„De eerste verplichting des priesters — de man der toewijding! -- acht ik
„'t Volgen der Vorstlyke wet. De leeraar der Christenen, Jezus,
„Hoog door den heilgen profeet Mohammed geëerd, sprak eens duidlyk,
„Zonder omwondene woorden, toen hem een strikvraag gelegd werd:
„„Geef aan den Keizer wat 's Keizers — aan Gode wat Godes is." Let nu
„Wel op het woord diens profeten, van wien zelfs de Christnen gelooven
„Dat hy een God is: hy spreekt in de eerste plaats van den Keizer."

Nu op den toon van het hoogste gezach, en den vinger geheven,
Strafheid in blik als in wenk, sprak Kadjoran, de onbuigbare priester:

„Wat zijn de wetten des lands, door feilbare menschen gegeven,
„Tegen de wet des profeten, het woord van den Hemel, onmidlyk
„Gods openbaring! Wat geldt ons de vlag van een volk, by den standert,
„Wapprend ter tinne der eeuwige stad, het geheiligde Mekka!
„Ons is het opgelegd de aarde te zuivren, en 't rijk des profeten
„'t Heerschende rijk te doen zijn Dáarom zijn de dingen der waereld
„Ernstig ook de onzen, der Vorsten als volkren. De volkeren volgen
„Zwijgend gehoorzaam hun Vorsten — maar dan ook die Vorsten de priesters,
„Die de verkondigers zijn van de eeuwige waarheid, het eeuwig
„Vruchtloos bestreden gezach. Zy allen — ja! — moeten erkennen
„Dat er geen wet mag bestaan, die de wet van den Heer zou verkrachten.
„Alles aan God te onderwerpen — dat is ons doel en ons streven,
„Dat is de heilige plicht, ons opgelegd by onze wijding!"

Zóo als een twijge of een wortel der toeba, tot vezels gestooten,
't Azende vischjen bedwelmt — zóo verwarden de machtige woorden
't Brein van den hoorder: hy zwichtte, weerstreefde niet langer, en legde
Luid de gelofte af om 't inzicht des priesters tot heil van de godsdienst
Zwijgend te volgen, naar wenk als naar voorschrift, als 't woord des profeten.
Mijmrend ging hy dan heen, naar 't woud, om er eenzaam te bidden.

Mijmrend zat Troeno Djojo toen ook, het hoofd op de handpalm.
't Twisttooneel, straks in den Raad, had hem een lichtstraal doen opgaan,
Waar reeds een duister vermoeden hem soms als een dwaalstar omgloorde.
Was hy, zich hoofd wanend, werktuig? Stonden zijn voeten ten bodem
Stevig en vast — of bewogen ze aan draden, door andren getrokken?
En, als 't dit laatste mocht zijn — kon hy zich losmaken, zonder
Vrees voor gevaarlyken val?
Het heftige kloppen zijns harten
Steeg met beneevlenden weerslag naar 't kloppende brein, en versufte
Wat er geleidelyks was in den sombren gedachtengang. Eindlyk
Rees hy, het vochtige voorhoofd omprangend met persende vingren.

„Hier moet een einde zijn!" riep hy: „Fladdert de wespenvalk boven
„'t Rijstveld — 't is tijd dat de rijstvogels ijlings zich bergen! Maar erger
„Dreigt nog een tweespalt."

Hy wreef zich de vuist langs de borst. Een gedachte
Rees by hem op; hy klampte er zich aan, en hy ging naar zijn harem.

Daar stond Mahera te midden der spinnende en wevende vrouwen.
Hier met een goedkeurend woord, daar met berisping, en gints weer
Vriendlyk met aanspooring, trad zy te midden der bezige reien,
Schaduw en zonnelicht beiden, maar beiden bevruchting verspreidend.
Zwijgende volgde de Vorst met zijn blikken die fiere gestalte.
Toorn wolkte een wijle op zijn voorhoofd, en hartstocht ontstraalde zijn oogen —
Toch beheerschte hy zich. Met een lichte siddring ontwaarde
Zy hem — zy hadden elkander nog niet ontmoet sinds de bruidsnacht —,
Doch zy herstelde zich flux. Hy wenkte welwillend. Zy volgde,
Wel met bevreemding, maar toch met bedaardheid. Nu in de voorzaal
Samen alleen, sprak hy: „Staatsbelang sloeg my tot hiertoe in banden.
„'t Hart van een Vorst, dat zijn eigen genot boven dat van zijn volk stelt,
„Waarborgt slechts luttele trouw. In mijn handlingen zult ge my leeren
„Kennen, Mahera! en de ure zal komen, waarop de waardeering
„Zonder geweld den scheidsmuur zal vellen, die, uwer zijds trouwens,
„Tusschen ons oprijst."

Hy wachtte, of zy andwoorden zou. Zy bleef zwijgen.

„Vroeg my een grassnijder iets — andwoord zou 'k hem zelfs niet weigren!"
Ging hy toen voort, bedaard, maar niet zonder scherpte. Zy blikte
Rustig hem aan, en zy sprak met zachtheid: „Had mijn gebieder
„Werklyk een vraag my gedaan — uit plicht reeds, behalven uit de achting
„Die hy verlangt — en verdient — zouden mijn lippen niet zwijgen."
De ontevredenheid week uit zijn trekken. „Achting" — hernam hy:
„Heb 'k reeds verdiend? Het is wel. Ik verlang echter méer te verdienen,

„Doch verg den korrel, dien 'k gisteren zaaide, niet thands reeds de ontkieming."

Pijnelyk drukte ze een oogwenk de hand op den boezem. Hy zag het,
Maar, als had hy het niet gezien, zoo hervatte hy vaardig:
„Nu dan een vraag, Mahera! Uw vader is edel — maar heftig.
„Warm voor de heilige zaak van godsdienst en vaderland, viert hy
„Soms onberaden te ruim den toom aan zijn forsche overtuiging.
„De eendracht, het hoogste bestel van het heir, loopt gevaar, en verderflyk
„Zou voor hem-zelf, voor ons, voor gantsch Java het droevigst gevolg zijn.
„Zacht moet de hand wezen die in het juistere spoor hem te rug leidt.
„Wilt gy er de uwe toe leenen?"

Naauwlettende had zy geluisterd.
„Dit acht ik mede mijn plicht" — was haar andwoord: „u beiden verschuldigd.
„Dáarin zal 'k nimmer vertsagen, maar standhouden."

Alle beheersching
Had Troeno Djojo noodig om krachtig de meerdre te blijven
Tegenover de vrouw, die zijns ondanks als macht op hem werkte,
Evenaar tusschen den hartstocht en de eerzucht, hem prikkelend beiden.
„Na dit véelzeggende woord leg ik mijn lot in uw handen,
„Niet voor een karig gedeelte" — sprak hy. En zy: „In haar volheid
„Weeg ik de zwaarte — maar wil ze met al mijne kracht onderschragen."

Moeilyk viel dat nochtans niet. Kadjoran, zijn dwaling beseffend,
Had reeds de nieuwe perken der baan van zijn toeleg omschreven,
Toen hem de taal zijner dochter, kinderlyk needrig, maar vrouwlyk-
Ernstig gesproken, maande tot matiging in zijne woorden
Die, van zijn lippen, zoo lichtlyk de bitterheid wekten eens andren.
„Fijn is de blik uws gemaals, dat hy u voor dees ploeg heeft gespannen.
„Fijn is zijn blik om de voorde te ontwaren in 't barnen des bergstrooms.
„Zij hy voortaan zonder zorg. Wat betreft Singo Sari — zoo luister:
„Is my een mes eens geschaard — ik bezig 't als zaag, en verwerp dus

„Nimmer wat dienstbaar kan zijn, in 't kleine of in 't groote. Den dappren
„Veldheer schat ik naar waarde, en mijn lievlings-gedachte is 't geworden
„Eenmaal hem 't kernig bewijs van mijn gulle gezinning te geven."

IX.

Op den Slamat.

Wie zich aan zonde heeft schuldig gemaakt, zal er de zware straf van ondervinden.

De Koran, soera 42.

Ruw was de rotsige weg langs den westlyken voet van den Slamat.
Groen rees de berghelling op, duizenden, duizenden voeten.
Dan verhief zich daar boven de zwartgraauwe kruin, aan wier krater
Rustloos dikke, witte wolken ontstoomden, die sissend
Opgingen, eindlyk verdampend in 't hel-blaauwe welfsel van 't luchtruim.
't Loeien des vuurmuils omhoog golfde als gonzende galm door de vlakte,
Die, meest in ruste bebouwd door heur nijvere en noeste bevolking,
Tusschen de hellingen heen heur rijst-akkers strekte naar 't noorden.
Badende in zonnigen glans lag het berglandschap, lachend en bloeiend.
Vogels en vlinders zweefden er rond op bontverwige vleuglen,
Of zy den bloemen verweten altoos slechts op éen plek te tieren.
Zachtelyk zuisden en trilden de lichtgroene pluimen der bamboes

Onder den byna onmerkbaren kus van den fluistrenden bergwind,
Die langs de kruinen van palmen en loofhout glippende heengleed.
Allerzijds gloeide 't en bloeide 't en geurde 't, en trillende tonen
Klonken daar lieflyk doorheen, alsof bloemen en bladeren zongen.

Nog stond de zon niet in 't zuid, en de arendvalk rustte van 't rooven.
Toen, of een windvlaag in dwarlende wending langs d' openen weg voer,
Steeg er een stofwolk omhoog aan het zuiden, en naderde langsaam,
Steeds in wervlende wieling opgaande tusschen 't geboomte.

Rijk, en toch arm, was de stoet die daar kwam. Karavane des onheils
Mocht hy wel heeten, ofschoon al het landvolk, waarlangs hy voorbytrok,
IJlings zich wierp op de knie, 't hoofd in de handen gebogen.
Rijzige ruiters en vaardige voetknechten vormden den voortocht,
Allen in volle waapnen. Dan volgden Edelen, allen
Pronkend in staatsiegewaad, maar met stof overstoven, en somber,
Blijkends hun trekken, gestemd. In hun midden, van speeren omcingeld,
Hoog op een olifantsrug, tusschen zijden gordijnen verborgen,
Zetelde de oude Keizer — thands vluchteling.
't Woord van Kadjoran
Had in d' eenvoudigen kluisnaar een treffelyk werktuig gevonden:
Wonderen waren geschied; processiën waren gehouden;
Opgezweept was het gemoed der eenvoudig geloovige menigt.
De omtrek der hoofdstad stond op, en huldigde luid Troeno-Djojo,
D' uitverkoorne des Heeren, gekomen om Java te redden.
Lafaarts bleken de zonen des Keizers, met legers gezonden
Tegen den fieren rebel: verslagen steeds, immer verslagen,
Deinsden zy rugwaart — tot eindlyk Mataram een opene poort werd,
Waar allerzijds de overwinnaars de weerlooze muren belaagden.

Toen eerst besefte de eens machtige man zijn machtloozen toestand.
Vogelvrij, restte hem niets dan ijlings zijn hofplaats te ontvlieden.
Alles rondom zich verzaamlend wat nog van trouwe deed blijken,
Was hy in 't duister der nacht uit zijn hof en zijn hofstad geslopen,

Hopende op Hollandsche hulp, die hy thands langs dees omweg ging zoeken.
Zuchtende en lijdende zat hy daar neer in zijn zijdene zetel,
Bitter gestemd van gemoed, en hy prevelde dof voor zich henen:
„Wèl te recht staat geschreven: „Uw schatten en al uwe kindren
„„Zijn uwe vijanden, die u slechts leed en ellende bereiden!""
Poegar en Singo Sari hadden hem ijskoud verloochend.
Anoem, eindlyk 't verraderlyk wit van Kadjoran doorschouwend,
Sloot zich, uit zelfzucht alleen, aan by zijn vader, en deelde
Met hem 't gevaar van den tocht op de woeste, verwaarloosde wegen.

Plotslyk ontstond er gedrang in d' achtersten troep, en doorrende
Haastig een ruiter den stoet, om de onwelkome tijding te brengen
Hoe er een heir werd gezien, snel op hun voetstappen volgend.
Kort kon de raadslag slechts zijn — en hy luidde: den berg op: daar boven
Bieden de randen des kraters een vaste bemuring als vesting,
Veilige toevlucht voor wie ze bezetten, onwinbare steilten
Toonende aan wie ze zou willen bestormen, wanneer van de hoogte
Vinnige vuisten met kracht de reuzige rotsblokken kentlen.
IJlings wendde alles zich zijwaart. De landweg werd plotselyk ledig.
't Weeldrig geboomte der hellende heuvlen verborg in zijn schaduw
Al wat daar straks nog de zon met heur heldere volheid bestraalde.
Hoe de natuur in verrukklyken rijkdom, zich-zelf haast verborgen,
Woekerde in duizenden vormen en duizenden kleuren, te zamen
Een overstelpend geheel van reusachtige schoonheid formeerend,
Zonlicht en schaduw geleidlyk gesmolten tot scheemrend geglinster —
Dat werd door niemant ontwaard. Als giganten, vergrijsd in hun oudheid,
Stegen de stammen omhoog, welig en ruig en langhairig
Onder hun hulsel van mosch, doorstikt van een tal parasieten,
En aan de twijgen behangen met wieglende en wapprende slingers.
Lagere arekaas en pisangs en wuivende varens bevolkten
Iedere plek, waar geen warrige wortels den bodem doorwoelden.
Traag ging de stijging alzoo — maar de vrees was een prangende prikkel·

Hijgende streefde men opwaart, en poosde niet, tot het gebergte
Zelf dwong tot oponthoud. Paarden noch olifant vonden van nu aan
Verder een pad naar omhoog. Te voet moest men opwaart, de Keizer
Zoo als de minste slaaf en slavin — en de Grooten benijdden
Thands dat geminachte ras, dat zoo moedig de ribben en kloven
Opklautren durfde of doorstreefde, struik en struweel voor zich neêrtrad,
En, schoon belast en beladen met voorraad en takken en rietgras,
Immer nog 't kapmes ter hand, den weg voor zijn meerderen baande.

Breede rhinocerospaden openden nu zich als lanen,
Slingerend tusschen een woud van tot boomen gewassene varens,
Die heur veeltongig gebladert, als reuzengepluimte zich welvend,
Soms hier en daar moesten neigen voor somber cypres-achtig loover.

Niemant had nochtans een oog voor dat trotsche en aanminnige samen;
Niemant een blik voor 't veelkleurig tapijt, door hun rustlooze voeten
Haastig vertreden: een geurige gaarde: ranonkels, violen,
Braamstruiken, balsaminen, paardestaart, hertshooi, en weegbree
Weefden hier stengels en blaadren en bloemen door-een, soms in 't weemlend
Lommer van dwerg-eiken, breed hunne groenende vleugelen strekkend,
Of zy den bloeienden kleenen een ouderlyk dak wilden spreiden.

Opwaart altoos ging de stoet, en het rijzige zwenkgras, de gloojing
Immermeer dicht overhuivend, bezweek onder 't woelig geklauter.
't Fladdren van vlinders en kevers en gonzende insekten, zich vrolyk
Zonnende in 't vriendlyke licht, op teedre, veelverwige wiekjens
Planende in zuivere lucht rondom sneeuwbalstruik en kamperfoelie,
Vluchtig den nektar nippend — het ging dier onrustige schare,
Angstig, vol vreeze, en gejaagd, voorby als bestond het niet. Langsaam
Schepte zy nochtans weer moed: de helling, thands hijgend bestegen,
Groende — slechts spaarzaam beschaûwd door geboomte — van honing-gras, glansend
't Helder azuur weerkaatsend. 't Aroma der veerkracht ontstroomde
Geurig den rijzigen halmen. De neusvleuglen gretiglyk sparrend,
Snoven de vluchtenden 't op met gerekte, wellustige teugen.

Wel was dat noodig, want 't scheen of een adem van kille verdorring
Allengs de groeikracht der aarde thands doodelyk aanblies: steeds schraler
Dekten de spichtige halmen den bodem; 't tapijt, straks zoo glansend,
Was hier versleten, lag uitgerafeld, en liet er den bodem,
Ribbig gehoogd, of gezakt, of gespleten door scheuren en kloven,
Vreugdeloos naakt, slechts bezaaid met steenklompen, rotsbrokken, puinen,
Woest door elkander geslingerd, verkleurd en verweërd, als vermolmend
Reuzengebeente der aarde op het kerkhof van 't bloeiend verleden.

'tSissen en bruisen en stoomen, te zamen tot loeien gewassen,
Kenmerkte dreigende thands de nabyheid des kraters, wiens ringmuur
Kruipende op kniën en handen, in worstelend stijgen en glijden,
Traag werd beklommen: een warlende mierenhoop, elk voor zich-zelf slechts
Wroetende om 't pijnigend pad op 't zwart puimsteengruis nog te behouden.
Hier baatten adel noch rang, kunne noch leeftijd: de Keizer-
Zelf moest den steun zijner doodmoede dienaren dikwerf ontberen,
Waar hen, by 't glijden en glippen en kramp-achtig grijpen en klemmen,
Eigen behoud alle kracht, ja de inspanning vergde der wanhoop.

Scheemring en schaduw omlegerden lager reeds bergwoud en dalkloof,
Doch met een koperen gloed belichtte de zon nog den bergtop,
Toen er de buitenste krater, vóor en ná, werd bestegen.
Zwart strekte een zandige vlakte, door enkele heuvlen gebroken,
Huiveringwekkend daar binnen zich uit — maar hoe was zy er welkoom,
Ondanks het dreigend geloei van dien gapenden kuil daar gints oostwaart,
Aan wiens ontzachlyken muil rustloos een dampzuil ontstoomde,
Die zich eerst hoog aan 't azuur in wazige wolken verdeelde.

IJlings ontlaadden de slaven hun rug, en uit takken en twijgen
Rees er in haaste allerzijds een aantal beschuttende hutten,
Vaardig met rietgras gedekt, en matten en kleeden plaveiden
't Ruwe des bodems. In 't midden verhief zich de hut van den Keizer
Breeder en hooger — nog altoos het aanzien des Heerschers vertolkend.
Zóo werd het onherbergsame thands zelfs herbergsaam, al sloten
De oogen der doodlyk vermoeiden schichtig zich slechts en onrustig,

Telkens geopend van schrik, als 't geloei zich verhief van den krater.
Donker was het, en immer donkerder werd het. Een wolkheir
Pakte, ongezien en onzichtbaar, zich saam om d' onzichtbaren bergtop.
Daar daalde een mottrige nevel, al spoedig tot drupplende stralen
Killig verdikt, van den hemel. Eerst zuisde 't, toen ruischte 't, nu bruiste 't:
Ratelend stortte de regen in plasschende stroomen ter neder,
En in een waterval scheen de kraterwand alom herschapen.
Hulpeloos droeve verwarring ontstond in den stoet allerwegen.
Gudsende stroomde het water door 't dunne der daken, en golfde
Klotsend door 't vluchtige vlechtwerk en spijlen der opene hutten.
Alles zwom spattende in 't nat — en 't was donker, 't was gruwzaam stikdonker,
Of er de lucht was verstijfd tot een vloeistof van lood die men voelde.
't Zwijgen der lippen vermeerderde d' angst, want de tong werd geketend
Door dat ontzettend onzichtbre daar buiten — 't gejoel van demonen:
Boven 't gekletter nog uit van den wilden, den stormenden regen,
Brulde, als de branding der zee, die in daavrende golfbreuken voortschuimt,
't Holle geloei van den vuurmuil daar gints, of de beide elementen
Strijd voerden in zijnen balg, wie het aardrijk het eerst zou verslinden.
Schuddende golft soms de grond onder 't golvende water; dan scheuren
Rotsklompen, doorgeweekt, los van den kraterwand, hellend en krakend,
En als een donder weergalmt het geluid van hun val naar den afgrond,
't Harte met siddring vervullend dier krimpenden daar in den donker.
Niemant onzaalger nochtans dan de eens machtigste man in hun midden,
Krank nu naar lichaam en geest, en hulpeloos méer nog dan allen,
Nacht in zijn ziel, als de nacht rondom hem, verlaten en eenzaam,
Waar hy de schaar der getrouwen, die altoos hem toch nog omringde,
Nergends ontwaart, als bestond ze uit een hofstoet van zwijgende spooken.
Eindlyk — daar scheen het als schemerde hier en daar een gedaante.
't Klettren des regens verzwakte, en, ofschoon nog gedempt en gefluisterd —
Woorden werden gewisseld. De lange, zoo bange en zoo donkre
IJzingwekkende nacht liep naar heur vreugdeloos einde.

Door overspanning ontwricht als het ware, verstrooiden de wolken,
IJler allengs, zich uit-een. 't Azuur werd weer helder daar boven.
't Water, niet langer gevoed, zonk in kloven en spleten en scheuren
Grondeloos wech. Uit de schimmen ontwikkelden zichtbre gestalten.
't Leven herrees met het licht, en 't loeien des kraters verwekte
Minder bezorgdheid thands dan de toestand des Keizers, wien weldra
Allen omringden, eerbiedig meêdoogend hun diensten hem wijdend.
Gloeiend straalde 't der kimme ontstijgende zonlicht op 't steile,
Brokklige vlak van den kraterwand, snel dat geschitter weerkaatsend
Over het doodsch-zwarte gruis, dien dood als met leven bezielend.
Willig zich biedende boden repten vervolgends de voeten
Flux naar beneden, tot waar de wachters by lastvee en rossen,
Thands meê heraadmend van 't kille des nachtlyken regens, verklaarden:
De omtrek was vrij van all' onraad: de vijand, vermoedlyk 't spoor bijster,
Was noch gezien, noch gehoord: de weg bleef den vluchtlingen veilig.
Naauwlyks was dan de tijding der keerende boden vernomen,
Of, met een zorgsaam bestel voor den zieklyken Keizer, maakte alles
Vaardig zich op tot den tocht. Werklyk ging heden het dalen
Vlugger dan gistren het klimmen. Doch toen, als verlamd haast van leden,
De oude, krachtlooze kranke d' olifantsrug zou bestijgen,
Zonk hy als mergloos in-een. Snel werd een draagstoel gevlochten,
Wèl slechts uit knobblige takken, maar mollig en donzig gekussend,
En op behoedsame wijs werd nu de tocht naar beneden
Langsaam volbracht.
Toen de vlakte bereikt was, en 't schokkende schudden
Plaats maakte aan weeker beweging, een schomling, weldadig schier, zuchtte
— Doch voor zijn zorgvolle dragers verstaanbaar — de Keizer: „Ik wenschte
„Heden mijn zoon nog te zien!"
Prins Anoem, thands ver in den voortocht,
IJlde te rug, en boog neer aan den stilstaanden draagstoel zijns vaders.
„'t Leven — 'k gevoel 't — loopt ten eind. Waar is 't rijkscieraad, ons nog gebleven?"

Onverwijld werd het gebracht: een kris en een spiets en de koopren
Trommen, wier heilige klank Mataram sinds eeuwen verzaamde
Rondom den Vorstlyken throon. Nu sprak hy met klankrijker stemme,
Of hem 't gezicht dier verouderde glorie weer kracht had hergeven:
„Wacht van de waereld toch niets; een oude vrouw is zy, pronkend
„Rijklyk met paerlen, gesteente, en veelkleurige kleedren Van verre
„Is zy bevallig, en wie haar niet kent ontvlamt lichtlyk in liefde —
„Doch wie haar kent van naby, verfoeit haar. Toch heeft u het noodlot
„Eenmaal tot Heerscher bestemd, en de wil van den Heere is beslissend.
„Daarom aanvaard dees cieraden des rijks. Heb ik de oogen gesloten,
„Dan zijt gy Keizer. Volvoer den tocht naar de Hollanders: zóo slechts
„Zóo, met hun meêhulpe alleen, zult gy Mataram herwinnen."
Verder ging weldra de tocht. Levenslustig woei de adem van 't landschap
Allen vermoeiden tegen. Frissche ademing vulde de longen,
Sterkte de spieren en zenuwen, gaf aan den harteklop veerkracht —
Doch voor den stervenden Keizer was dat te laat: in het eenzaam
Dorp Wanajassa, te midden van vredige en vriendlyke dreven,
Overviel hem de nacht des doods, en stervende sprak hy:
„'k Zie aan mijn naaglen de teekens dat straks mijne ziel in een tyger
„Varen moet. Leg my een hoen of een ei in de handen, opdat ik
„Zulk een verschrikking ontkoom."
Men leî hem een hoen in de handen;
Toen ontsliep hy in vrede en in rust. Maar de ruste der dooden
Werd nog zijn lijk niet gegund: de vrees dreef de vluchtenden verder,
Eer zelfs het lichaam versteef. Nog twee dagen lang bleef de droeve
Doodbaar een draagbaar, de stoet een lijkstoet. Eerst toen, en nog haastig,
Werd er de lijkdienst gevierd, en 't graf voor den doode gedolven.
't Uitgeteerde gelaat naar het westen gekeerd, en 't vermagerd
Lichaam omplooid door een sarong, nog ongezoomd, aldus sliep hy
Wèl tusschen 't geurig gebloemt dat tierig den bodem bestikte,
Maar toch zoo ver van de graven der hooge en doorluchtige vaadren,
By wier gebeente het zijne bestemd was geweest eens te rusten.

X.

TER ZUIDWEST-KUST.

Voorwaar — wien God ter dooling
voert, die vindt nimmer den rechten weg.
DE KORAN, soera 4.

Zóo als een minnende broeder 't lieflyk gelaat zijner zuster
Welgevallig beschouwt met vriendlyke, vredige kalmte —
Zoo zag 't blaauwe gewelf met zijn tintling van stralende sterren
Neer op de vlakte der zee, die ter naauwernood rimpelde aan d' oever,
Waar zich de branding, als moede van 't worstlen, tot rusten gelegd had.
Hoog stond de maan aan den hemel, en diep uit de zee gaf heur beeltnis
't Zelfde zilvren gelaat met de zelfde waardigheid weder.
Spiegelstrak breidde de schoot der golven in eindlooze ruimte
Naar alle zijden zich heen, zoo rustig, zoo grootsch, zoo verheven,
Of weer de scheppende Godheid der wateren vlakte overzweefde.
Blank strekte 't zandige strand, ontglooiend aan 't Sodongsche kustwoud,
Verre aan de laatste helling van 't boschrijk Onjee-gebergte,

Sluimrend zich uit naar het sluimrende zeebed.
En toch was dat strandvlak
Aaklig, afschuwlyk te aanschouwen: een doodendal scheen het, een slagveld,
Na een moorddadigen strijd door het leven voor immer verlaten.
Ronde dierengeraamten, gebleekt door de zon en den regen,
Lagen by honderden daar, ja geelden het rimpelend zandwit.
Hier en daar lag een lichaam te bloeden, te rotten, en walmde
Vunzig een walglyken reuk rondom, en verpestte het luchtruim.

Hooger-op toonde 't tafreel zich meer zacht, en de golving der duinlijn
Teekende flaauw zich nog af door den donkeren rand langs de welving:
't Palm-achtig loof der pandanen, door steigrende wortlen geheven,
Schutte onder 't koperig groen 't vermiljoen der geweldige vruchten.
Lager was 't kelkjen der winde, wier weelderig netwerk de kluften
Cierlyk omrankte, schuchter gesloten, en 't spichtige gras slechts
Beurde zijn steeklige sprieten omhoog, of de zon het nog zengde.

Zwijgende rust zweeft alom op libellewieken. Daar, plotslyk,
Roert zich de zee aan het strand. Het bobbelt, het golft — en een donker
Lichaam ontrijst aan de waatren, en klavert met klemmende klaauwen
Opwaart naar 't droogere zand op de hellende hoogte. En alweder
Duikt er een op uit de diepte, en volgt in het spoor van zijn makker.
Nog een, en nog een — en eindlyk is 't tallooze heir niet te tellen
Dat naar de welving zich wendt. 't Zijn schildpadden: wakkere wijfjens,
Die haren eieren zorgsaam een veilige broeiplaats bereiden:
Nachtlyke karavaan van moeders, wier kindren die zorgen
Nimmer toch zullen vergelden! Doch nu stoort er eensklaps een huilend
Blaffen de statige stilte, en stort er een troep wilde honden
Hongerend neer op het strand. In groepen verzamelend, grijpen
Ze ijlings de schildpadden aan, en zy werpen ze 't onderste boven.
Tanden en klaauwen gaan yvrig te wed, en zy sleuren en scheuren
't Weeke gedeelte der prooi lillend van-een, en verslinden
Vratig de moeders en 't kroost; en de bloedende muilen vergasten
Smakkend den gretigen balg op het woeste en wreedaartige gastmaal.

Twee vonklende oogen intusschen, gedekt door het loof der pandanen,
Staarden een vluchtige pooze op die worstling der onmacht, het gunstig
Tijdstip bespiedend ten sprong in die wriemlende warring: een tyger
Loerde met snuivenden muil naar zijn maal — en te midden der honden
Nam hy op eenmaal zijn sprong, en hy klemde zijn prooi in de klaauwen,
Blazend van blijde voldoening, en zette zijn tintlende tanden
Vlijmend in 't lillende vleesch.

Onder juilend gejank stoof de bende
Vliedend naar iedere zij. De bloeddorstige koning der wouden
Weidde in genot, en by iedere bete, zacht brommend verzwolgen,
Lekte hy langsaam de lippen, alsof hy den wellust van 't moorden
Rekken wilde en alleen by talmende teugen genieten.

Doch ook z ij n woeste triomf werd op eenmaal gestoord. Knettrend knalden
Schoten. Een scheepjen verscheen aan den oever, en zette — moedwillig
Blijkbaar — den steven op 't strand. De bemanning, half zwemmend,
half wadend,
Stoof zonder omzien vooruit in het spoor van den vluchtenden tyger,
Dien ze niet eens zelfs vernam. Twee andere schepen, het eerste
Scherp in het kielzog gevolgd, hielden thands af, en verdwenen
Weldra op 't zilverend vlak.

Wie waren die vluchtende mannen,
Thands in het kreupelig loofhout der duinen een toevluchts-oord zoekend?

Wel ter onzalige stond had hun wreed en noodlottig gestarnte
Over hun loopbaan beschikt. Troeno Djojo zond hen naar Banten,
't Machtige Sultanshuis yvrig begeerend tot bondgenoot. Naauwlyks
Bolde de gunstige wind het wapperend zeil van hun vaartuig,
Stout Soerabaja ontstevend met vliegende vlaggen en wimpels,
Of op den ruim' oceaan volgden vijandig twee bodems
't Schip in het kielzog.

Of 't zeeroovers waren of Hollandsche spiën,
Bleef den gezanten het zelfde. Zy hielden met rustlooze spanning
Immer den voortocht, maar zagen, genaderd tot dicht reeds by Banten,

Listig hun koers onderschept, en geen landen was mooglyk. Zoo snelden
Ze immer belaagd en gejaagd straat Soenda in, verder, steeds verder,
Peperbaai, Welkoomstbaai, Meeuwenbaai — alles voorby, want de vijand
Hield met volharding de strandlijn. Ten westhoek eerst wonnen zy voordeel,
En, by de zuidlykste kaap, zwenkend in oostlyke richting,
Joegen de zwellende zeilen den steven door 't schuimende golfbed
Snijdende heen, en verleenden den vliedenden eindlyk den voortocht.

Toen nu de brullende branding, aan 't zuidlyke strand soms zoo hevig,
Slechts voor een oogenblik poosde en verzachtte, toen zetteden ze ijlings
Zich op den wal — hun gewichtige zending niet eens meer bedenkend,
Maar hun gevaar slechts bewust. Hun vervolgers, in d' uitslag bedrogen,
Koelden hun grimmige spijt in de nutlooze schoten, die 't schuwe
Roofdier slechts opjoegen, en — daarmeê het pad der vervolgden
Juist beveiligden.

Toch was de redding meer schijnbaar dan werklyk.
Werwaart de weg nu gewend? Verward in de stevige en steile
Wortlen der dichte pandanen, van nachtelyk donker omsluierd,
Sloegen de vluchtlingen, vreemd in het oord, en na vruchteloos pogen
Om toch den hemel te zien, 't leger op, hoog in 't geboomte.
't Morgenlicht bracht hun geen baat. In 't scheemrende luwen der wouden,
't Woonoord van 't wilde gediert, wees geen lichtstraal een pad. Breed gestrekte
Twijgen, naar iedere zij buigend tot haast op den bodem,
Dwongen gestadig tot krommende houding, tot bukken, ja soms tot
Kruipen op handen en kniën. En woester werden de wegen,
Woester het woud, zonder zon, zonder glans, 't klam gebied van de schaduw.
Nu door moeras, onder bloemrijk geboomt toch den adem verstikkend;
Dan over grasveld, met glibbrige halmen den glijdenden voetzool
Eindloos vermoeiende; dan over rottende reuzen van stammen,
Slijmrig bemoscht, en begroeid met woekerplant, bloemkelk, en varen,
Toch half verweekt en vergaan, strompelden zy immer verder —
Immer, helaas, ook verkeerd in richting: naar 't wilde en ongastvrij

Westen, waar 't vreugdeloos woud geen menschenverblijf had te wijzen.

Wel door hun naadren verschrikt, week 't gedierte hun uit, en de neushoorn
Vlood evenzeer als het wilde rund het geruisch van hun schreden;
Zelfs trok de loerende tyger zich grommend te rug in zijn leger,
Als hem het vreemde geraas in zijn eigen gebied verontrustte —
Doch het vergif van den doodenden dampkring deed gluipend zich gelden:
Vunzige zwammen en paddestoel wasemden walglyke geuren
Rond in de laauwe lucht, die als nevel hing tusschen 't geboomte,
Stammen en twijgen en bladeren klam als met tranen bevochtend.
Duffe moeraslucht beklemde de longen, en perste tot poozen;
Zwellende voeten vertraagden den voortgang, en zwellende hoofden
Stuitten de denkkracht. Als willooze wezens, werktuiglyk bewogen,
Sleepten zy knikkend, en soms als in sluimring als slaapwandlaars, 't lichaam
Slingerend voort, om in 't einde, nu de een, en dan weder de ander
In den moerassigen bodem te zinken, soms nevens elkander —
En toch in hulploosheid, zonder troost, zonder toespraak, te sterven.
Dagen lang zwierf er nog een, nog een enkele, in 't eenzaam, in 't ledig,
Zelfs door het roofdier geschuwde doodelyk oord — en in 't eenzaam
Legde toen hy ook zich neer, en sloot er zijne oogen voor immer.

't Doodendal gints op het strand, met zijn witte, gebleekte geraamten,
Was niet zóo droevig als de aanblik dier treurige reeks van verspreide
Lichamen, weldra door spinnen en duizendpooten beklaverd,
En door een talloos heir grootkoppige, gulzige mieren
Afgeknaagd tot een karkas, verweekend in mot en in modder.

Vol van een gunstige hope op den zekeren uitslag der zending,
Had Troeno Djojo inmiddels met rijpe bereekning en sluwheid
Steeds de onderhandling gerekt, hoe noode ook, met de gehate
Hollanders. Te Japara geland, stond hun leger steeds vaardig,
't Oude gezach van Mataram met duchtige schoudren te schragen.
Zendlingen waren gezonden, een Moor en een Hollander. De eerste

Voerde het woord, in de hofflyke vormen van 't Oosten: „Uw broeder,
„De eedle Admiraal wenscht een onderhoud. Tusschen twee moedige mannen
„Moet niet 't voor wisselende uitlegging vatbare schrift, maar het flinke
„Tastbare en deugdelyk woord een twist of een tweespalt beslechten."

„Of een genestelde woudhaan een roofvogel zich zou betrouwen!"
Ging Troeno Djojo door 't hoofd met een glimlach, maar die slechts inwendig
Glinsterde, en 't koele gelaat met geen enkelen gloedglimp betintte.
Onbevangen en argloos, naar 't schijnen moest, luidde dan 't andwoord:
„Hoe kan ik d' achtbaren wensch van mijn broeder volbrengen? Hoe kan ik
„Tot hem gaan? Niemant toch heb ik, aan wien ik 't beheer mijner staten
„Veilig in handen kan stellen!" Nog sprak hy, toen eensklaps een krijgsman
Binnentrad in de gehoorzaal, de kniën boog voor zijn Gebieder,
En by de hairen twee hoofden, nog drupplend van bloed, en met open
Schril-gapende oogbollen, neerlegde aan zijne voeten.
„Ha!" sprak hy:
„Thands? Hoe toevallig!" En toen, ten gezanten zich wendend, terwijl hy
Beide bloedige schedels wechschopte: „'t Zijn Makassaren,
„Die ik welgedaan heb met bescherming en onderhoud, wijl zy
„Zonen des volks van mijn broeder waren. Zy echter vertraden
„Roekeloos met hunnen voet hetgeen mijne handen hun schonken;
„Zóo hebben zy my genoodzaakt om eindlyk aldus hen te onthalen."
Koel nochtans bleven de trekken van Moor en van Hollander. De eerste
Zag niet de handeling slechts, maar doorschouwde ook het doel; en alsof hem
Niets had gestoord in 't gesprek, sprak hy rustig: „Indien Uwe Hoogheid
„Zèlf niet kan komen — welnu: een gezant met volledige volmacht
„Moge u vervangen!"
Verrast, als zag hy zijn toeleg verraden,
Rees nu de Vorst van zijn mat, met den uitroep: „Hoe schroomlyk vergat ik
„Dat toch in 't drooge gehemelt de tong zich niet wel kan bewegen.
„Geef ons te drinken!" beval hy, en beide gezanten verbazend,
Boden de slaven hun Hollandschen brandewijn. 't Drinkglas verheffend,

Vriendlyk en vrolyk in stem en gelaat, in gebaren en houding,
Bracht hy een dronk aan den eedl' Admiraal. Doch te midden der zijnen
Haastig gekeerd, uitte wreevlig zijn wrok zich: „Die Hollanders, heulend
„Met het verloren Geslacht van Mataram, schijnen te meenen
„Of 'k hun afhankeling waar! Hun toeleg is echter zoo blijkbaar,
„Als een gerimpelde huid den wasdom der jaren doet kennen:
„Zy willen 't kostlyk kleinood, glansend van duizenden paerlen,
„Tintlend van duizend juweelen, koen als een ring om den arm slaan.
„Ja — zelfverrijking, niets anders! Zy rooien een woud voor de rijstteelt,
„Dan laten ze één boom nog staan, om onder zijn schaduw te rusten;
„Zijn echter de akkers gereed — dan vellen hun vinnige bijlen
„Ook den gespaarden stam. Welnu — eerder worde ik in duizend
„Stukken gekapt, eer één duimbreed gronds van 't heroverde, ons Java,
„Weer in de handen dier honden ga. Telg van den stam Modjopahits,
„Ben ik diens erfgenaam ook, en zal handhaven wat ik mijn recht weet."
Juublend begroetten de zijnen dat zinvolle woord. Hy vervolgde:
„Ware ik van 't strijden vermast en gants machteloos; waren de handen
„Beiden my afgekapt – dan nog weerde ik my stout met de stompen!
„'k Weet: de Admiraal is een man, kloekhartig ten oorloge, en 't zou my
„Geenszins verbazen wanneer hy om loon naar de wolken zou tasten,
„Zoo boze geesten hem steunden. Die boze geesten, ja, vrees ik —
„Maar d' Admiraal vrees ik noch zijne Hollanders, ik, Troeno Djojo!"

Hofflyk en heusch werden beide gezanten onthaald en geherbergd;
Doch van hun zending was de uitslag een slagend bewijs slechts der slimheid,
Die in het rekken van tijd een reddingsmiddel te meer zocht.

XI.

De Keizersbloem.

De Adeërs gedroegen zich, ongegrond,
hoogmoedig in het land, en spraken: „Wie
„gaat ons in kracht en macht wel te boven?”
De Koran, soera 41.

Laag daalt de zuidlyke bodem van 't rijk Banjoemaas naar het zeevlak.
Hoog rijst daar westwaart, door smalle kanaalgleuf gescheiden, aan d' andren
Oever een heuvelig eiland. Bedompte en onzuivere dampen
Nevelen tusschen 't geboomte, en wasemen walmenden wadem.
Toch tooit de welige grond zich zoo rijk en zoo weeldrig en prachtig,
Dat hy geheel zijn gebied den naam van het Eiland der Bloemen
Dragen doet. Noord-oost- en westkust verbergen heur vettigen bodem
Onder het kleurrijke weefsel van klemmende blaadren en bloemen,
Zeldsaam gezien en genoten, meest eenzaam in prachtdosch ontloken,
Dan in 't vochtig moeras de stervende telgen verstrooiend.
Vuurrood en wit en oranje en goudgeel en purper besprenklen
't Glansende webbe van groen, d' ondergrond gants overtrekkend.

Gonzende zwerven er tallooze zwermen van gretige bijen,
Zwevend van bloem tot bloem, yvrig er 't honingsap purend.
Toch was die rijke natuur niet het reisdoel der mannen die, achtloos,
Onder hun stevigen stap de kleurrijke kelken vertraden.
't Wijde witte gewaad kenteekende allen als priesters,
Door een gewapende wacht tot schuts en bescherming omgeven.
't Waren ook mannen, met opzet en takt door Kadjoran gekozen,
Rustig geschikt voor hun taak en gewichtige zending. Zuid-oostwaart
Namen zy langsaam hun weg, tot gints, waar de schuimende baren
Dampend verspatten op de ijzeren kalkwanden, steil naar den bodem
Hellend der loeiende zee. Hier moesten zy dagenlang toeven,
Wyrook en offers van bloemen wijdend den geesten der waatren,
De oogen gevest op twee rotsen, eilanden, daar tegenover
Rijzende als torens omhoog. De barnende en brullende branding
Scheen toen in sluimring te vallen; de woelzieke zee scheen te slapen:
Effen en glad werd heur spiegel. Spoedig nu daalde langs ladders
't Zorgsaam gezantschap in praauwen, om flux weer op 't eiland te stijgen.
Daar, op den top, was de lucht lieflyk gebalsemd, en geuren,
Zoet als der heliotroop, ademden d' ademtocht tegen.
't Was een struik-achtige boom, aan wiens toppen den trossen van bloemen,
Zonnebloemen gelijk, maar in 't kleen, die geuren ontstegen.
Murmelend prevelden nu de priesters met stille gebaren
Yvrig en ras hun gebed. Een zilveren schaal, met vochte aarde
Tot aan de randen gevuld, werd geheven; met bevenden eerbied
Een van de trossen geplukt, en omzichtig in 't midden van 't vochtig
Zandbed geplant. Toen repte men ras naar het Eiland der Bloemen
Zich weer te rug In een draagstoel, met goudgeel zijden behangsel,
Werd de bewyrookte bloem verder vervoerd De bevolking,
Waar zy het geelgouden hulsel aanschouwde, boog ijlings de kniën.
Zoo kwam de statige stoet te Kediri. Kadjorans bereekning
Had niet gefaald. Troeno Djojoos gelukstar was, ware 't ook tijdlyk,
Zichtbaar getaand: 't Hollandsch zwaard had met krachtige en heftige houwen

Nerven gekeept in den stok van den standaart des heilgen profeten.
't Rood-wit-en-blaauw der gehate Hollanders woei op de hooge
Wallen van Soerabaja. De held des geloofs moest er zwichten.
Deinzende was hy geweken, en had zich versterkt te Kediri,
Doch — onverwacht had een schittrende lichtstraal die schaduw verdreven:
't Was op dien tijd dat zijn aanhang met luttele moeite Mataram
Koen had veroverd, en d' oogst der op lafaarts behaalde overwinning
Zond naar Kediri: een sombere stoet, met luidruchtig geleide.
't Hangende hoofd en het treurig gelaat in haar kleedren verhullend,
Zaten de vrouwen, de dochters, de bywijven, en de slavinnen,
Korts nog naar rang en naar stand de weelde des kratons genietend,
Thands als gevangnen door-een, op lastdieren, wagens, of karren.
Ze openden onder 't gejubel der menigt den droeven triomftocht.
Dan stapte een olifant aan, met de schatkist Matarams beladen,
Honderd en vijftig duizend Spaansche rijksdaalders aan klinkend
Gangbaar metaal. Daarna andere olifanten, en paarden,
— Ciersels der Vorstlyke stallen — en 't heilig geschutstuk Satomie.
Dan voor een deel de cieraden des rijks, slechts door d' Adel gedragen,
Allen door speeren omcingeld, allen van goud, en het zonlicht
Oogverblindend weerschittrend: het beeld van een slang, van een woudstier,
't Beeld van een woudhert, of haan, of olifant; doch boven alles
Eindlyk het kostlykst kleinood, de rijkskroon van 't oud Modjopahit:
Twee elkander doorstrenglende draken, de gapende muilen
Voorwaart gekeerd, uit gouddraad kunstig gevlochten, en kleurig
Vonklend van klaar diamant, en zacht glinstrend van glansende paerlen.
Thands, met die kroon op het hoofd, mocht de held Troeno Djojo zich heeten
Keizer van Java naar afkomst en erfrecht: dat stralende kroongoud
Vormde den bindenden knoop in den tooverband, die de bevolking
Kinderlyk, maar ook met kracht, snoerde aan de stamsagen, immer
Levend, van wisslend geslacht tot geslachte, op onsterflyke lippen.
Toen ook besefte Kadjoran dat de ure, door hem lang bespied reeds,

Thands was gekomen. Geen krooning eens nieuwen Regents had een wijding
Zonder de keizersbloem. Dit slechts ontbrak nog; en nu zond hy ijlings
Zijne gezanten op weg, maar heimlyk: hy doelde op verrassing.
Daardoor was ook de keertocht in waarheid een dubble triomftocht.
't Snappen en lachen en juublen der krijgsliên en heel de bevolking
Stierf slechts in doodlyke stilte, en dan plotslyk en gants, als het plooiend
Goudgeel behangsel der draagkoets verscheen. De geslotene handen
Tegen het voorhoofd gedrukt, wierpen allen, ter rechter en linker
Zijde des stoets, zich in 't stof; en men prees zich gelukkig en zalig
Te aadmen in de eigene lucht, die 't heilige bloeisel omzweefde,
Zelf dus een wijding ontfangend. De vreugde vervulde de straten.
Dagen aan-een was 't nu feest. De kruinen der palmboomen ruischten
Rustloos in 't trillen der lucht, steeds door muziek in beweging.
Steekspelen, krijgsdansen, poppen- en schimmenvertooningen, volksdans,
Vliegers-oplaten, en hanengevechten — en al wat aantrekklyk
Vat in 't Javaansche gemoed, wisselden immer elkander
Eindeloos af, en vervoerden het volk tot dien roes van vereering
Dien de bereeknende priester als hefboom behoefde in zijn plannen.
Opendlyk in de gehoorzaal, naar de oude gebruiken der krooning,
Werd ten aanschouwe van allen 't Keizerlyk plechtmaal gehouden
Dat op de krooning de kroon zette. In hofgewaad zaten zy neder,
Troeno Djojo, de Keizer, óok zijn Vorstinnen en vrouwen;
Hy tot de lenden, en zy tot den boezem, van goudgeelen balsem
Blinkende; hy met de kroon Modjopahits — en zy met gebloemte,
Goud, en gesteente de gitzwarte hairlokken tooiend. Mahera
Zat hem ter linker, en zacht sprak hy met haar soms, en zy vergat niet,
Zelfs niet een enkele maal, wat daar den vormen betaamde.
Eenmaal slechts voer haar een rilling door de aadren. Het hoofdgerecht, de eedle
Keizersbloem, met eene keur van fijn gewrevene vruchten,
Samengemengd en doorgeurd van kruiden, werd plechtig op gouden
Schotel thands voorgediend. „Worde zy eenmaal, de vruchtbare, aan ons ook

„Vruchtbaar!" fluisterde hy — en zijn oog zeide méer nog. Toen was het
Dat zy huiverend rilde. En de blik die hem andwoordde, zwijgend,
Was zóo ijskoud, dat daarna geen woord meer verscheen op zijn lippen.
Toen echter 't maal was ten eind, en hy, met onrustige schreden,
Voetstampend soms, onbespied in zijn eigen vertrek gints en weer trad,
Toen sprak hy heftig, met drift de hand langs zijn borst strijkend: „Geene,
„Geene is er die u gelijkt, die van verre ook maar zelfs u naby komt.
„Nochtans — o hoon voor my-zelf! — de mijne niet — en toch de mijne,
„Rechtens voor God en de menschen! En dezen beheerschende, faalt my
„U tegenover de kracht die ik oefen op elk. Wat betoovring
„Oefent gy uit over my? Waar mijn blik op een vrouw valt, daar knielt zy,
„De armen, gekruist, vaardig oopnend, en trillend van lust my te ontfangen.
„Gy, met uw ijskouden blik, werkt, als de adem op 't hooge gebergte,
„Kil en bevriezend, een onmacht die 't al overstelpt en verwedert!
„Toch" .... maar met toornigen blik hield hy in: aan de deur stond de priester,
Met nog een ander ter zijde, en ontroering sprak luid uit zijn trekken.
„Onheil verkondigt uw blik!" sprak de Vorst, zich terstond weder meester.

„'t Is zoo" — andwoordde Kadjoran: „'t Ondenkbre is een daadzaak geworden!
„Hier staat een bode, wiens oogen de feiten aanschouwden. Hy zal u
„Zeggen hoe 't Hollandsche heir, ongehoord in zijn stoutheid, in aantocht
„Dwars door het binnenland is, en zijn marschroete richt naar Kediri!"

XII.

AAN DEN WILIS.

Dit volk is vernietigd; naar verdienste is hun geschied, en ook u zal geschieden naar verdienste.

DE KORAN, soera 2.

Dicht aan de noordlykste heuvlen, waarmeê het trotsch Wilisgebergte
Wechgolft langs 't bruisende bed der Wilangan, in boschrijke dalen,
Donker van djatiegeboomt — reuzig welfsel op reuzige zuilen,
Vast aan elkander gesnoerd door slingers van rijke lianen,
Bont in heur levendig groen doorspikkeld van kleurge orchideën,
Anders zoo eenzaam en stil, als geen raatlen van vallend gebladert,
Dat zelfs den tyger verschrikt, en vreesachtig hem 't woud doet ontwijken —
Repte thands ruischend rumoer de onbandige vleuglen: een leger
Trok door het prachtige woud, oog slechts voor 't pad, dat door 't kapmes
Telkens moest worden gebaand, en slechts langsamen voortgang gedoogde.

Koornblaauwe krijgsrok met helrooden opslag, breedrandige vilthoed,
Ook wel een blinkend kuras, en gevederd helmet, overwapperd

Zwaatlend van rood-wit-en-blaauw, toonen de kern dezer schare:
Hollanders. 't Bonte gewaad, van snede meer Hollandsch dan Indiesch,
Kenmerkt 't gemengde geslacht der Mardykers. Strijdbre Ambonneezen,
't Hairtooisel fladdrend om 't hoofd, 't lankwerpigrecht schild aan de zijde;
Byna gants naakte krijgers van Timor — het hoofdhair als helmkroon
Opgekamd — die met hun sandelhout zwaard zelfs een schedel doorklieven;
Dan Boegineezen slechts hoofd en lenden bedekt, en met eirond
Armschild; eindlyk Javanen, de zwaksten van allen, en sterk slechts
Waar hun een krachtige voorganger, of fanatisme, of 't bedwelmend
Opiumsap een voorbygaanden moed inblaast — dus is dat leger
Samengesteld.

Doch al die planeten, hoe eindloos verschillend
Vorm als bestanddeel moog zijn, cirklen eenstemmig te zamen
Rondom éen zon die als kernpunt ze in eenheid beheerscht. De Molukken,
Banda, Ternate, en Malakka reeds lang zelfs met siddrende erinring,
Kennen den man en zijn moed, zijn doordringenden blik, en zijn váste
Vingren om 't stalen gevest. In den zadel op 't snuivende krijgsros,
Prachtige Perzische schimmel, met manen als wapprende zijde,
Blinkt hy aan 't hoofd van het heir, door zijne andre Officieren omgeven.
't Borstharnas schut nog ten deel hem 't stoer-geschouderde lichaam,
Doch een breedrandige hoed dekt hem de grijzende lokken,
Nu hy den helm niet behoeft, door zijn ouden, in trouwe beproefden
Lijfknecht, onmidlyk naby, hem nagedragen. Anthonie
Hurdt is zijn naam, een begeestring wekkende klank voor de zijnen,
Schrikleus voor iederen vijand. Omgeven door heel zijnen hofstoet,
Rijdt Keizer Anoem aan 't hoofd der Javanen, maar dikwerf ook nevens
't Hollandsche Krijgshoofd, gelijk een gehoorzame zoon, die zijns vaders
Raadgeving vriendelyk vraagt.

Hoog stond de zon aan den hemel,
Toen de bleekverwige zuilen der donkere djatiegewelven
Allengs hun plaats gingen ruimen aan kleuriger telgen der wouden.
Vijg en bamboe en broodboom deelden gezellig den bodem.

Fijn gevinde witstammige akaziaas, boschjens van berken
Schijnende op afstand, naby echter rosch van rijpende peulen,
Wisselden vaak met den knoestigen plossoboom, vuurrood van bloemen,
Of met de rankere pijpkassie, 't goud van heur bloemtrossen wevend
Tusschen het lommerrijk loof der klimmende, krachtige twijgen.
Alle schakeering van groen speelt door-een in het woud, langs de helling,
In elke kloof, iedre spleet van de rotsen — en 't blaauw van den hemel
Is slechts een glurende blik soms ten bloeienden bodem geoorloofd.
  Schreeuwende en tierende gaat een heir in de toppen der boomen
't Rustig voortschrijdend leger vooruit: langgestaarte, zwarthairge
Apen vlieden verschrikt het raatlend geraas, dat zoo plotslyk
De eenzame rust huns verblijfs, de stilte der maagdlyke wouden,
Ruw en rumoerig verstoort.
                                        Doch nu is 't op eens als omfloerste
't Tintlend azuur zich het lachend gelaat met een somberen nevel.
Donker en stroef wordt de voorgrond. De reuzentoppen, daar achter
Rijzend, verbleeken: 't is of zy iets bangs, iets ontzettends verwachten.
Doffe, vaalkleurige wolken doemen er plotselyk opwaart
Boven dier bergtoppen spits, in golvende, vreemde beweging,
Of haar demonengeblaas voortjaagt. Haar onderling morren
Bromt als een domlend gerommel door 't luchtruim. Een slingrende vuurstraal
Vlamt in de verte — en terstond, als een hevig kanonnengebulder,
Rolt door de bergen een knal, en de rijzige rotswanden kaatsen
Siddrend elkander den galm alom te rug. Met bezorgdheid
Geeft nu de Veldheer bevel tot halte. 't Aanwezige tentdoek
Moet allerijl en in dichte lagen de kruitwagens dekken,
Ook de musketten daar by; en dan leegre men zich onder 't loover,
't Dichtste by voorkeur verkiezend.
                                                  't Bleek wijs: die vaalkleurige wolken
Waren maar voorhoede slechts. Met vliegende, angstwekkende snelheid
Dagen daar nieuwe, dichtere, dreigender donkere massaas.
Stormende rukken zy aan, langs 't onzichtbaar gewelf dat zy dekken,

Grijs, of graauw, of vuilwit in haar vacht, soms met reten en kloven,
Die een loodkleurig-zwart vlak, van kobaltblaauwe golven dooraderd,
Huiveringwekkend ontblooten, waarbinnen, als weerschijn van vlammen,
Brandrige gloed schijnt te schieten. Een wervlende en wielende maalstroom
Is die beweging: stukken scheuren zich los van de zoomen,
Wentelen af, en zwindlen een anderen weg. Onophoudlyk,
Snel, snijdend, verblindend, sissen de vurige stralen,
Zwavelgeel bliksemend, rustloos door-een, of ze elkander vernielen.
't Zwart der rotsen wordt spookachtig bleek tegen 't zwart van het wolkheir,
Dat, steeds in stormende vaart, immer daar achter nog opstijgt.
Slingrende flitsen kronklen als geelwitte vuurslangen neder,
Boomstammen morzlend, en bergtoppen splijtend. Uit 't dal vaart een stormwind
Loeiend omhoog, schudt, zweept, geeselt het krakend geboomte,
Doet er de bladeren stuiven als zwermen van raadloos gevogelt.
Thands, aan een wolkbreuk gelijk, stroomt de geweldige regen
Minder in stralen dan wel in kolommen neer op den bodem,
Die naauwlyks bodem meer is, maar golvende en schuimende plasch wordt.
Heel de gestalte der bergen verdwijnt als achter een voorhang:
Levend gazen gordijn, waarvan de reusachtige plooien
Gints en weder bewegen tusschen den hemel en de aarde.
Vlammende stralen, scherphelle flitsen schieten, als grimmig,
Hoekig hun vuurgloed daar tusschen, en rusteloos rollen en daavren
Donder- op donderslag onder en over en boven dat razen.
't Is of 't gebergte van staal is geworden, en duizenden karren
Ratelen op zijne toppen met vuurschietend koperen raadren.
't Moedigste hart, zelfs het hart van den fieren, onwrikbaren Veldheer,
Krimpt met een schok soms in-een — doch by hem het minst lang. Zijne blikken
Wijken niet af van 't gewelf — en zijn adem wordt ruimer en ruimer:
Stormend, gelijk het verscheen, spoedt het woedende wolkheir zich verder.
't Dichte geboomt langs de helling doet eindelyk zich weer herkennen:

't Plooisel van 't regengordijn dunt. Wèl flikkert nog immer
't Vuur van den bliksem; wèl rolt en davert de ro.nlende donder
Hoog door de bergen nog rond, maar toch met steeds mindere felheid,
Straks ook met mindere kracht. Door heur machtige vleuglen gedragen,
Vaart thands de bui daar heen, en het is nu alleen nog slechts de echo
Harer ontzettende stem, wat de bergen elkander weerkaatsen.

Bibberend minder of meer, naarmate van 't schutdak, herrees men.
't Woord van den Veldheer verwarmde weldra inwendig. Daar buiten
Was de natuur evenzeér geneigd tot milde vergoeding.
Bleeke neevlen alleen overschaduwen flaauw nog den hemel,
Doch naar 't zuidwesten, daar gints, de kloven der bergen doorstralend,
Breekt weer het helder azuur krachtig zich baan, en verbreidt zich,
Rustig, met stillen maar machtigen adem, de boze demonen
Wechblazend. 't Zonnelicht straalt weer bezielend, als polsslag des levens,
't Berglandschap rond. 't Gedierte verlaat weer zijn scheemrende schuilplaats.
Duizenden stemmen roepen elkander met vrolykheid tegen.

Blaauwgroene grasvelden, wouden van halmen, ter manslengte rijzend,
Openden tijdelyk thands aan het leger een zonnige helling,
Lastig nochtans te doorschrijden, en weldra door woud weer vervangen,
Klimmend langs steile ravijnen, met struiken, struweelen, lianen,
Iederen voetstap versperrend. En immer klinkt de echo van 't kapmes —
Doch nu op-eens overstemd door een knettrend geknal: van de hoogten
Daavren kanonschoten, daadlyk gepaard aan geweervuur, en nochtans
Nergens een zichtbare vijand! 't Geluid slechts alleen kan een gids zijn.

Hurdt, in den stijgbeugel thands zich staande verheffend, raamt rustig
't Hachlyk van 't oogenblik dat hy op-eens ook in volheid omvademt.
Koel, met bezadigde kalmte, vaardigt hy flux zijn bevelen:
Kapitein Tak, met zijn Mardykers, rechts, naar dien bergtop, die, hooger
Nog dan het bergvlak des vijands, diens stelling beheerschen moet: vaardig
En even vinnig musketvuur bestooke hem daar! Luitnant Huyssen
Wende zich links met zijn korps Boegineezen, wier richtige bogen,
Zelf door 't geboomte beschut, een hagel van pijlen doen reegnen!

Hier Kommandeur Saint-Martin, met de Hollanders, rustig in 't wapen,
Nevens hem Kapitein Jonker, aan 't hoofd van zijn strijdbre Ambonneezen:
De eersten, de dappren, als kern, de laatsten, de vluggen, als voortocht,
Ruimend de doornstruikversperring voor 't slingerend pad naar het rotsvlak,
En dan naar boven gestormd, en den tyger verjaagd uit zijn schuilhoek!
't Krijgsvolk van Timor en Java en de ovrige Hollanders houden
Stand als reserve, om te steunen waar oopningen aanvulling eischen.

Snel als het woord is de daad, drieledig, doch één in verbinding.
Pijlen en kogels haaglen — maar 't rotsvlak is welig bewassen:
Kraken de boomkruinen ook, en storten er twijgen by twijgen
Knakkende en scheurende neer — zy schutten 't vijandlyke leger.
Thands wordt de stormpas geslagen, en wakker bewegen de drommen
Voorwaart zich, allen vol moeds. Doch de vijand kent o o k zijne sterkte:
Iedere kromming, elk uitstekend rotsblok, ja iedere boomplok
Na aan den weg bergen benden, die woedenden wederstand bieden.
Pijlen en steenen en kogels sissen en snorren en guiven
Rustloos uit iedren hoek — en de bogen en handen en trompen
Blijven onzichtbaar. 't Zijn spooken waartegen men machteloos strijd voert,
Schimmen, ontrefbaar voor zwaard als musket. Moedeloosheid vermeestert
Tijdlyk de dappren: zy staan, maar dat staan is geen standhouden: weiflen
Is het helaas — en dat weiflen wordt deinzen, wordt wijken, geregeld,
Maar immer wijken toch; dapper zich steeds tegen spooken en schimmen
Weerend — maar wijkend toch immer. De woeling op 't bergpad word dalend.
Eerst de oude standplaats van straks geeft den rugwaartschen voetstap
weer steunpunt.

Niet zonder leed ziet de Veldheer den uitslag, maar evenzeer ziet hy
Hoe hier verademing slechts ontbreekt. Doch daar boven is 't anders.
„'t Veld is geruimd, en de vijand geslagen! Hy worde vernietigd!"
Dus klinkt er luid de triomfgalm. En nu, als een bruisende bergstroom,
Schuimende neergolvend, mistig omwemeld van tastbare dampen,
Storten de horden zich neer. Met grimmig grijnzende trekken,
't Hangende hair om den schedel woest schuddend, en gierende gillend,

Stormen zy aan. Maar thands is het net der betoovring gerafeld:
Duivlen, ja, zijn het — maar duivlen van vleesch en van bloed, op wier schonken
't Hagelend lood en de vlijmende staalpunt, door manlyke handen
Manlyk gevoerd, niet kan missen. De stormkreet van Kapitein Jonker
Vuurde zijn dapperen stoet, als een spoorsteek het steigrende strijdros,
Aan tot geweldigen kamp. Thands keerde ook de kans. Straks van boven
Aarzlend naar onder, ging 't nu, stormend van onder, naar boven.
Kogels ter nood: bajonet, spiets- en zwaardspitsen drijven den vijand
Pas achter pas voor zich heen. En al kaatsen ook de echoos hun krijschend
Krijgskreetgegil door 't gebergte — zy slinken by iedren terugtred,
Tot de overwinnaar, te midden van 't razen en knallen en knettren,
Voet krijgt op 't vlak, en de weerstand een oogwenk nog fel zich te zaam trekt.

Of zich de haat duizendvoudig had ingevleescht, drongen de drommen
Worstelend man tegen man, vuur in 't oog, in de vuisten den bliksem,
Razende zich op elkander: een warklomp van wilde gestalten,
Waar geenszins hoofden, maar armen alleen, in een woeste beweging,
Kenbaar zijn. 't Flitsen van 't staal zelfs gaat onder: het zwijmt, overdropen,
Stollend van wederzijdsch bloed, half klevend, half drupplend.

De krijgskunst
Houdt eindlyk 't veld. Radeloosheid bevangt nu den vijand. Geen redding
Meer in de vlucht zelfs: geen pad dat een uitweg biedt. Vóor maait het bloedig
Zeisen des doods, en aan ieder andere zij gaapt een afgrond.

Wild in hun wanhoop, drijft woede, met vreeze tot waanzin gesteigerd,
't Meerendeel aan tot een doodlyken sprong in de kloven beneden.
Enkelen scheuren hun sarong aan reepen, en knoopen ze samen,
Glijdend aldus naar omlaag. Nog anderen grijpen aan struiken,
Wortlen, struweelen, en varens zich vast, en zoo dalen ze in d' afgrond —
Doch zonder redding: het lood der vervolgers vindt mikpunt by mikpunt.
Al wat straks 't rotsvlak beheerschte ligt bloedende thands in de diepte.
Schaterend schallen de koopren trompetten het vrolyk Wilhelmus:

De echoos weergalmen alom de klanken van Neêrlands triomflied.
Doch aan het blaauwe gewelf, waar de kruitdampen zwijmlend verzwinden,
Zwermt in steeds engere kringen het roofgevogelte, riekend
't Aas reeds, en snavel en klaauw met hunkrenden kreet er naar strekkend.

Hurdt trad den held te gemoet wiens koenheid den uitslag beslist had.
Toen, met een krachtigen handslag, méer geldend dan honderden woorden,
Meer dan een lauwerkrans sprekend, dankte hy Kapitein Jonker.

XIII.

VERDUISTERING.

Waren de bewoners dezer plaatsen verzekerd dat niet midden op den dag, terwijl zy aan 't spel waren, onze straf hen zou treffen?

DE KORAN, soera 7.

Luid kraait de boschhaan, in 't schaduwrijk loover zich schuilend, maar vrolyk
D' uchtend toch vierend. De vleermuizen vloden reeds lang naar heur schuilplaats.
't Wolkengevaarte om de bergtoppen dunde tot vluchtige neevlen.
Zonneglans schittert alom. Schoon naar 't westen de schaduw den Wilis
Hoog overhuift — aan het oosten verheft de Keloet zich, een bundel
Stralen weerschietend, die 't lustig Kediri, in 't dal aan de Brantas,
Hel overstroomt met rood goud.
't Wordt levendig binnen de wallen;
Binnen den kraton thands ook.
Mahera ontrees aan heur leger,
IJlings omringd door heur vrouwen, in vluggen, hulpvaardigen bystand

Vleiend den minsten luim der gebiedende vrouwe aanstonds vierend.
„Visschen zullen wy straks, na het bad en 't ontbijt, in den vijver!"
Sprak zy: „Ik droomde dees nacht dat ik een prachtigen visch ving.
„'k Wil het gehalte ook eens toetsen dier toovrende gouden voorspelling."
Hooge waringiens, met honderden luchtwortlen, allen reeds stammen,
Lommerden breed langs den spiegel van 't heldere watervlak. Needrig-
Stil, als een knotwilg, verheft de kedongong zijn twijgen daartusschen,
Of ook, hier en daar gints, voor den reuzigen randoe zich buigend,
Die zijn veel-armige kroon en zijn twijgen, thands naakt nog van loover,
In het scharlakenrood hult van zijn levendig-glansende bloesems.
Goudgeele tjempakabloemen en smetteloos witte jasmijnen
Balsemen geurig de lucht, en pinang en kokospalmkruinen
Wieglen op rijzige zuil boven 't glinstrende sapgroen der pisangs.
Bontkleurige ijsvogels glippen gestaag over 't nat, of beloeren,
Stil op een rietstengel rustend, scherpziend hun prooi in de schaduw.
Thands worden ze eensklaps gestoord: een stoet van dienende maagden,
Snappend en schertsend het vochtige gras met de blank-bruine voetjens
Plat tredend, spreidt aan den oever een schaakbord van matjens en kleedjens:
Zitplaats voor de Edeler schare die volgde. En een kleene bevolking
Vult nu ook weldra de lieflyke zoomen. Een schildrachtig schouwspel.
Kruiselings zijn zy gezeten, die Hofvrouwen. Tot aan de voeten
Plooit haar de sarong, maar 't rank en bewegelyk bovenlijf toont zich
Vrijlyk in al zijne vormen van rankheid en schoonheid, den boezem
Zwellend van lust, als het hoofdhair van geurige bloemen. Maheraas
Blik beheerscht allen — maar zóo als de blik eener vriendlyke moeder,
Liefdevolle eendracht slechts, geenszins een stroeve onderwerping bejagend.
Dáarom ademde ook, ondanks 't gesloten geheim van heur harte,
Ondanks den hofvorm, die koel en met stiptheid zijn voorschrift deed gelden,
Reine, naturelyke uiting en levenslust in hare omgeving.
Zóo was 't ook thands aan den vijverzoom. Tokkelden klemmende vingren
De angelroe ernstig aanvanklyk het lok-aas, met starende blikken —
Weldra was 't er een golven en buigen van lachende hoofdjens,

Zooals de bloemen, gestreeld door den wiekslag van 't koeltjen, elkander
Toewuiven. 't Spattend geflikker van 't zonlicht, door 't weefsel der twijgen
Brekend met glinstrenden gloed op het vijvervlak, mocht de weerspiegling
Heeten der heldere stemming dier vrolyke vrouwen.
Intusschen
Was gints de westlyke poort van den kraton geopend. Een bende
Krijgers kwam aan van het noorden, een Eedling aan 't hoofd, en in 't midden
Menig gevangene. 't Pad naar het Vorstlyk verblijf liep schier raaklings,
Naauwlyks op enkele plaats door 't geboomte begrensd, langs den vijver.
De Eedling bespeurde weldra het hooge gezelschap, en kruiste
Flux in het voortschrijden de armen; de krijgslieden lieten hun speeren
Buigende zinken. Mahera zag op — en een andere oogopslag
Hechtte zich plotselyk strak aan den hare. Uit het midden der krijgers
Was met den sprong en de snelheid der hinde een gevangene ontweken,
Eer één bewaker 't bespeurde: aan Maheraas voeten lag Sini.
„Red ons, beheerscheresse der volkeren! O — by de liefde
„Die in uw harte gloeit, red ons!" En smeekend omvattede en kuste
Ze innig de voeten der hooge Vorstin. Onwetend en argloos
Had ze in Maheraas gemoed de tederste snare doen trillen.
„Kent ge my?" vroeg de Vorstin. En de jeugdige vrouw sprak eerbiedig:
„Nooit vroeger straalde me uw lichtgloed in de oogen, maar wie u naby komt,
„Voelt dat hy 't zonlicht genaakt."
Door dien eerlyken eenvoud getroffen,
Wenkte Mahera den Overste, en vroeg hem: „Wie is deze vrouwe?"
't Andwoord luidde: „De vrouw eens verkapten verspieders, Gebiedster!
„Opgevangen in 't dal van Kenatan."
Met biddende handen
Rees op de kniën toen Sini, en schreide: „Verheven Gebiedster!
„Hoor naar het woord niet diens mans: de leugen bezoedelt zijn lippen.
„Krangsa was nooit een spion. Onder 't vendel van Kapitein Jonker
„Heeft hy als eerelyk krijgsman gediend."

Met een schok rees Mahera
Sidderend op, en haar wimpers bedekten een oogwenk haar blikken.
Toen zag zy d' Eedling koel aan, en beval: „Breng den man dezer vrouwe
„Voor my!" 't Geschiedde. — „Gy kunt thands uw weg gaan!" vervolgde zy.
De armen
Kruisend, en needrig zich buigend, verdween hy, en met hem zijn manschap.
Krangsa, ontboeid, lag gestrekt aan heur voeten. „Sta op, man!" zoo
sprak zy,
En tot haar vrouwen-omgeving: „Verwijdert u!" Krangsa, gehoorzaam,
Maar nog altoos geknield, hief het hoofd. „Zoo zijt gy dan werklyk
„Geenszins spion?" vroeg zy, uiterlyk streng: „Waarom toch zijt gy hier dan?"
Open gaf Krangsa 't verhaal van zijn lot en zijn liefde en zijn lijden,
Eindlyk ook van zijn in dienst treên by 't vendel van Kapitein Jonker.
„Wie is die man?" dus viel zy hem in, of verstrooidheid die vraag deed.
De oogen van Krangsa ontvlamden, en hartlyk ontstroomde 't zijn lippen:
„Man onder mannen, en held onder helden; maar zoo als de kokos
„Immer de glansende kruin boven heel zijn omgeving omhoog heft —
„Zóo klinkt zijn faam by de zonen des oorlogs, ja zelfs by de onkeerbre
„Hollanders, die het geheim der verwinning ten talisman hebben!
„Edel is hy als 't glansende krijgsros van Celebes. Vriendlyk
„Zacht in den vrede, is zijn felheid in 't vinnig gevecht als een vuurstraal,
„Wouden verteerend, en rotsteenen splijtend. Te midden der Hoofden
„Nadert hy thands in den voortocht met 't Hollandsche leger."
Mahera
Wendde een vluchtige wijl den blik, of ze iets zocht in den omtrek.
Toen vroeg ze, of argwaan haar plotslyk dat ingaf — maar 't zwoegen
des boezems
Dekkend met schijnbaar spelende vingren: „Waarom dan verliet gy
„Zulk een voortrefflyken held?"
En Krangsa andwoordde in eenvoud:
„Rust ook de bijl op den schouder — het zwaarste hangt immer toch achter.
„Ik ben geen krijgsman van aart. Ik verlangde in ons dorpjen weer rustig

„Kapmes en ploeg te hanteeren, het rijstveld met zorg te bebouwen,
„Kruiden en planten te lezen, zoo als ik voor priesters en artsen
„Daaglyks gewoon was, en Sini, mijn Sini, aan rijstblok of weefstoel
„Bezig te zien; in een kring van vreedsame vrienden en buren
„'t Zuur en het zoet van 't bestaan dus kalm en bedaard te genieten.
„Daartoe ook waren we op weg, van het Hollandsche leger gescheiden,
„Toen ons de bende overviel die ons herwaart in hechtenis sleurde."

De onopgesmukte schildring van nederig en zóo luttel vergend
Liefdegeluk was der dochter des priesters alsof haar een voorhang
Wech werd geschoven. Steelswijze bracht zy de hand op heur harte,
En met steeds schittrender blik luisterde zy naar de woorden.
Zwijgende bleef zy een poos nog, toen Krangsa 't verhaal reeds voleind had,
Hem en Sini in 't oog starend, of ze er een bron van nieuw leven
In had gevonden. Toen sprak zy: „'t Vertrekken is thands u niet raadsaam.
„Doch in mijn dienst vindt gy veilig voorloopig een schutdak." Zy wenkte,
Vaardig herzamelden zich hare vrouwen rondom haar. „Men roepe
„'t Opperste hoofd onzer tuinen!" beval zy. Hy kwam oogenblikklyk.

„Hier, Merto Kromo! ontfangt gy een nieuwen en hartigen helper.
„Kennis bezit hy van krachten der kruiden en planten. Gy zijt my
„Immer van nu af aanspraaklyk voor hem, en voortaan zij 't dees vrouwe
„Die me iedren morgen de frissche geurige kindren der gaarde
„Bieden komt in mijn vertrek."

Op dien last neeg de tuinman den schedel.
„'t Woord der Gebiedster is wet, en zal worden nageleefd" – sprak hy.

Weenend van vreugdvollen dank kuste Sini, alsof zy een godheid
Kuste, Mahera de voeten. Doch deze sprak innig: „Natuurkind!
„Kom iedren morgen tot me, en verfrisch my, gy bloem! met uw bloemen."

Zoo verzusterden zich de hoogte en de laagte in éen vriendlyke
Helling.

Onmerkbaar inmiddels, maar eindlyk toch de aandacht verwekkend,
Taande het stralende zonlicht. Iets vreemds. iets neveligs tintte

Alles in d' omtrek. Een dofheid betrok wat zoo korts nog het gloeiend
Goud van den hemel weerkaatste. Bleek violet wierp een sluier
Over het glansende groen. 't Licht doofde langsaam tot schaduw,
Schaduw bewolkte tot duister. 't Verschiet werd onzichtbaar, 't gebergte
Loste zich op als in nacht. Vaal, geheimzinnig, lijkkleurig
Waasde er een atmosfeer rond, die aller gelaatstrekken angstig,
Spookachtig graauw omnevelde, en d' eene deed schrikken van d' andre.
't Was of de machtige doods-engel eensklaps zijn sombere wieken
Spreidde over gantsch het heelal, over hemel en aarde te zamen.
't Zonnelicht zelfs was verdwenen: er stond slechts een ring, mat van schijnsel,
Ziekelyk bleek aan 't azuur, dat, schoon wolkloos, toch kleureloos zwijmde.
Koelte, niet suizend, maar huivrende killigheid ademend, waarde
Rond door 't verduisterde ruim. Het plotselyk zwijgend gedierte
Stal zich in schuilhoeken wech, en een nameloos angstgevoel, golvend
Lood gelijk, preste en beknelde der menschen gemoedren en lippen.

Daar doorrilde een geluid, een klanklooze kreet, en toch snijdend
Snerpend door 't sidderend oor, de lucht, of er de aaklige toestand
Eensklaps een stem had verkregen om 't stikkend gemoed te verluchten.
„Vliedt!" klonk die kreet: „Bergt u 't lijf! De onverwinbare Hollanders komen!"

't Was een gewonde Javaan, die, wagglend en stromplend genaderd,
Rood bedropen met bloed, en graauw bezoedeld met stuifzand,
Klagend dat weegeroep uitte. In ontzetting schoolde alles zich samen
Rondom die lijkengestalte, en gegil en gejammer vervulde
't Somber geschemer. Met allen had toen ook Mahera aanvanklyk
Siddrend het fiere hoofd op de borst gebogen. Thands hief zy 't.
„Is dan de Heer niet almachtig? Of is Hy verzwakt in deze ure
„Vol van ontzetting? Schaamt u, gy vrouwen! En gy, man des onheils!
„Breng uwe mare aan den voet van uw Keizer — niet hier past ze!" sprak zy.
En toen onmiddelyk: „Steunt hem, geleidt hem tot uwen Gebieder!"

Waarheid was het intusschen hetgeen de gekwetste verkondde:

De afgezondene heirmacht om 't Hollandsche leger te stuiten
Stiet op een machtigen muur zich te bersten, en splinterde in gruizlen.
Voorwaart rukte steeds Hurdt met zijn Hollanders en zijn Javanen,
't Oude Mataram getrouw. Doch hem ook stremde in zijn streven
't Vreemde verschijnsel der zonsverduistring. 't Verdikkende donker
Dwong tot zoo spoedig mooglyk een houdbare halte. Doch weldra
Won weer 't herlevende licht zijn kracht en zijn recht. 't Frissche leven
Haalt weder adem, met nieuwe bezieling tot nieuwe genieting.
't Ruischen der breede rivier, dat in d' angst der natuur scheen te zwijmen,
Wordt weer de stemme der rust van het rustige landschap, en eindlyk
Gloeit de namiddagzon weer met heur heldere, vrolyke stralen.
Straks ligt de groene valei, met heur gamma van tallooze tinten,
Heerlyk en prachtvol weer daar, een verjeugdigde frischheid op 't aanzicht.

Nu maakte 't leger zich vaardig en op, om den tocht te vervolgen.
't Diep der rivier werd gepeild, en een plaats werd gevonden ten doorgang,
Warrig en wild wel van struik en struweel overschaduwd, maar luttel
Vademen waters bevattend. Reeds zette de voortocht voorzichtig
Voet in het koele gekabbel, toen krijschend een kreet uit de verte
Schrikwekkend galmde: „Een bandjer! Een stortvloed!"
En ruggelings rende
Al wat te water was snel weer naar d' oever, en ver op het drooge.
't Was nog by tijds. Of de kilheid misschien om den bergtop de dampen
Stollend verdikt had tot drupplen, die weldra in stroomende stralen
Stortten op 't steigrend gebergte — een geruisch en geraas en geratel
Naderde in schrikbare vaart. De rivier had heur reinheid verloren.
't Spiegelblank blaauw werd een borrelend bruin, en een aschkleur verdikte
Iedere golf, die heur kuif in steeds morsiger schuimsel verspatte.
Drabbig en dik, en gezwollen van modder en gruiszand, verspreidde
't Wilde gewemel der golven zich klotsende vèr over de oevers,
Rijzend en stijgend tot schrikbare hoogte, en zich immer verbreedend.
Woedende baren stormramden 't woud tot zelfs diep in de zoomen.

Kreunende en krakende splinterde, huilend omzwalpt en geteisterd,
't Fiere geboomte, en het plonste zijn prachtige kroonen in 't vuile,
't Razende, 't al overweldigend water, als water onkenbaar.
Boomstammen, steenklompen, rotsblokken, weereloos meegesleurd, dreven,
Stampten, rolden, ratelden, donderden voorwaart, van golfschuim
Siddrend omneveld. Ravijnen, doorwroet in hun kernigste naven,
Bogen hun toppen, en stortten brokkelend brijzlend naar onder,
Dammen en dijken smedend — maar 't stormen der stroomende waatren
Perste en berstte en brak hevig zich baan met ontzettende krachten,
Morzlend en pletterend; schuimde dan woedende verder, en sleepte
Alles in vinnige vaart zwindelend voort. Wat gedierte
Dartelde of graasde aan de zoomen werd plotslyk de buit der vernieling.
Sterkte noch spierkracht noch vlugheid beveiligden. Nervige neushoorns
Deelden éen noodlot met loomrige buffels en hupplende hinden:
Hier tusschen stammen geworgd, en daar tegen rotsen verpletterd,
Zwalpte 't ontzielde in de wervlende wieling van 't ziellooze droevig
Onder elkander — te zamen éen bajert, door brullend gebulder
Als een orkaanstem met loeiend geraas en getier overschaterd.

Zoo naderde allengs de avond De wachtvuren wierpen hun rosschig
Schijnsel door 't donker der nacht, met flikkerend schaduwgewemel
Stammen en groepen omspelend. 't Geraas van den stortvloed dreef langsaam
Verder en verder steeds af.
Eindelyk gloorde de morgen.
't Woedende water was wechgestroomd; 't had zijne sporen gelaten
Wijd en breed aan beide oevers. De woudzoomen waren verdwenen.
Donkere drabbige modder bedekte den bodem, een wilde,
Warrige schouwplaats van woeste vernieling. 't Gebrijzeld geboomte,
Tronken en stammen en twijgen vèr uit elkander gereten,
Vormde éen drupplenden chaos met reuzige rolsteenen, vuile
Lavaklompen, en klippige rotsblokken, alles ontheisterd,
Alles gescheurd en gespleten, naakt en verdord — en afschuwlyk
Tusschen het eeuwige groen, waardoor het naar iedere zijde

Welig en weeldrig met snijdende grens was omheind en omlooverd.

Eerst na twee dagen, vol moeizamen arbeid tot overtocht, zette 't Leger zijn marsch weder voort — rechtstreeks naar 't sterke Kediri.

XIV.

Stortende Muren.

Eenige aangezichten zullen op dezen dag opgeruimd, lachend, en vreugdevol staan; anderen echter zullen met stof en duisternis bedekt zijn.

De Koran, soera 80.

almte en rust ontvloden Kediri. Wèl stuwt nog de Brantas
Zilvrend den machtigen golfslag naar 't zuiden langs lachende zoomen;
Wèl straalt de schittrende morgen stroomen van goud en van purper
Over de groene valei met heur rijstvelden, bloemhout, en palmen;
Wèl glooien oostwaart en westwaart, naby en van verre, de wouden
't Golfkleed van welvend smaragd omhoog naar de toppen der bergen —
Maar in verwildring ligt de akker, door 't zwervend en doolend gedierte
Schichtig geschuwd, en geen tjukkend getjilp trilt door 't bevend gebladert.
Krijgsrumoer heeft heel het oord overmeesterd. Trompetten en trommen
Wisslen gestadig en rustloos het schettrend of romlend gedaver.
Reeds vóor zes dagen was plotslyk de wachter op 't uiterste rijstveld,
Zwoegend, en badende in zweet, half wit van het wolkende stuifzand,

Siddrend aan al zijne leden, waarschuwend binnengewankeld.
Uit zijne op hooge palen getimmerde hut heel den omtrek
Wijd overschouwend, en rustloos de koorden bewegend, wier golving
't Gretig azend gediert met klappren van lappen en spaanders
Afschrikken moet, had hy eensklaps de Hollandsche vaandels zien wappren,
Zwaatlend omzwierd door velerlei vlaggen van Javasche stammen.
't Was een geweldige armee die daar naderde, een donkere schaduw
Vèr voor zich uitbreidend, doch in heur kern den bliksem omfloersend:
Immers — het flikkrende staal, door de stofwolken flakkrend en flitsend,
Doemde daar op als een meir, welks duizenden rimplen het zonlicht
Blindende spattend weerspiegelt. De sterkten, met stout' en verwaten
Overmoed langs de rivier opgehaald, vielen den vijand
De eene na de andere in handen — en gingen in vlammen dan onder.
Thands lag de bijl aan den wortel des booms — want de Hollandsche heirmacht
Stond voor de stad. Die lag daar, gegord in haar marmeren muren,
Of zy onwinbaar was, bont overwapperd door tallooze vaandels,
Tartend met blinkende en schittrende verwen alom op de wallen,
Manen, griffoenen, draken, en allerlei grillig gedierte
In hare golvende banen, als talismans, die de verweerders
Vuurden tot vechten, met waarborg van zekere zege. Reeds knalden
Knetterend vuurroer en bas van de wallen, den naadrenden vijand
Sarrend ten kamp.
Op een heuvlende hoogte had Hurdt zich, scherp blikkend,
Standplaats gekozen. Hy deelde, met kalme beradenheid rustig
't Woelig terrein van den strijd overziende, zijn vaste bevelen:
„Kapitein Tak! u dat bolwerk hier noordwaart. Kapitein Muller!
„U die versperde hamei en die poort, by die rijzige palmen.
„Luitenant Libout! u 't bolwerk daar zuidwaart."
En midlerwijl beukten
Vinnig de kogels van vijf batterijen de barstende muren,
Zwalpen versplintrend, en steenen vergruizlend.

Thands rende er een ruiter
Spoorslags en handwuivende aan, en hy meldde dat Kapitein Altmeyr
Oostwaart een zwakkere plaats had bespeurd, en nu vroeg om versterking
Tot een onmidlyken storm. Een oogenblik peinsde de Veldheer.
Toen volgde flux zijn bevel. Het achterstaand leger trad voorwaart,
Vormend in strekkende rij een front met gehevene lansen.
Achter die wapengordijn gleed de keurtroep van Kapitein Jonker,
Slangachtig voortsluipend, en, straks zwenkend ten oosten, aan Altmeyr
Krachtigen steun biedend.
Staande in de stijgbeugels, vuur in het harte,
Koele bedaardheid in 't hoofd, zag Hurdt, zich den hoed dieper drukkend,
En met de hand nog de schaduw verlengend tot zekerder blikken,
't Strijdtooneel over. Hy zag — en zijn ziel trilde in volle voldoening —
Hoe zijne Hollanders voorgingen, 't guiven en gonzen der kogels
Achtende als kaf, en de bamboezen schietbuizen roekloos dapper
IJlings tot trappen benuttend om stormend den wal te bestijgen.
Nevens hem stond thands de veldpredikant. „Zie eens, dominee!" riep hy,
Telkens den vinger by 't woord: „Is 't niet of Isrêl zijn tente
„Weer heeft verlaten om Moab of Amalek 't zwaard te doen voelen?
„Ziet ge in die weemling van kruitdamp en stuifzand dat flitsen der waapnen,
„Soms aan den bliksem gelijk, en even snel treffend als schietend?
„Daar heeft reeds Muller den muur bestegen! Oho — 't staat dien dappre
„Duur.... hy stort neer, achterover.... voortrefflyk — zy vangen beneden
„Vaardig hem op. Hy herstelt zich. Hy stormt weer naar boven.
Zijn manschap
„Stroomt hem begeesterd in 't spoor. Zy winnen de borstweer, geweldig
„Worstlend! Ze ontscheuren al strijdend die fladdrende lappen met bonte
„Grillige kleuren den stengen. — Hoezee! dat is manlyk: zy springen,
„Ondanks het tartend getier dat daar krijscht, met een vaart naar beneden!
„Zie, daar staat Kaptein Tak mede op den muur — en zijn Vaandrig
„Nevens hem. Hoe zy houwen, spijt speeren en steenen en kogels!
„Eere ook zijn vendel van wakkere borsten: dáar, dáar — zie ze klautren

„Tusschen die kruitwolken door! Ha — 't bolwerk is reeds overmeesterd!
„Dominee! maak vast uw dankgebed: is onze strijdbare Jonker
„Even stoutmoedig en even voorspoedig, dan valt ons Kediri
„Binnen een uur in de handen!"
Hy rende naar Luitenant Libout.

Kapitein Jonker was even stoutmoedig, was even voorspoedig.
Waar zich dat fiere gehelmde hoofd mocht vertoonen, daar sloten
Immer zijn vurige volgers trouw om hem heen. Zóo ook heden.
„Dáar is de poorte die de onze moet zijn!" riep hy luide, en hy stormde
Voorwaart met zwaard en met schild — en de zijnen drukten zijn voetstap,
Of zy daar telkens een korrel van 't zaad des triomfs moesten zaaien.
De eerste houw in het kernige hout was de zijne — en, door honderd
Slagen splijtend versplinterd, bezweek het, en bood open toegang,
IJlings gevuld door de dringende drommen der wakkre verwinnaars,
Die zich nu flux met hun spitsbroeders vaardig en krachtig vereenden.
Vreeselyk werd er het persen des strijds in de straten, zoo vriendlyk
Wuivend belommerd door groenende palmen, wier tronken thands droevig
Rood gekleurd werden van bloed. In gegil en gehuil en gejammer
Ging de triomfkreet zelfs op. Krijschend deinsde alles ten kraton,
Knarstandend wijkend, maar radeloos rugwaart gedrongen, in 't worstlen
Woedend zich weerend. Een woud van lansen en houwers omheinde,
Ondoordringbaar naar 't scheen, de buitenste poort van den kraton.
Stormende werd het doorbroken, en juichende stroomden de winnaars
Saâm met de wijkenden binnen. Vier andere poorten versperden
Achtereenvolgends den toegang naar 't vorstelyk burchtslot; maar de eene
Stortte na de andere neer — en het rood-wit-blaauw golfde voorwaart,
Onder geraas en getier en rusteloos wapengeratel
Voorwaart, steeds voorwaart. Met grimmig gegrijns, en met vinnige vuisten
Houwer en speer zwaaiend, woedende krijschend, en krampachtig worstlend,
Voerde de vijand vergeefs den tegenstrijd. 't Hollandsche bootsvolk,
Vaardig altoos by 't geschut, kon thands in die vreeslyke mengling,

Vijand en vriend onder-een, niet vuren, maar wierp welberekend
Ledenvergruizlende handgranaten, in scheurende scherven
Barstend te midden der benden des vijands, die gillende deinsden.
Dooden en stervenden vormden een bloedig plaveisel, waarboven
't Bliksemend staal, overwolkt door kruitdamp, zijn spitsbogen welfde.
Nieuwe verwarring ontzette: de stalling was opengebroken.
Snuivend en brieschend en wild stoven de rossen naar buiten,
Rennende in vurige vaart, of steigrende in 't dichtste der drommen,
Dol door het razend rumoer. In zulk een gedrang viel de laatste
Poort voor 't paleis — en de weerstand sloeg nu met juilend gejammer
Over in wanhoop en vlucht.
Troeno Djojo, een oogwenk verbijsterd,
Staarde als verwezen en zonder bezinning in de ijsbre verwarring.
Daar, met klemmende kracht, viel een hand op zijn schouder, en rillend,
Of hy ontwaakte uit een drukkenden droom, zag hy om — en Mahera
Was 't die hem wenkte. „Hierheen! Red u!" In aarzeling eerst nog,
Doch toen met schichtigen schok, en de vingren aan 't voorhoofd, verliet hy
IJlings het wilde tooneel van den woedenden strijd, en hy volgde
Vaardig zijn leidster in 't spoor. Zy wees hem een oopning, door Krangsa
Breed in den achtersten muur gebroken. En zonder vertoeven
Zette hy zich in den zadel, en joeg naar 't gebergte.
't Was tijd ook:
't Hollandsche leger omcingelde gants het paleis, en sneed iedre
Vlucht snijdende af.
Zoo zag zich Mahera gevangen, en lijdlyk
Neigde zy 't hoofd — maar verhief het op eens by den klank eener stemme:
Kapitein Jonker stond voor haar. Doch plotselyk stortte zich Sini
Neer aan zijn voet, en omklemde zijn kniën, en bad: „O bescherm haar,
„De edelste vrouwe aller vrouwen!"
En Jonker, in 't diepste zijns harten
Trillend reeds, kuste de biddende op 't voorhoofd, en bood aan Mahera
Vurig de hand. Doch zy trad, ofschoon met den aanblik der liefde,

Ernstig te rug. En zy sprak: „Uw gevangene ben ik — maar 'k draag ook
„Wel mijns ondanks, helaas! den naam van een man, — en 'k zal nimmer
„Laf hem onteeren. Beslis nu!"

De handen voor de oogen, inwendig
Kramp in de ziele, en een bitteren strijd tusschen zelfzucht en liefde
Strijdend een oogenblik, won toch zijn beter bewustzijn den voorrang.
Nochthans ontglipte 't zijn lippen: „En dit dan, o vrouwe! is uw liefde?"

Fier, doch die fierheid doormengd met innige tederheid, staarde
Zwijgend zy eerst hem in 't oog, en vroeg dan, met trillende stemme:
„Is de liefde niet heilig? En kan ooit het heilge de roeping
„Delgen van plicht en van eer, zonder zich-zelf te bezoedlen?"

Even boog hy het hoofd, en een traan bevochtte zijn wimpers.
„Kies uwen weg, Keizerin! Wy voeren geen oorlog met vrouwen.
„Vrij zijt gy met het geleide waarover uw keus zal beschikken."
Dus was zijn woord. Nu greep zy zijn hand, die zy drukte, en terwijl zy
Innig zich laafde aan zijn blik, hernam zy met langsame woorden:
„Nooit ook had ik een andre beslissing verwacht van uw lippen.
„Moge de heilige God u zeegnend beschermen, zooals gy
„De arme Mahera beschermt — die zegenende u blijft gedenken."

Spraakloos had Sini 't aanschouwd — en een licht ging haar op. Zy, natuurkind,
Levend voor liefde, bevroedde plotselyk hoe haar gebiedster,
Die zy aanbad, met het innigst heurs harten hing aan dien vreemden
Vijand. En nu werd die vijand haar vriend. En terwijl zy Mahera
Volgde naar 't woeste gebergte, deelde zy Krangsa de ervaring
Heimelyk meê — en zijne oogen schitterden hel by 't vernemen.

Lang was hy krank geweest, krank zelfs tot stervens. Slechts kostbaar een offer
Paaide den engel des doods: een melkwitte geit werd er plechtig
Levend begraven in de aarde onder 't wortelgewei eens waringiens.
Toen look de lijder weer op. 't Was Mahera die 't offer verschaft had.

Krank nog, vermocht hy alleen slechts te bidden voor haar, doch, herstellend,
Zwoer hy haar 't leven te wijden, haar-alleen, naast zijne Sini.
't Was ook met wassenden weerzin dat hy in dienst van dien valschen
Keizer arbeidde. En hem, den needrigen tuinder, voer plotslyk,
Schoon gants nog scheemrend, het plan door het brein om den machtigen muitling,
Die het geluk zijner weldoenster wreed had verwoest, en zijn Keizer
Half had ontthroond, maar nu zelf d' overweldigden divan zag wanken,
Gants in het stof te doen storten. Hy sloot echter 't opdoemend denkbeeld
Diep voor zich-zelf in zijn ziele, en verheimlykte 't zelfs voor zijn Sini.

Wyrook en geurig gebloemt nam hy met zich naar diep in 't gebergte.
Daar schuilde een ziltige modderwel half onder 't lommerig loover.
Na aan den vochtigen zoom hief een steenklomp het mosschige hoofd op.
Krangsa bracht er zijn bloemen ten offer, en brandde er zijn wyrook.
Toen boog hy biddende neer, en hy trad, na volbrachte gebeden,
Zacht en omzichtig ter welle. En hy knielde er, en trok met een twijgjen
Krinkels in 't drabbige nat, dat puilenden bobbel aan bobbel
Opspoot, wier vlotte halfcirkels dan, barstend hun inhoud verdampend,
Walmenden gasreuk verspreidden.
Een vrolyke glimlach omplooide
Weldra de lippen van Krangsa. Hy rees, en hy keerde ten kraton,
Moedig van hart, met een blik vol vertrouwen op 't donker der toekomst.

XV.

DE WRAAK VAN EEN PRIESTER.

Tegen geringen prijs verkoopen zy de teekenen Godes, en houden anderen van Zijnen weg. Voorwaar — niets dan kwaad is het wat zy plegen.

DE KORAN, soera 9.

„Voort! Naar 't gebergte!" had Troeno Djojo geroepen — en allen
Die hem omgaven of volgden, te voet of te paard, waren ijlings
't Spoor van zijn snuivenden klepper, door stofwolken kenlyk geteekend,
Ingestreefd. Voort ging 't in vliegende vaart, en de groenende velden
Werden vertrapt en vertreden door hoeven en hielen, in rustloos
Dringend gedrang, altoos omziende, als sperwers gejaagd door de valken.
Beken werden doorwaad, rivieren al worstlend doorzwommen,
Heuvlen beklaverd en weldra weer achtergelaten. En immer
Groeiden de benden zichtbaar in omvang, en dijden zich zwellend
Uit: in ieder dorp dat ze injoegen werd er onmidlyk
Krachtig op 't rijstblok geslagen, ten teeken van oproep ten strijde,
En, niet bewust dat dees schare een vluchtende was, sloten telkens

Stoute strijdlustigen, baatzieke buitzoekers, huislooze zwervers
Zich by den legertroep aan. Een gants andre stemming ontstond er,
Ja zelfs een golving van frischheid in de afgemat plonsende strooming.
't Snerpende bekkengetjinkel en 't brommen der koperen trommen
Schalde, nieuw leven erlangend en nieuw leven gevend, door 't krijgsheir,
Allengs luider en luider, als gold het geen vlucht, maar triomftocht.

Zóo zwierf de zwerm der bruine, zwarthairige menigte voorwaart,
Opwaart naar 't weeldrig bewassen maar woeste gebergte Soesongo.
Weldra bereikte men veilig de eeuwenheugende wouden
Die er de hellingen, ribben, en kloven in weeldrige woestheid,
Als één onmeetlyke kruin, van uren gestrektheid en golving,
Alom bewelven. Doch 't klinken der koperen bekkens en trommen,
Dat in den aanvang den tyger verschrikte in zijn scheemrende sluipkrocht,
Borstelige evers, en gitzwarte stieren, en bruinroode rundren
Naast 't ranke muskusrhee schichtig de duisterste plekken deed zoeken,
En in de takken de roodbruine apen verjoeg, zwijmde allengskens.
Toch, ondanks 't branden der zon, kon geen hitte hier oorzaak zijn. Lomrend
Welfde het strengelend loof der uvaries een vriendelyk welfsel,
Hier en daar 't grijs van een djatistam zelfs met een groenenden weerschijn
Luchtfijn omspelend, of elders de peulvrucht der sennestruik luwend;
Dan weer 't gevinde gebladert der wuivende akaziaas wijkend,
Of aan een plok van areka of bamboe, of wilden arènpalm
Plaats ruimend; soms ook, als ware 't uit eerbied, zich nederig neigend
Onder de statige kroon van een stouten trotschen waringien,
Stervend in eigen stam, maar gestut en gesteund door zijn jongren:
Luchtwortels, naar iedre zij zijn knoestigen, breed in het ronde
Krachtig gestrekten twijgen ontdalend, en dan weer den bodem
Kernig ontrijzend, zelf stammen, een woud rond den rijzigen hoofdstam.

Doch, zoo de hitte des hemels dus gants was getemperd, en luwte
Steeds als op donzen wiek die heldre, groenkleurige scheemring,
Geurig van blaadren en bloemen, der wisslende wouden doorzweefde —
Nergens ruischte er een bron, nergens murmelde een beekjen.

't Rusteloos stijgen, met klimmen en klautren, vermoeide de leden,
Matte den ruiter op 't ros zoowel als den voetganger hijgend
Af, en verdroogde de lippen, verhitte de zwoegende longen.
't Dorre gehemelte snakte vergeefs naar een lavenden heuldronk:
Noch by de haastige vlucht, noch by het lichten der strijders
Uit de doortrokken dorpen in 't doorspoedend jagen en ijlen,
Was men met vroede voorzorg bedacht geweest op het onmisbaarst
Noodige by eenen tocht in 't gebergte: de bamboezen pijpen,
Rijklyk met water gevuld.
Nu dunde het woud, en 't geboomte,
Yler en yler allengs, liet eindlyk de glooiende helling
Gloeiende in 't stralende licht, dat de lucht boven 't halmige grasplein
Trillende sidderen deed op den heeten, geblakerden bodem.
't Onheilspellend geroep van de bergzwaluw was er niet noodig
Om in de matte en verslagen gemoedren een moedlooze en weeke
Vreeze te zaaien.
Ten voortocht reed Troeno Djojo. In 't midden
Werd de gelichte versterking voorwaart gestuwd door de stoute
Achterhoede, de kern der moedigste mannen, wier spitse
't Lansijzer flikkeren zag van een onverschrokkenen dappre:
Singo Sarie, den eedle. Kadjoran was hem ter zijde,
Wèl met dees bergstreek bekend, en de raadsman die immer de richting
Troeno-Djojo gewezen had Of geen vermoeinis hem krenkte,
Rende hy rustloos van voor- tot aan achterhoede, en hield immer
't Heir in 't gelegenste pad, en zijn wapprend gewaad wekte in menig
Afgemat doch geloovig gemoed nieuwe veerkracht tot voortgang.
Zóo werd de grashelling eindlyk doorworsteld, en opende tusschen
Stroef tot elkander naadrende bergwanden naakt, kaal, en steenig,
Breed zich een zandbed — toen ver uit de verte uit 't diepste der diepe
Hellingen gints beneden, daar achter, wel zwak, maar toch hoorbaar,
De echo deed hooren van schelle trompetstooten.
Heftig in onrust,

Hief Singo Sarie zich op in den zadel.

Hy luisterde een oogwenk.

Toen, wild de gitzwarte lokken schuddend, met vluchtigen glimlach,
Riep hy op eens: „Steekt den brand in 't gras — en dan zorgeloos voorwaart:
„Broederlyk schaart zich de wind als bondgenoot ons aan de zijde!"
Flux deden vaardige handen door heftige wrijving uit dorre
Takken de vonken spatten in 't sapplooze gras, waar zy spoedig
Wiessen tot vlammen, verspreid hier en daar eerst de halmen doorhupplend,
Dan echter weldra in groepen vereenigd ten vurigen golfstroom,
Straks in eene bare vuurzee vonkenschietend herschapen.
Dus was de verdere vlucht geveiligd. En wel was dat noodig!
Als een aâmechtige slang, moeizaam heur kronkelen wentlend,
Of als een matte valeistroom, bezwangerd met drab en met modder,
Sleepten de benden zich voort, thands tusschen ruwe ravijnen.
't Zandvlak had zich verengd tot een zandbaan, naar iedere zijde
Ingesloten door steigrend trachietlava: witgraauwe wanden,
Immer elkander met felheid het brandende zonlicht weerkaatsend.
Draaikolk van gloeiende lucht werd hier de ondraaglyke hitte;
De inaadming schroeide de longen — en altoos, nog altoos geen water!
Nu wierp Kadjoran den blik links en rechts naar de loodrechte rotsen.
Zonderling licht straalde op-eens uit zijn oog, en zijn lippen omspeelde
Flaauw een vreemdsoortige lach. Hy reed naar de zijde des Veldheers.
„Wel, dappre held uit den vreemde! Hoe dunkt u een oorlog op Java?"
Dus ving hy aan. Singo Sarie zag stroef, en gaf toornig ten andwoord:
„Bouwt de dikveedrige buizerd op Javan geen nest — hy vernielt er
„Vlijtig de slangen toch, zonder te letten op soort of gehalte!"

„Stekelig is uwe tong, als het stekelig blad der tjaroedjoe" —
Gaf nu Kadjoran te rug. „Doch waartoe dees strijd met de lippen?
„Kunnen geen mannen als wy elkander in vrede verdragen?
„Kan er geen vriendschap bestaan, al splitsen zich ook de gevoelens?"

„Kunt gy een walglyken reuk met den geur van jasmijnen vermengen,
„Zoo, dat het walglyke 't geurge niet smet? Te wijd is de klove
„Die ons van-een scheidt, en nergens, by u noch by my, is een echo
„Die onze woorden weerkaatst. Van u zou ik zelfs geen glas water
„Aannemen kunnen" — hernam thands koel, ja zelfs koud, Singo Sarie.

„Wijl niet uw machtlooze God ook de mijne is! Want machteloos is hy,
„Ondanks uw pralen met hem" — sarde Kadjoran: „Of toon nu,
„Toon in dees hachelyke ure zijn meerderheid boven den mijne.
„'t Zwerfvolk van Israël doolde eenmaal óok, zooals wy thands, op woeste
„Wegen in hevige hitte, en dorstte en versmachtte, óok als wy nu.
„Toen hief de groote profeet Mozes — met wien 's Heeren heil zij —
„Driemaal zijn staf; driemaal sloeg hy met kracht op den koperen rotswand.
„Daar sprong een levende straal stroomend en schuimend te voorschijn,
„Barstend door 't dorre graniet — en een golvende plasch drenkte 't leger.
„Zie — zulk een God is de mijne! Gelooft en betrouwt gy nu d' uwe —
„Doe dan gelijk de godsman Mozes deed: sla deze steenrots —
„En als de waterstraal springt, wissel ik mijn God voor d' uwe."

Innig geloovend en gants onergdenkend, en vol van een vaste,
Vuurge overtuiging, sprong de edele Veldheer met drift uit den zadel.
Trillende drilde zijn hand de speerschacht van waroehout. Driemaal
Sloeg hy met nervige vuist de lans tegen 't steigrend gesteente.
Daar scheen een warlende wolk op-eens aan de scheuren te ontstijgen,
Suizend en gonzend — een zwerm van duizenden giftige wespen
Snorde uit de donkere gaten. Verwoed om de plotslyke stoornis,
Wierpen ze, een stortbui gelijk in heur vaart, zich fel op den Veldheer.
Vruchteloos weerde de krijgsman zich wild en wanhopig. Als razend
Zwaaide hy de armen en 't lijf — het baatte niet. Als een bekleedsel,
Als een omkorsting van mosch, hobblig en dik om een boomstam,
Kleefde het vinnig gediert, staag op en over elkander,
Vast zich aan al zijne leden, en vlijmde den giftigen angel

Diep in het vleesch. Te vergeefs wierp hy, radeloos krimpend en krommend,
Brullend gelijk een gemartelde woudstier zich neer op den bodem,
Wentlend en worstlend het ongediert plettrend: by zwermen en scharen
Snorden weer anderen aan, en kleefden op nieuw aan zijn leden,
Immer met brandenden steek. Een foltring des vuur voer zijn aadren
Door met het gloeiend vergif. Zijn gelaat en zijn leden, onkenbaar,
Zwollen in weinig minuten tot monsterachtige dikte.
Enkele kreten, als die eens waanzinnigen, nog — dan verloste
Doffe bewusteloosheid hem uit de ijslyke foltring. Een bloedgolf
Gulpte uit zijn keel, en verstikte hem.

Tijdig en snel had Kadjoran,
Spiedend met vonkelend oog, zich te rug gewend. Zwijgende zag hy
't Vreeselyk schouwspel dan aan met een schijnbaren blik van ontzetting.
Toen riep hy luide: „Ziedaar wat de Heere, onze God, heeft beschoren
„Over 't hardnekkige hoofd des ongeloovigen! Wrekend
„Treedt Hy te zijner tijd in 't gerichte, en een doodenden adem
„Blaast Hy gelijk een verteerend vuur voor zich heen."

Zwijgend siddrend
Hadden de ontzette krijgers, gedeinsd met Kadjoran, van verre
't Gruwzaam eind huns gevierden Bevelhebbers, allen zoo dierbaar,
Angstig bespied; en er waren, wier hart by die hartlooze woorden
Bruisend in opstand kwam, doch — geloofsvreeze sloot hun de lippen.
Somber van stemming vervolgden zy 't rotsige pad. 't Lijk bleef eenzaam,
Nog door de zwermen van 't zwierend ongediert wolkend omgeven.
Doch geen der krijgers vermoedde: dat was de wraak van den priester;
Niemant vernam ook zijn vloek: „Wijwater zal u niet wasschen!"

XVI.

IN 'T GERICHTE.

Hebt gy dan niet gezien hoe uw Heer heeft gehandeld met de leiders der olifanten? Heeft Hy niet hun verraderlyke list op een dwaalspoor gebracht.

DE KORAN, soera 105.

ier op de volle overwinning, vervolgde de Hollandsche heirmacht
Weldra de nazetting, Hurdt in den voortocht: de moedige muitling
Mocht niet ontsnappen, waar 't oog zijne enkels nog speurde in de verte.
Stormende stoven de vendels hem na, en de krijschende kreten,
Soms door den vluchtling geslaakt, waren als welkome seinen
Hoe het nu herwaart, dan derwaart te wenden; en 't schettrend Wilhelmus
Prikkelde uit koopren trompet immer ten voortgang. De schaduw,
Steeds in het schemervol woud schuttend voor 't brandende zonlicht,
Diende 't van alles in overvloed ruim voorzien leger ten vuurgen
Voortgang.
En nochtans ontstaat er nu somtijds een weifling. By vlagen
Schijnt er iets droogs, iets den adem beklemmends de lucht te doorweemlen.

't Heldere als 't scheemrende groen graauwt langsaam in wazigen nevel
Wech, of een dampige mist de doorzichtige wijking verdikte,
Byna ten wand.

Een ruischend geraas, uit dien donkeren mistdamp
Opdoemend, nadert allengs — en in hortende horden, en wilde,
Woeste verwarring, stuift kudde by kudde van alle gedierten,
Evers en panters door-een met hollende herten en hinden,
Tygers naast rundren, en neushoorns naast rheebokken, eekhoorns naast apen,
Laag op den bodem, en hoog in 't geboomte, hier brullend, daar loeiend,
Elders weer gierend of gillend — allen woest en waanzinnig
Voortstormend, snel als 't gevogelt, welks klepperend wiekgeraas ruischend
Vaart langs de twijgen. Blaauwgrijze nevelen rollen zich wentlend
Tusschen de stammen, wier loover slap en verwelkend gaat hangen,
Of het den adem des doods en verderfs reeds met angst voelde naadren.

Waar nog een enkele plek open 't azuur geeft te aanschouwen,
Toont zich een vaalbruin gewelf, van dof-roode streepen doorbroken.
Drooge, zelfs blaakrende hitte vervult allerwege de ruimte,
Feller dan 't zonnelicht schroeiend, te midden van de eeuwige schaduw!

Hier kan geen twijfel meer zijn — dat is een woudbrand die nadert!
Snel overlegd, geeft de Hollandsche Veldheer zijn vaste bevelen.
Ruggelingszijwaart wijkt flux heel het heir, iedre bende, de ruiters,
't Voetvolk, de dragers, de tros. Het voorbeeld der Hollandsche krijgers
Stuit, zooals de opslag van 't oog eens krachtigen 't hart van den zwakkling,
De onder de Javasche benden reeds woelende wanorde, en rustig
Deinst, met het oog op den staf van den wakkeren Veldheer, heel 't leger,
Volgend het rustig bevel, totdat er een kloof wordt getroffen
Die aan heur overzij veilig den grensrand bepaalt van den vuurgloed.

Wel was dat tijd — want de vlammende vleugelen naadren geweldig.
't Blaauwgrijze nevelgedwarl verdicht zich tot vuilzwarte wolken,
Kronklend zich voorwaart bewegend; en achter die donkre gordijnen
Doet zich, steeds sterker, een sissen, een dreunen, een knappen, een knettren
Hooren, tot akelige eenheid van klanken gesmolten, met immer

Naderend, luider geloei. Kraken en bonzen vermengen
Mede zich in dat dolle koncert van schriktonen. Vuurge
Slangen, die schijnen te blazen en sissen met gapende muilen,
Slingren bywijlen als spooken, vluchtig verschijnend, door 't zwarte
Wolkengevaarte. Doch ras verveelvuldigt hun aantal zich. Heller
Krinklen ze in drommen door-een; het wolkgordijn scheurt, en een vuurzee
Barst met heur gloeiende golven, nu waarlyk een branding, door alle
Oopningen, alles verteerend, alles verslindend, den woudreus
Even moedwillig tot spattende splinters en vonken verteerend,
Als den aanspraakloozen heester, en de argeloos woekrende klimplant:
Rusteloos vlammende baren, met stijgende zwelling en zwalping
Vuurbrakend: hongrende hel, in heur kaken een eden verzwelgend.
Zoo woedde 't vratige vuur in het woud verder voort. Doch het leger
Bergde zich boven den wind, en vertraagde geen enkelen oogwenk
Langer dan noodzaak was. Eindlyk miste men 't spoor, en de ruwe
Bergstreek bood nergens een gids. Dáarom hield Hurdt dan ook halte.

Toen bracht Kadjoran, geslaagd in zijn wraak, en gunstig door 't toeval
Bygestaan, in zijn verwatenheid plotslyk een plan, pas geboren,
Dadelyk, onoverlegd, ook ten uitvoer. Tusschen het ruwe,
Gloeiend gesteente ruischte er eensklaps een klettrend geklater:
Vochtig werd de atmosfeer. Alle gelaatstrekken, moedeloos zwijmend,
Leefden weer op, en het bruinbleek der wangen tintte ijlings tot purper:
Over den rotsmuur stortte, aan een kratermeir schuimend ontsprongen,
Woelende een waterval, breed in een bedding zich spattend verbreidend.
Straks stroomden, wild zelfs en stormend, alle orde vergetend, de krijgers
Toe op het golvende bed, en zy laafden zich, drinkend en badend,
Tot ze, als pygmeeën gedrukt, zich gevoelden gegroeid tot giganten.
Toen riep Kadjoran: „Nu flux naar beneden: die Hollanders moeten
„Gants in verwarring zijn! Ziet, hoe die rookwolken rollen en stijgen,
„Hoe zy zich zwarter verbreeden! De brand heeft het woud overrompeld!
„Voor zich de vijand herstelt, hebbe onze macht hem vernietigd,

„Zooals de bliksem de steenrots vergruizelt. Het blijke den Keizer
„Hoe het gelaat van den Heer, zich warsch van het ongeloof keerend,
„Heilvol en krachtig zich wendt tot wie hem geloovig belijden!"
Woest als een zwartbruine modder, omflikkerd van zwavlige vlammen,
Die, uit een brullenden krater gebraakt, vernielend zich neerstort —
Stormde nu de afdeeling voort naar beneden, de rennende ruiters
Vliegend gevolgd door de voetknechten, rap wêer na 't krachtigend laven.
Welkoom verkwikkend, was echter de ruste ook by 't Hollandsche leger.
Onder den luwenden lommer van 't groenende loovergewemel
Legde de manschap zich neer op den bloemrijken bodem, en menig
Welfde de wimpers zelfs flux over 't lodderig oog, en een sluimring
Ook wel een rustige slaap, verried op de sprekende trekken
Soms dat de sluimrende vrolyk van 't vriendlyke vaderland droomde.
Toch was dat kort slechts, weldadig, maar kort: scherpe kreten weerklonken
Snijdend, en wekten heel 't heir: het geoefende oor der Javanen,
Liggende tegen den bodem, had plotselyk onraad vernomen:
Gonzen van verre eerst, dan naderend dreunen. In luttel minuten
Was heel het heir overeind, in beweging en vaardig, en stegen
IJlings de ruiters op 't ros, en trokken hun blinkende sabels
't Voetvolk verscherpte het stompe geweer met den pook van Bajonne,
Vlijmend als lansspits. Dus wachtte Hurdt, door de wakkere rijen
Rondrijdend, allen bemoedigend, 't naadrend geweld, dat, flux kenbaar,
Opdoemde nu van naby, en, zichtbaar weldra, als een stormwind
Aanstoof.
Een duchtige dijk, als gewrocht op onwrikbare palen,
Stuitte het. Vinnig musketvuur deed daadlyk de razende ruiters,
Fel door een hagel van kogels geteisterd, en tuimlend by tallen,
Moordende dunnen — maar toch nog niet wanklen. De deinzende rossen
Werden met heftigen hiel voorwaart gespoord — maar zy stortten,
Eer nog de houwer des ruiters hen wreken kon, bloedende neder,
Doodlyk getroffen door 't scherp bajonetstaal. Dan sprongen de ruiters

Die nog door 't stuiptrekkend ros ongedeerd, ongeledebraakt stonden,
Woedend en tierend te voet vooruit — om den dood slechts te vinden.
't Woeste gebergte weerkaatst als met huiverende echo den wangalm
Die, als een razende dwarlwind, zelfs een orkaan zou verdoven.
't Knallen der schoten, 't geklikklak der zwaarden, 't geratel der speeren,
't Juublend hoezee van de Hollanders, 't snerpend gekrijsch van den vijand,
't Dreunend getrappel der hoeven, het schallen en schaatren en schettren
Daar van de koperen trom, hier der trompetten — dat alles,
Weemlend doorwaaid en omwalmd door wolken van stof en van kruitdamp
Was als een brullende kolk van vreeselyk wilde geluiden.

Kapitein Jonker ontwaart aan het priestergewaad gints Kadjoran
Niet, voor zijn vuurschietend oog, is dat de vader Maheraas:
't Is de verwoester zijns heils, die, daar staande in den stijgreep,
De armen nu zwaaiend, dan strak als ten zegen gestrekt, 's vijands benden
Aanvuurt.
Een siddring doorvoer d' Ambonnees — doch geen siddring van vreeze.
Krachtig verhief hy zijn stem, en hy riep tot zijn moedige mannen:
„Ziet ge dat witte gewaad? Dat moet gerafeld aan flarden!
„Voorwaart, daarheen! Met zijn val is de bloedige kampstrijd volstreden!"
Zoo als de bliksem de donkere wolken doorklieft en doet scheuren,
Zoo schiet de bende Ambonneezen, op 't vurige woord heurs gebieders,
Stormende voort, en doorbreekt onweerstaanbaar des vijands geleedren,
Ondanks het helsche gehuil, ondanks de krijschende kreten,
Ondanks het woedend verweer. Toch baatte die weerstand Kadjoran —
Schoon slechts tot ijlende vlucht. Ten bergkloven rende hy henen.
Doch nu verspatte ook zijn heir, en stoof in een blinde verbijstring
Allerzijds machtloos uit-een, als een stortende kleimuur die stof wordt.
Meer dan vernielend — vernietigend woeden de waapnen der winnaars.
Guivende kogels en snijdende zwaarden en spietsende speeren
Kleuren zich dampende rood, hunkrend, en nimmer verzadigd,
Zoo als de tyger, die eenmaal het walmende bloed heeft geroken,

Zwelgt in den moord, ook al is hem de hongrige balg reeds verzadigd.
Kapitein Jonker zag niets van dat alles: zijn oog hechtte alleen slechts,
Of een magneet door de pool werd beheerscht en getrokken, aan 't wapprend
Witte gewaad, en hy roste en rende aan het hoofd van zijn keurtroep
Jagend dat fladderen na

Als op vleuglen des winds streeft Kadjoran
Voort op het snuivende ros, welks hoeven stofwolken opslaan;
Voort, immer voort, als een vaartuig, gezweept door een razenden stormwind.
Heuvlende hellingen, dalende dalkloven, rijzende rotsen
Dreunen van 't daav'rend gestamp. Plotselyk staat nu en steigert
't Paard van den priester: het pad is ten einde, en daar vóor, in de diepte,
Stroomt met onstuimigen golfslag een breede rivier. 't Ros deinst
rugwaart —
Doch niet de ruiter. Hy perst het de lenden, hy spoort met de hielen
't Aan tot een sprong — en het plonst met een schok in de schuimende waatren.
Nu is 't geluk hem ter zij: na een oogenblik zwemmens gevoelt zich
't Ros op een vasteren bodem, een waadbare plek, en het trappelt,
Of 't zich zijn taak was bewust, luid snuivend naar d' anderen oever.
Toen spatte 't water op nieuw met een klaatrend geklots, en in schuimdamp
Opstijgend, stralend uit-een: de vuurge vervolgers, niet minder
Stout en besloten, stortten zich even beslist naar beneden.
Thands echter keerde hun kans: zy troffen de diepte, en de paarden
Kliefden slechts moeizaam den stroom — en zoo zag Kapitein Jonker
't Ros van den priester den reddenden oever beklaavren, en, brieschend,
Pijlsnel verzwinden. Vergeefs schoot zijn oog, toen hy-zelf d'andren oever
Zwoegend bereikt had, een vuurblik langs 't lommerrijk bergvlak: 't was ledig
Als een woestijn; zelfs geen vluchtende vogel verried er een wandlaar.
Toch had er éen van de ruiters den waadbaren bodem gewonnen.
Vlammend den blik op het doel, zag hy geen oogenblik rugwaart.
Of hem de sterkte daar achter kwam steunen — hy vroeg 't niet: slechts
vóor zich
Zag hy dat witte gewaad — tot een weeldriger woudstreek 't hem plotslyk,

Zooals een vallend gordijn, ontscheurde en benam. 't Bont geboomte
Bood thands Kadjoran een doolhof van paden, waarin zich zijn vijand,
Rondwarend, flux moest verwarren. Hy wist er den weg — en hy sprong nu
IJlings van 't paard, want het pad liet geen ruimte voor ros en voor ruiter:
Steil voerde 't kronklend en slingrend en naauw naar beneden. Daar gaapte,
Tusschen naar weerszijde dreigend overhangende rotsen,
Duister een woeste kloof, met varens en mosschen bewassen,
Grillig met bloemen doorstikt, druipend van bergwater, sijplend
Nu eens, dan drupplend, dan stralend van boven, waar kruiden en heesters,
Pisangs en bamboes en palmen de kruinen van 't rotsgevaart kroonen.
Over de glibbrige steenen omzichtiglyk kruipend en klautrend,
Werkte Kadjoran zich voort in de luwte van 't trillende loover,
Tot hy een rotsbrok beklom, in scheemrende schaduw verdwijnend.
Daar, in 't groenende weefsel van twijgen en blaadren verborgen,
Die heel den achterwand wild maar prachtig en kleurig bekleedden,
Schoot met een bruisend geweld een waterstraal neer in de diepte,
Wolken van zilverend schuim stoomende tusschen de steenen.
Hier hield hy eindlyk zich veilig, en haalde hy hijgend weer adem,
Staande op den steenklomp, omspoeld door het woelende water beneden.
't Vochtige groen om hem heen scheen te blinken in 't vuur zijner blikken
Die, hoe begrensd op de plek, toonden dat breeder gedachte
Bruisend woelde in zijn brein. Hy scheen zelfs op nieuw zijne plannen
Te ordenen.
„Laat dit zoo zijn" — mompelde hy: „Kan de bliksem,
„En ook de bliksem alleen, den rotssteen verbrijzlen — de regen
„Doet hem verweedren. Geduld slechts! Is 't webbe voor heden verbroken —
„Onder het schuttende blad heeft de spin zich verscholen; en morgen
„Arbeidt zy weer aan heur taak, en spint zy heur klevende draden
„Krachtiger!"
Doch de Ambonnees, de onvermoeibare ruiter, als rook hy
't Heimlyke spoor, was den vluchtling immer gevolgd als een schaduw

Die aan het lichaam zich hecht. Hy ook sprong flux uit den zadel;
Hy ook daalde af langs het bergpad, waarlangs hy het witte gewapper
Wemelen zag.

Al schutte de schaduw van 't schemerend loover
Gants de gestalte des priesters — zy lichtte toch tegen het donker.
Plotslyk doorvoer den geweldige een hevige rilling: iets donkers
Toont zich aan d'ingang der kloof. 't Is een menschenhoofd. Tintelende oogen
Grimmen hem uittartend aan; een arm strekt zich langsaam hem tegen.
Vluchtig flikkert een vlam. Een knal, door de wanden weerschaterd,
Rolt als een knappende donder — 't glibberig rotsblok is ledig.
't Aanbruisend golfgewoel plettert een lichaam tegen den steenklomp,
't Meêsleurend by den terugzwalp, en diep in den stroom het begravend.

Kalm stak nu de Ambonnees het nog rookend pistool in den gordel.
Kalm, maar toch met een lach van tevredenheid rondom zijn lippen,
Zocht hy het pad weer naar boven, besteeg er zijn klepper, en voerde
't Paard van Kadjoran meê als getuige van 't feit by zijn Veldheer.

XVII.

GESLUIERDE DIENST.

Wees zonder vreeze, en word niet
somber, want wy redden u.

DE KORAN, soera 29.

't Schildrachtig dorp Goening-Roeboet was gants onherkenbaar geworden.
Vlochten de loofkruinen ook, als steeds, 't breed bladerdak over
De atappen daken der hutten; gloeiden om strijd hier in purpren,
Daar in goudgeele schel, de rijpe, soms reuzige vruchten
Tusschen 't veelkleurige groen, waarboven het windgezuis wuivend
Immer de bladpluimen schudde van pinang en kokos — een ander
Ruischend geraas dan van 't rijstblok, zoo huislyk en daarom zoo rustig,
Had er de ruste verdrongen: het vluchtende leger, hier veilig,
Veilig ten minste vooreerst, klampte er zijn tent. Troeno Djojo
Vestte er zijn hoofdkwartier thands. Krijgsrumoer ratelde en rolde
Dus door heel d' omtrek. Maar eindlyk gaf de eisch der vermoeidheid
den doorslag.

't Zwijmen der kracht van den hellenden zonnestraal seinde den naadrend'
Avond. Het kirren der kooiduiven zweeg allengs tusschen de hutten.
Hier en daar klauterde een enkele eekhoorn op langs de stammen.
Scharen van tjilpende rijstvogels, vluchten van dartele, groene,
Snappende papegaaien keerden naar 't hooge geboomte,
Waar zy gezellig vernachten, en snaterden luid door elkander.
Luid kraaiden nog ook de wilde hanen in 't woud. Doch het zonlicht
Dook immer lager het hoofd achter den woudzoom beneden,
Waar 't reeds ging scheemren, ofschoon gints oostwaart de rijzigste zuider
Spitsen van d' ijzren Keloet gloeiden in purperen glansen.
Vuurroode lichtstralen schoten nog soms aan den horizont opwaart
Tegen 't tot fijn groen gesmolten azuur van het westen — doch weldra
Tintte slechts kwijnende rozenglans enkele zwevende wolkjens.

Thands maakt de vleermuis zich los van de dakspar waaraan zy zich kleefde.
Thands strekt de vliegende hond zijn zwarte gerimpelde wieken
Vaardig ter vlucht, tot den tocht naar den sappigen vijgenboom. Knarrend
Kraken druischt onder de hutten: de hokken van geiten en hoenders
Worden gesloten, want de oogen van 't roofdier gaan vlammend nu open.
Snel neemt de schemering toe, en de geur der kenangabloem balsemt
't Koelere luchtjen van d' avond, doortrild van 't koncert der insekten,
Teder verlicht door de vuurvlieg, van 't welvende loof tot den bodem.

Flux ging die tedere tintling nochtans verloren in laaien
Gloedschijn: de wachtvuren worden ontstoken, waar rondom de wachters
Hurkend zich leegren, de lansen als hegge in den bodem gestoken.
Stilte, haast doodlyke stilte, door 't knappende hout naauw verbroken,
Plooide, als een vriendelyk gaas, straks over 't eenzame dorpjen;
Stilte, zoo diep, dat het huilen eens panters in 't donkerst der wouden,
Ja zelfs het doffe getrappel der wilde rundren op 't eenzaam
Boschpad 't gehoor trof.
Doch ras trok een ander geluid: dat van hoefslag,
De aandacht. Het kwam met versneld getrappel steeds nader en nader.

Onrust ontstond by de wachten; zy sloegen de koperen trommen.
Alles schrikte op uit den slaap, en geraakte in verwarde beweging.
Kreten van angst en van vrees gingen op by den dorpzaat, vergetend
Hoe het gekraai van den boschhaan een roofvalk den weg wijst. 't Ontruste
Rundvee loeide in den stal, en de huishonden jankten en huilden.
Troeno Djojo verscheen. „Dooft de vuren, en zwijgt in den donker!"
Klonk zijn onstuimig bevel. En de vlammende stapels verdwenen,
Flux uit elkander gerukt; het laatste gevonkel zelfs smoorde
Onder de golven van zand, op den tast nog daarover geworpen.

Echter, nog eer zijne krijgers, met dwang van vuisten en waapnen,
De uiting des angstes bedwongen, en stilden 't geschreeuw en de kreten,
Waren de voorsten der ruiters naby, en riepen de wachten
Luid in den donkeren aan. Dus vrienden, geen sprake van vijand.
Thands verving hier en daar een gejuich het gejammer; doch spoedig
Zwijmde 't in somberheid, en, schoon aanstonds eerst fakkels, dan vuren
Flakkrend en vlammend weer lichtten — duisternis daalde in de harten.
Schoon Troeno Djojoos gebod „Volgt my, gy ruiters! gy allen!"
Allen deed volgen — enkele nazwervers, later gekomen,
Meldden de plettrende neêrlaag, den gruwzamen dood van den Veldheer,
't Spoorloos verdwijnen des priesters, en hoe nu daar gints, in de vlakte,
't Hollandsche heir was gelegerd, vereend met het leger van Keizer
Anoem, nachtlyk slechts poozend, doch voortrukkend iederen morgen.

Krangsa luisterde, als allen, maar kreet niet, als de andren: er vlamde
Snel in zijn licht-bewogen gemoed een gedachte. „Nu is hy
„Rijpe rijst die ik koken kan!" murmelde hy. En hy ijlde
Midden door 't woelig rumoer naar Sini, en fluisterde haastig
Woorden die ze, eerst verschrikt, dan, blijmoedige tranen in de oogen,
Met een omhelzing beandwoordde. „Neem hier mijn talisman." sprak zy,
En uit den knoop van heur hair trok zy een saamgerold reepjen
Palmblad.

„Ik ken eene schoone bezwering van buiten, mijn Sini!"
Andwoordde hy: „Wees gerust: zy heeft my den weg steeds beveiligd,

„Waar ik hem insloeg ten goede.

En midden weer door de verwarring
Baande hy straks, als een visch die glijdende glipt door de mazen,
Zich vrijen weg, en hy wendde nu westwaart de ijlende schreden.
Weldra lag 't luide rumoer reeds achter hem, naauwlyks meer hoorbaar.
't Scherpe gekras van een uil, jagende in 't donker, ja 't fijne
Knettren der vleermuis, in golvende vlucht steeds de onzichtbare insekten
Gretig vermalend, werd even zoo hoorbaar als 't tinklend geklepper,
Hoog in 't geboomte, des rustenden nachtsperwers, moede en verzadigd.
Thands ontstak hy de bamboezen toorts die hy meê had gedragen:
't Schuttende schild tegen 't hongerend woudgediert, warende in 't ronde,
Soms zelfs vernomen in 't schreien van apen, door tyger of panter
Gluipend belaagd en besprongen in 't lomren der bladrijke twijgen.
't Woeste geboomte van 't woud wisselt soms af met de hooge
Halmen der grasvelden, gretig begraasd door herten en hinden.
Dan taant de fakkelvlam walmend tot glansenloos, koperig schijnsel:
't Zuidelyk kruis straalt een gloed als van zonlicht ten nachtlyken hemel;
't Licht van den melkweg schittert als fonklend gesternt; het gesternte-
Zelf, 't zij in groep, 't zij in 't eenzaam, flonkert of ieder een zon was,
Tegen 't doorschijnende donker des hemels, dat al die vereende
Vuurspranken weeft ten doorzichtigen sluier van zilvergaas, over
't Hoogste der boschrijke heuvlen en 't diepste der boschrijke dalen,
Ribben en kloven, waardoor en waartusschen het hobbelig bergpad,
Zoo als een slapende slang kronklend zich wendt naar beneden.
Sterker nog hoogde zich 't licht, want boven de golflijn der bergen
Steeg, als een glimlach der nacht, vriendlyk de maan uit het oosten,
Wel alle schaduw verdiepend, maar ook alle helderheid hoogend.
Rimpelloos drijft hare beeltnis in 't meir, langs welks zoomen thands Krangsa
Voortschrijdt. Spiegelblank strekt het zijn donkere vlakte, doortinteld
Van al 't gevonk en gestraal aan den hemel, wiens peillooze diepte
't Zelf in zijn diepte weerkaatst, zóo als een blijde herinring
't Zielsgenot spiegelt in 't oog. 't Helder verlichte geboomte,

Donker den oever omluwend, teekent zijn blinkende toppen
Af in het watervlak, dáar soms rimplend, wanneer er een berg-eend
Kwakend zich plompt in den plasch, om een sluipenden vijand te ontvlieden.
Nameloos liefelyk was er dat nachttafreel; hemel en aarde
Werden daar sluimrende tweelingen, sluimrend elkander nog kussend.
Schaarscher wolkt nu de schaduw van 't zwijgend, bewegingloos loover
Over 't steeds slingerend pad. 't Geboomte heeft eindlyk den hoogen,
Glansenden halmen van 't grasveld zijn plaatse geruimd. Doch die halmen
Heffen niet trotsch meer hun pluimen en blaadren: geknakt en vertreden
Liggen de stengels ter aard, en slechts hier en daar rijst een bundel,
Zooals verspreide palen op 't kerkhof van een verlaten
Dorpjen. Ook was het een kerkhof. Azende roofdieren stoven
Telkens voor 't fakkellicht heen, 't vlammend geflikker ontvliedend,
Doch by 't verwijdren der stoornis gretig zich weder herzaamlend.
't Was of een wadem van bloed 't luchtruim beneevlend doorwalmde.
't Zilverhel licht zelfs der maan scheen er van weedom doorwemeld.
De adem vergalde de frischheid der longen door reuk van verrotting.
Kleevrig van bloed waren bodem en blaadren en stengels, waar Krangsa
Vast wel den voet zet, maar dikwerf half struikelt — en steeds over lijken.
Hier was gestreden. De lichamen lagen verward door elkander.
Fel moest de kamp zijn geweest: het leven vlood heen, maar de hartstocht,
De afkeer, de woede, de haat, de bloeddorst, de grimmigheid spreken
Nog uit de ziellooze trekken dier dooden, demoniesch verwrongen,
Waar niet een hongerend roofdier met gretige klaauwen en tanden
Woest heeft geweid in het vleesch, gesleurd van het bloedrig gebeente.
Breed, in de borst of in 't voorhoofd, gapen de wonden als kloven,
Drabbig van 't klamme, gestolde purper, welks vlietende stroomen
D'adem meê wech had doen vloeien voor immer. Soms klemmen nog armen,
Machtloos bestorven, om 't lijk van een vijand, in 't woedende worstlen
Samen bezweken, en nu, spijt hun haat, door den dood als verbroederd.
Daar is de plek waar het vluchten begon — want de doode bevolking
Dekt er by hoopen d' ontheisterden bodem, en onder elkander

Liggen de lijken voorover, den schedel van achter gespleten,
De opene wonde in den rug.
En Krangsa versnelt er zijn schreden,
Akelig als er de bloedwalm en lijkreuk de zinnen doen walgen.
Weer echter deed er een doode, bedekt door de dichte, geknakte
Halmen hem struiklen; en draaiende in 't oprichten wendde hy rugwaart
't Aangezicht, en — stond genageld ten bodem. Daar gints aan 't zuid-oosten
Hief zich de donkre Keloet tegen 't zachte, doorzichtige, luchtruim,
Als een ontsachlyke scherm voor een maatloozen, magischen voorhang;
Doch nu op eens straalt die donkere bergtop in laaie verlichting.
Boven den kraterrand stijgt een vurige klomp, zich in omvang
Zwellend verbreedend, naarmate hy hooger zich heft naar den hemel.
Dampwolken, samengebald en gestapeld op-een tot een pyler,
Stoomen hem bliksemsnel na, en drijven hem woest uit elkander.
Vonken spattende, vliegen raketten in zwindlende bogen
Rond door het sidderend ruim, en storten als gloeiende kogels
Heen langs den dreunenden rotsrug. Een vurige regen stroomt neder.
Luttel minuten nochtans duurde dat machtige schouwspel.
Toen liet de dampzuil zich los van den kraterrand, trok in de hoogte,
Zweefde nog vluchtig daarheen als een wolk, en verdween aan het welfsel.
Alles werd stil weer en rustig; de bergtop bleef even nog zichtbaar
Slechts door een zwijmenden glans, flikkrend uit 't diepste des kraters.
Was dat de voorbode eener ontbarsting, of slechts een verschijnsel?
Krangsa duchtte het eerste — en dat spoorde hem feller tot spoeden.
Werwaart thands echter 't gewend? In 't doorschijnend verschiet allerwegen
Boort hy den vorschenden blik. Daar, zuidelyk, flikkren verspreide
Rosschige vonken, elkander steeds naadrend — dat zullen verstrooide
Opstandelingen wel zijn, die zich trachten allengs te herzaamlen.
Noordwaart glimt nochtans ook een rosschig gevonkel, maar rustig
Toevend op de eigne plek; daar sloeg de Hollandsche Heirvoogd
Zeker zijn nachtleger op — en derwaart richtte nu Krangsa
Haastig zijn schreden, als waren zijn voeten gevleugeld. Hy knoopte

Middelerwijl onder 't gaan een melkwitten doek aan zijn fakkel.
Dus kwam hy weldra in 't schijnsel der Hollandsche wachtvuren. Rustig
Hurkten de wachten er neêr om het vlammende hout, dat hun schaduw
Spelen deed tegen de breede boomstammen daar in het ronde,
Of zich een rei zwarte spooken vermeide in een dans. Zonder toeven
Riep hy hen broederlyk aan, en hy vroeg hun naar Kapitein Jonker.
Willigiyk trok hy zijn kris, die hem af werd geëischt, uit den gordel.
Vragen bestormden hem. „Slechts voor éen oor, voor een enkel slechts" —
sprak hy
Ernstig en vast — „heb ik woorden: voor 't oor van Kapitein Jonker,
„Haastige woorden — en gy zijt aanspraaklyk wanneer ze te laat zijn!"
Flux rees de fiere Ambonnees, gewekt uit zijn sluimer. Een vreemde
Toorts, een Hollandsche vetkaars, verlichtte nu spoedig de kleene
Ruimte der tent. De Hoofdman herkende zijn vroegeren krijger.
Dat gaf vertrouwen vooreerst. En zonder breedsprakigheid, kort zelfs,
Meldde hem Krangsa 't verblijf en den toestand des legers van Troeno
Djojo.
„Wie waarborgt my echter" — sprak plotslyk het wakkere krijgshoofd:
„Dat ge geen spie zijt, die hier komt verkennen wat ge elders uw zender
„Meêdeelen zult?"
„Ik ben" — was het eerelyk andwoord van Krangsa:
„Geenszins in dienst van dien brallenden naamkeizer. Vrouwe Mahera
„Is mijn Gebiedster, haar dien ik, al weet zy niet hoe ik haar heden
„Dien — maar ik weet het: een klemmende keten, gesmeed door heur vader,
„Kluistert haar vast aan dien man, die zijn Keizer verraadt, en wiens harte,
„Ware 't ook klaar diamant, zy van zich stoot."
Kapitein Jonker
Staarde hem strak in het oog, en sprak toen, zich-zelf gants beheerschend:
„Geef my nu breeder verhaal van den toestand." En Krangsa verhaalde.

XVIII.

NABY DEN KELOET.

De Heer waarschuwt u thands dat gy
een dergelijk vergrijp niet weder begaat.
DE KORAN, soera 24.

Nevelig mistwaas omwolkte nog 't bergdorp, toen schallend de trom klonk,
Die, vóor aan 't bedehuis hangend, ten eersten gebede riep. Weldra
Galmde 't priesterlyk woord, naar 't voorschrift: „Komt op ten gebede!
„Komt tot het heil! Slechts Allah is de eenige God, en Mohammed
„Is zijn gezonden profeet! Bidden is beter dan slapen!"
Fors galmde 't andwoord in choor: „Recht is uw taal, goed uw handling!"
Handenverheffing en knieval en neerbuiging, tot zelfs het voorhoofd
De aarde beroerde, volgden. En toen nu het „Vrede zij allen!"
Luid was gesproken, en haastig het rijstmaal de schaar had ontnuchterd,
Seinde 't oost reeds den morgen. Geen wolkjen omzweefde de kimme.
Gants één doorschijnend gewelf, omspande de hemel het aardrijk.
Kleurige stralen schoten, van goudglans doorstroomd en doortinteld,

Of van azuurblaauw dooradeмd, als radiën opwaart, ten throonstoel
Voor de vorstin van den dag.
Daar verschijnt zy in al haren luister,
't Majestueuze gelaat omvlamd door verblindend geflonker.
Allerzijds wordt zy verwelkoomd door juublende hymnen: 't gevogelt
Fladdert nu kwelend, of zingend, of schaatrend, door 't lispelend loover
Dat, door den nachtdaauw bedrupt, vonkelt van klare juweelen,
Spattend op lager struweel of op bloemstruik, wanneer dartele apen
Knarrend de takken doen schudden, of paauwen met wichtigen wiekslag
't Nachtlyk leger ontstijgen, en krijschend, maar schittrend in 't zonlicht,
Gonzend het luchtruim doorgolven als reusachtige edelgesteenten.

Dat werd door 't heir niet genoten. In weemlende woeling was alles
Bezig in rep en in roer. „Opbreken! Dieper 't gebergte in!"
Luidde het hooge gebod, zonder weerspraak en willig gehoorzaamd.
Ramlend geratel van waapnen, gehinnik van hittige paarden,
Woelen van dragers, die krommend zich ruggen of schoudren bevrachten,
Warlen van vrouwen en kindren, geloei van gedrevene rundren,
Kaaklen en kraaien van hoendren, meêgesleurd nevens den lijftocht —
Nooit had het rustige bergdorp, zoo zacht en zoo zuisend belommerd,
Zulk een luidruchtig rumoer, door zijn bamboewand schallend weerschaterd,
Siddrend beleefd. Doch geen uur — of men zag er met blijde vervoering
't Aftrekkend heir op den rug, en men staarde het na in een stemming,
Of een benaauwende droom was geweken.
Het deinzende leger
Rukte met rustigen gang het beschaduwde bergwoud thands binnen.
Zachte, doorschijnende schemer doorwaasde de al dichter bewassen
Ruimte, een onmeetlyken tempel, wiens stoute, onomvaambare zuilen
't Groene, gesloten gewelf als geschouderd ten hemel verhieven.
Of zy ten wedkamp in reuzengestalte daar stonden, zoo rezen
Forsch en geweldig de stammen van eiken en linden, en ander,
Harsachtig, hout naar den hoogen, doch zeldsaam hun donkere of lichte,
Gladde of ruw-schilfrige schors toonend aan 't oog; want een talloos

Heir van lianen omrankte, omwingerde, omzwierde hen allen
Tot aan de rijzige kroon met een weefsel van blaadren en bloemen.
Kleurige loofslingers hingen, in trossen soms, rijk naar beneden
Tot op de toppen der boomvarens, die over 't kreupelhout wiegden,
Tusschen de bloeiende bloemstruiken, vlindersdragende twijgen,
Of zy vercierden met schomlende lijnen de takken, en vlochten
Loofrijke netten als dartelend kantwerk van boomstam tot boomstam,
Soms zelfs prieelen formeerend, van 't weelderigst welfsel omwingerd.
Reuzige nestvarens strekten in bundels hun veedrig gebladert
Hoog uit de laagte, en het groen geurde van bloesems en bloemen,
Spruitend uit eigenen stam, of, woekrend, op vreemden zich wortlend,
Glansend van allerlei kleur, en zonder het zonlicht toch gloeiend.
Stilte, indrukwekkend en plechtig als 't woud in zijn ademing, heerschte
Onder 't gesloten gewelf en tusschen de statige stammen;
Stilte, die dan juist zich 't kenlykst verried, als 't geroep van een koekoek,
't Koerend geklaag van een boschduif, het haamrend getik van een boomspecht,
Of het vreesachtig gefluit van een schichtigen, vluchtenden woud-aap
't Zwijgen zoo dof onderbrak als een woord in den droom soms gemurmeld.
Thands werd het anders. De woudrust was heen. Alom scheen een echo
Schrikkend te ontwaken by 't kreunend gekraak van den bodem, door stampend
Hoefgetrap, dreunende schreden, geruisch en geratel van waapnen,
't Galmen van enkle bevelen, en 't snaatren van snappende tongen.
Toch bleef de stemming van 't woud, als een adem van 't heilig der heilgen,
Niet zonder invloed, schoon zonder bewustzijn, op 't voortschrijdend leger.
De indruk van 't naamloos verhevene deed, allengs sterker en sterker,
Zich overweldigend gelden. De luide gesprekken verzwakten
Merkbaar van toon; het gesnap werd gefluister, werd eindelyk zwijgen;
Al het oovrig gedruisch verdroeg zich nu zóo met de stilte,
Of zich een golvende bergstroom ten bodem een bed had gegraven.
't Hofgezin was, deels te paard, deels in draagzetels, steeds in den voortocht.
't Schokkende steigeren soms van 't Celebesche ros, in welks zadel

Zich Troeno Djojo verhief, verried hoe 't gemoed van den meester
Slingrend geschud werd. Nu draven vooruit, dan weer rennen naar achter,
Teekende de onrust des ruiters. Hy toomde eene wijle het strijdros
Nevens de draagkoets Maheraas. Eerst zweeg hy, doch 't beven der lippen
Toonde den strijd, in zijn boezem gestreden, en eindelyk sprak hy:
„'k Heb u, hooghartige vrouwe! in den cirkel mijns onheils getrokken.
„Ik heb dat zoo niet gewild — en in d' opgang doorschouwde ik niet d' uitgang.
„Wat my uw vader voorspelde is een ydel gezichte gebleken,
„Want — deze tocht naar de hoogte is een tocht naar den afgrond; 'k gevoel dat.
„Ik ben een vallende ster, wier baan is gebakend, en daarom
„Kan ik niet anders dan voorwaart — doch gy kunt te rug. Kies geleide,
„Wijk rustig zijwaart, en red u, want ik ga verloren, en 'k wil niet
„Dat u mijn brokkelend puin overstelpe."
En met trotsch rees Mahera
Op in heur kussen, en sprak: „Niet gy — maar het woord van mijn vader
„Heeft mijn geluksstar bewolkt. Geen woord van verwijt treffe u 't harte:
„Woorden van dank en waardeering ben ik u schuldig — en dáarom
„Wijk ik thands niet van uw zijde in uw onheil."
Hy strekte getroffen,
De armen haar tegen — maar huiverend kromp zy te rug, en zy slaakte
Smorend den kreet: „Niet aldus — tusschen ons gaapt ondempbaar een klove."
't Strijdros stoof brieschend vooruit. En menig in 't zwoegende leger
Putte weer moed uit dien vurigen voorganger, Vorst Troeno Djojo,
Die daar zoo koen en zoo fier zijn gestalte verhief in de beugels;
Doch hoe zijn klemmende vingren de duimen omspanden, zag niemant.
Moeilyker werd thands de weg, nu eens in gapende spleten
Neerdalend, dan weer langs rijzende ribben en ruggen naar boven
Buigend. Soms stuitte er een bergstroom, met vinnige vaart zijn gekuifde
Schuimgolven voortstuwend, iederen rustigen voortgang Dan moest daar

Zorgsaam de kil eerst gepeild, en het pad er gezocht voor de voeten
Die nu door springende bloedzuigers, tuk op hun zeldsame roofbuit,
Werden bestookt en besprongen als of hen verbittering aandreef.
Zoo ging het uren aan-een. Een harde, geweldige kampstrijd
Was niet zóo kervend, zóo martlend voor vleesch en voor bloed als dit vluchten.
Star-oogend strak in de ruimte, stortten soms moedige mannen
Machteloos neer, met een vloek hun heilloozen toestand verwenschend.
Toch joeg de nooddwang vooruit. En zoo ging men vooruit, nu eens langsaam,
Dan weder sneller. Thands eindde, plotslyk byna, alle lommer:
't Weeldrige woud werd begrensd door een steigrende rotskluft, wier breedte
Gants onafzienbaar zich rekte als een reuzige gordel van losse
Steenbrokken, graauw, zwart, verweerd, op elkander gestapeld — een robblig
Rimpelend muurwerk, vol gangen en gaten en spleten, zich golvend
Glooiend naar boven in immer gebrokene lijnen: een vreugdloos
Donker tafreel, schoon de zon 't met stroomen van licht overstraalde.
't Afgemat paard aan den toom, en de wieglende draagkoets steeds hellend,
Werden de klompen beklauterd, al drenkten ook duizenden druppels
't Dorstig gesteent met onvruchtbaren daauw Een hobbelig puinveld,
Schraal met korstmosch begroeid, in wit-achtig scheemrende plekken,
Die 't reeds zoo doodsche tooneel met nog doodscheren sluier omfloersten,
Vormde een onmetelyk plein, waar de groeikracht der aarde, in een kleurloos
Lijkkleed gewikkeld, begraven lag. Hier nochtans bleek het een veilge
Wijkplaats, gemakklyk en krachtig verdedigbaar tegen een vijand
Die, by 't beklimmen der kluft, door rotsbrokken, handig gewenteld,
Gants kon worden verpletterd. Voor 't hofgezin spande men tenten.
De ovrigen legden zich neer op het lavapuin, kon 't, in de karig
Strekkende schaduw van klomp of steenhoop, verspreid over 't bergvlak.

Toen klom een krachtige jonkman, zijn sarong tot schort, en zijn hoofddoek
Samengeplooid tot een wrong, ter helling omhoog, als een bruine

Berghagedis. Een groot pak, in blaadren van pisang gewikkeld,
Torschte hy klautrend meê op den rug, onvermoeid, schoon het glimmend
Zweet toch het zwoegen der borst en het spannen der spieren verzelde.
Krangsa was 't die, het spoor naauwlettend gevolgd, dus al zwoegend
Naderde aan 't doel.

„Hoe zijt gy zoo achter gebleven!" Dus klonk hem,
Half uit argwaan misschien een vraag toe van spijtige lippen.
En, als onnoozel en argloos, andwoordde hy: „Geurge bloemen
„Heb ik in 't wildste van 't woud verzameld voor mijn meesteresse.
„Zy toch, de Keizerinne! behoeft ze."

En hy wierp zich den bundel
Flux van den rug, en ontpakte de blaadren, en toonde de bloemen,
Die in den dorren luchtstroom een golving van geuren verspreidden.
De achterdocht week, een welkoom bleef thands niet uit. Hy herzaamde
Vaardig zijn schat, en hy vlocht er de bladeren zorgsaam weer over,
Toen, onverwacht, heel het heir uit de rustige sluimering opsprong.

't Tedere, glas-achtig blaauw van het uitspansel had zich onmerkbaar
Langsaam verdikt en verhard tot een indigo-tint, die het zonlicht
Zelfs met een sluierend waas scheen te omfloersen en 't glansen der stralen
Domlend te dempen tot schaduwloos scheemren, geen licht en geen donker,
Indigoblaauw aan den hemel, dof paersch over 't vreugdeloos puinveld.
Dat was door niemant bespeurd. Nu ratelden eensklaps door 't luchtruim,
Of er naby, daar zuid-oostwaart, de vijand de hoogten betrokken
En zijn kanonnen gelost had, knallende schoten. Een richting
Vloog aller blik, naar den kant des Keloets: van daar scheen 't te komen.
't Duurde met korte verpoozing steeds voort — maar dan flitste er een weerlicht
Wervelend rondom den top, en verdween, en dook op weer, en vlamde
Vuriger tegen het hardblaauwe luchtruim, en sloot zijn verspreide
Vuurpijlen weldra aan-een tot geweldige straalbundels, schoven,
Die van hun zwiepende kuiven vonkelend sterrenkaf schudden.

Thands klonk een vreeslyke slag — en een zwart-bruine rookkolom stoomde

Wild uit den krater omhoog, zich uitzettend breeder en breeder
Al naar hy opsteeg, in 't eind een gigantische pijnboom, met maatloos
Alles verheerende kruin 't luchtwelfsel straf ondervangend.
't Duister verdichtte en verdikte niet slechts — het werd tastelyk donker.
Zwart werd de hemel, het aardrijk met de eigene windslen omwoelend.
't Hulsel der nacht overfloerste den dag, iedre lichtsprank verstikkend,
't Harte benaauwend, de zinnen benevelend, alles ontkrachtend.
Slagen by slagen, in rustelooze opvolging 't rillende luchtruim
Raatlend doorrollend, verpoosden nu naauwlyks, en schenen 't gebergte
Woest te verplettren.
Toch daagde er weer langsaam een schemerend schijnsel,
Doch met zoo aakligen glans, dat het duister eer wenschlyk mocht heeten.
Koperig rood doortrok brandrig het harte der rookzuil, en lichtte
Spook-achtig of als een vagevuurschijnsel door 't zwarte gekrinkel.
Brullend geloei klonk met vreeslyke kracht, als de kreten der weën
Die 't worstlend ingewand scheurden des schuddenden vuurbergs, wiens naven
Sidderden op zijnen grondslag. Duizend miljoenen van steenen
Schoten als heiren van vurige kogels met vurige staarten
Knettrend omhoog, zonder ophouden, tot zy met krakend geratel
Neerstortten, opsprongen dan, en, weer neerstortend, d' effenen bergtop
Gants met eerst glimmend, dan glinstrend, straks gloeiend plaveisel omkorstten.
Gloeiende ook, maar als een regen van vallende sterren daartusschen,
Stortte er een regen van asch, die, gedoofd, maar toch heet nog, heel d' omtrek
Graauw overstelpte. En nu spoot de bruischende berg uit zijn breede
Vuurlippen brullend een stroom, niet van lava, maar lavagruis, wentlend
Snel naar beneden, in golvenden vuurgloed het bovenwoud blaakrend,
Tot hem een gapende kloof onderving en geleidde. En een tweede
Vuurstroom spoot borrelend op, en reide zich nevens den eerste,
Dreigend zijn weg naar de legerplaats nemend — en nu stoof daar alles
Op en door-een in een wilde verwarring om 't lijf te behouden.

Krangsa behoefde thands langer geen masker om 't afzijn te dekken:

Niemant sloeg acht meer op hem of zijn bloemen, en zelf zocht hy eenig
Sini slechts. Hy hervond haar op 't oogenblik toen Troeno Djojo
Optrad te midden der wilde beweging om 't kwaad te bezweren.
Noch de gehevene hand, manend tot kalme bedaring,
Noch de gebiedende stem, anders met knielen gehoorzaamd,
Oefenden heden heur macht. Of enkele moedige mannen
Mede hun stemmen verhieven — hun wakkere woorden vermochten
Niets tegen 't luide geschrei, 't angstig geschreeuw, en het gillen
Dat, hoe snijdend en scherp op zich-zelf, toch als toonloos gejammer
Wechstierf in 't vreeslyk geraas dat daar boven de lucht deed weergalmen,
Gants, met ontzettende kracht, alle geluid overstemmend.
's Aardrijks ingewand bruiste met brullende basstem naar boven,
Brullend weerkaatst door de knettrende slagen in 't zwartdonker luchtruim,
Dat nu door zwavlige bliksems naar iedere zij wordt doorsneden.
Vlijmende flitsen de stralen in hoekigen zwenk door elkander,
Nu eens zich kruisend als netwerk van vuur, en dan weer zich vinnig
Slingrende in lijnrechte vaart, als een sissende schicht, naar de helling,
Waar reeds het gloeiende zand vernielend den woudbrand deed woeden,
Die by den vlammenden hemel toch niets scheen dan 't spatten van vonken.
Plotselyk klonk er een kreet, van lippen tot lippen weergalmend,
Zoo als een lavende dronk den woestijnganger krachtig bemoedigt:
„Uitweg! Een uitweg! Hier heen: een veilige weg is gevonden!"

Spookachtig wel, maar toch vol door 't demoniesch vulkaanvuur beschenen,
Hief zich een rotsdam, een bouwval van nedergepletterd gebergte,
Schijnbaar belemmerend op — in waarheid een redmiddel: kloven,
Waar slechts van boven de klompen saamsloten, vormden er poorten,
Welfsels, en gangen, alleen door gordijnen van groenende ruigten,
Wolfsklaauw en fladderend mosch, lichtlyk verbreekbaar, gesloten.
Derwaart stroomden nu allen. Wel liet men den stoet van den Keizer
Eerbiedvol 't recht van den voortocht, maar dan stormde 't wild door elkander
Voorwaart, de gloojing daarachter met naauwlyks omzichtige schreden

Afdalend, die, over ribben, ravijnen, en bergzadels wisselend
Neergolfde, weldra begroeid, ofschoon slechts met schrompelig dwerghout.
Wel ook gelukkig bytijds was die reddende doorgang gevonden:
Reuzige slijkdodden, peluws van blaauwgraauwen, rookenden modder,
Gulpten, te midden van 't vuur, uit den kraterbalg zwalpend naar boven,
Wielenden wolken gelijk, en plonsten op 't ledige puinvlak
Drabbig uit-een spattend neer, 't oord in een heeten moeraspoel,
Vunzig en vuil overwolkt door donkere dampen, herscheppend.
Zwaarder nog werd nu 't ontzettend geloei in het berstend en brakend
Ingewand van den vertoornden vulkaan daar beneden, en zwaarder
't Raatlen der slagen des donders daar boven. De wolken verdikten
Persend zich samen, als trokken zy tijdlyk het vochtig gevleugelt
Grimmig by-een, om 't vijandige vuur-element te verdelgen.
Stortregens plaschten, als waren het wolkbreuken, stroomende neder —
Maar alleen slechts den woudbrand blusschend: de bliksem bleef flitsen,
Dwars door den waterstroom heen, met duizenden knakkende stralen,
Die iedren druppel rondom tot vonkende vuursprank vervormden.
't Plasschen der regens, het bruisen der stroomen, 't geloei van den stormwind,
't Raatlend gerommel der stortende rotsklompen, hortende springend,
Vulden schrikwekkend het schaars verpoozen des rollenden donders.
Toch doofde langsaam, of eindlyk de wilde vulkaan zelf vermoeid werd,
't Vreeselyk vuurwerk. 't Verglom, en in dikker en dichtere wolken
Kronkelden massaas van zand, in krinklende lagen op lagen,
Borlende omhoog, als een rook uit de hel, om als doodende regen,
Stralen van drooge drupplen, van zwavelreuk prikklend doortrokken,
't Groeiende en bloeiende rijk verstikkend met asch te overstelpen.
Eindlyk verminderde ook dat. Het zwart zweem tot graauw, en de gulden
Gloed der late namiddagzon boorde als met schietende lijnen
Dwars door 't verdunnende floers, en verwon de walmende neevlen,
't Vreeslyk tooneel der verwoesting, de velden van modder en lava,
Gants als bezaaid met verkoolde of gebrokene stammen en ruwe

Steenklompen, akelig ledig en woest, met een glimlach beschijnend,
Of hy het troost wilde brengen en bloeiend herleven voorspellen.

Bleef ook 't inwendig geloei en gebrul van den vuurberg nog duren —
Blijder geest toch blies door het aftrekkend leger zijn adem:
Schreeuwend, en klepprend met wapprende vleuglen, plaande er een vogel
Hoog boven 't opziende heir, ter linker, maar weldra ter rechter
Zijde zich zwenkend, en dan in een lijnrechte vaart pijlsnel voorwaart
Schietend naar 't noordelyk bergvlak, waarheen, op 't gebod van den Keizer,
Iedere voetstap zich richtte. Het noodlot dus toonde zich gunstig:
Immers — den berggeest gewerd in dien vriendlyken vogel een bode,
Die voor de naadrende drommen blijkbaar een schuttende schuilplaats
Afbidden ging, en gewis op zijn vriendlyk geroep zou verwerven.

XIX.

TER HELLING.

De ure des gerichts nadert, en reeds splijt zich de maan.

DE KORAN, soera 54.

Bloô duikt het bergdorp Sembong wech in zijn vriendlyk geboomte,
Waar zich 't omringende woud, indringend zelfs, meê verbroedert.
Over het heldere groen van het reusachtig pinangblad welfde
't Donkere loof van den mangis, van 't goudgeel der applen doorsprenkeld.
Buigende zochten de takken der kloeke ramboetans op 't hutdak
Steun voor hun vracht van roodwangige vruchten, waartusschen de zware
Nangka zijn schijnbre pompoenen deed glinstren. Hier breidde de broodboom,
Daar de kapok weer statig zijn strekkende twijgen; en immer
Rezen, als ranke pylaren te midden van knoestige zuilen,
Pisang en kokos omhoog, en zy sponnen en vlochten en weefden
Allen te zaam dus een welving van schaduwrijk groen, maar doorschitterd
Van zóoveel kleuren, als had er een regenboog, vluchtig verspattend,

Hier zijne drupplen doen stollen in rijke, ja weeldrige vólheid.
Alles was rust thands. De arbeiders hadden hun velden, wier waatren
Spieglend verdampten in 't gloeiende zonnelicht, tijdlyk verlaten.
Zorgeloos sluimerend lagen zy neer op de rustbank, en droomden
— Als zy ook droomden — van weligen oogst, die de zwellende korlen
Gaarde in de zwiepende halmen met buigende en schommelende airen.
't Koopren geklank van bekkens en trommen verstomde. De moede
Dansmeisjens vleiden zich neer, als de andren, gereed om te rusten.
Ja zelfs de vormlooze steenklomp in 't midden van 't dorpjen, den schutsgeest
Herbergend, scheen in zijn kreits van offranden droomrig te slapen.
't Lieflyk gekir slechts der tortels, in kooien aan masten gehangen;
't Kraken van schijfwielen, waar, log door den juk-os getrokken,
Traag nog een kar met heur slapenden voerman de dorpsstraat doorwaggelt;
't Teemend geroep van een priester, in d' omtrek van 't needrig gebedshuis
Galmende: „God is groot, en Zijn hoogste profeet is Mohammed" —
Dat openbaarde slechts 't leven in 't uur van den sluimer des middags.
Weinige wachten waakten: een keurstoet van kloeke Ambonneezen
Had hier met Kapitein Jonker post gevat. Alom beneden,
Rondom den voet van 't gebergte, lagen er posten in menigt,
Iederen opgang en uitgang, iedere kloof, ieder bergpad
Rustloos bespiedend, zooals er een hongrige valk naar zijn prooi blikt.
Hier echter was 't van omlaag naar omhoog. Daar boven, op één dier
Toppen — wáar echter, onzeker — had Troeno Djojo zijn stakklig
Krijgsnest gebouwd.
Nu meldde, met haaste en gejaagd, zich een jonkman
Aan by de wachtpost. 't Was Krangsa. En Jonker, verwittigd, sprong ijlings
Op uit zijn ruste, en ontfing ieder woord van den spreker, als of hy
Goud op een schaal woog. Krangsa verscheen met een waarschuwing: „Alle
„Paden zijn zeker bezet — maar toch een is er nog dat een breede
„Ruimte ten aftocht biedt. 'k Wil het u wijzen, en tevens een hoogte,
„Waar ge over heel de legerplaats rustig den blik kunt doen weiden."
Zonder een oogwenk vertoefs, maar toch steeds bedaard, sprak de Hopman:

„Gaan wy!"

Zy stegen te paard, en vertrokken alleen met hen beiden.
Snel, door een meestal bebouwde bergvlakte, joegen zy voorwaart.
Toen nam een woudstreek hen op, van lianen en kleurge orchideën
Weeldrig doorwoekerd, en rijk aan wapprende varens en mosschen,
Die het reusachtig geboomte als met knevels en baarden omhingen.
't Steenige bed van een bergbeek, verdroogd thands, bood weldra een opweg,
Nu eens langs gleuven en kloven, dan tusschen vale ravijnen,
Steigerend weerzijds omhoog, en met slingers en struiken bewassen:
Doode, verwederde lava, beheerscht door het bloeiende leven.
Plotslyk liep 't rijpad ten eind op een buigenden bergrug. Zy bonden
Haastig de zweetende rossen aan stevige stammen; zy stegen
Rustig te voet nu omhoog, en vonden in weinig minuten
Breede rhinocerospaden, van bergrib tot bergribbe klimmend.
Huishoog hieven de varens cierlyk heur pluimige kruinen
Tusschen het zwaardere hout, om straks weer te wijken voor lage
Eiken, wier schaduw een schat van geurig gebloemte overwelfde,
Of er zich vlindergevleugelte in amber en myrrhe gedoopt had.
Immer stegen ze nog. Soms nam 't rijzige zwenkgras
Gants van de gloojing bezit, voor enkele akaziaas zwichtend;
Dan kwam weer rijker tafreel: nieuwe bloembedden dekten den bergrug,
Bloemrijk belommerd door sneeuwballen, dikwerf tot de uiterste twijgen
Cierlyk omrankt van het kleurige geitenblad, bonte festoenen
Wevend door 't wuivende loof, waaronder de insekten by menigt,
Glansend en glinsterend, gonsden. Daar groepten zich groene laurieren
Samen tot kleine bosschaziës, en derwaart geleidde nu Krangsa,
Immer in schaduwe schuilend, zijn vroegeren Hoofdman ter gloojing
Die, van de hoogte, een blik gaf op 't sombere bergvlak waar Troeno
Djojo zijn laatste toevlucht, waarlyk in wanhoop, gezocht had.
Wel was 't een treurig tafreel dat thands voor hun blik zich ontrolde.
Kaal, hier en gints op een enkele plek slechts met rotan en bamboe
Karig bewassen, lag daar, hobblig en golvend van bodem,

De ongezellige ruimte. Een naakte, geribde granietwand,
Vinnig van vorm, en beenkleurig van verwe, rees noordlyk als walmuur.
Daar verhief zich een tentdak, van zijde weleer, thands versleten,
Vaal en verkleurd, en versteld met lappen en lompen: Princesse,
Aalmoezen deelende vroeger — nu hongrende bedelares slechts;
Dat was het Vorstlyk verblijf. Nog enkele daken van rietgras
Rezen daarby en rondom, op verwederde staken; dat waren
Huizen der Eedlen van Staat. Het verder gevolg van 't kleen leger
Strekte zich neer op den grond, elk voor zich-zelf half geraamte,
Samen éen reuzenkarkas. In rijen, als spitsige heggen,
Stonden de speeren geplant, en de paarden, getuigd als ten strijde,
En toch in waarheid slechts slachtvee, daarnevens. Met kloven en spleten,
Duizelingwekkende diep, daalde naar de andere zijden
Grillig de bergwand omlaag, en verloor zich, als ware 't bezwijmend,
Diep in een donkren, onpeilbren afgrond. In weinig minuten,
Kernig besteed, had de wakkre Ambonnees heel den toestand des vijands
Helder en klaar overschouwd, en reeds meende hy ijlings te keeren,
Toen een beweging op 't vlak zijn voeten weer vastklemde. Langsaam
Rees er die lijken gelijkende menigte. Een man trad er statig
Op in hun midden, een priester naar 't scheen: tot de voeten omplooide
't Zwart satijnen gewaad hem de leden; een zwart zijden tulband,
Flikkrend met gouddraad doorstikt, kroonde zijn schedel; zijne armen
Kruisten zich over de borst. Hy sprak, en zijn spreken moest zeker
D' andren bemoedigend zijn, want een welving van wuivende handen
Woelde rondom hem omhoog.

Doch met vuurblik en trillende vuisten
Trad de Ambonnees nu te rug onder 't lomrende loof: hy herkende
Aanstonds zijn hoofdvijand. „O!" borst hy uit: „Bezat ik slechts twintig
„Hollandsche krijgers met vuursteen gewapend — ik ving by zijn vlerken
„D' adelaar daar in zijn nest!"

En Krangsa sprak gul en beslissend:
„Dat is niet noodig: zie hier dezen laatsten, dees eenigen uitweg

„Die nog den muitlingen rest." En hy wees hem een slingerend bergpad,
Naauwlyks als pad herkenbaar: een doodendans, plotslyk geëindigd,
Scheen hier zijn sombere reien te hebben gezwierd en geslingerd,
Lijken en ziellooze lichamen ordeloos onder elkander.
Krijgslieden, trosknapen, vrouwen en kinderen, paarden en buffels,
Allen vermoeid en ontmergd by 't strompelend klimmen gevallen,
Lagen door-een, in een warnet van waapnen en allerlei ontuig,
Reistoestel, kleederen, huisraad, aan machtlooze handen ontzonken,
Alles omwalmd door een reuk van verrotting, die vèr in het ronde
't Trillende luchtruim bedierf, ter plek zelfs waar Jonker 't aanschouwde.
„Dit is het eenige pad dat nog niet is omperkt; dit 's de laatste
„Uitweg; en heden, in 't nacht-uur, zal dáarlangs ook de aftocht geschieden."
Dus meldde Krangsa.
En evenzoo de armen gekruist als daar gintsche
Zwarte gestalte, stond hier de Ambonnees, maar in andere stemming.
Tintlend van blik, of een lichtstraal ontschoot aan 't diepste zijns harten,
Sprak hy halfluid voor zich heen, met valkenblik d' omtrek door-
vorschend:
„De opstandling is in mijn macht; de bloedige strijd is ten einde."

Rijklyk beladen met bloemen, kwam Krangsa al zweetend en zwoegend
Weer tot den harem, en spreidde er zijn geurige en kleurige kelken
Neer voor den voet van Mahera. Haar vriendlyke blik, in haar sombre,
Droevige omgeving, verkwikte het kloppende harte des trouwen
Dienaars.
Maar toen nu de nacht het heelal met haar donker omfloerste,
Vlamde aan den voet van het bergpad een wachtvuur, in honderden speeren
Rood zich weerspieglend. Een uitweg bestond niet meer. Kapitein Jonker
Had aan dees uitgang zijn hoofdmacht vereenigd. Zoo als een egel
Zich in zijn pennen te rug trekt, en lijdlyk, zelfs hongrend, zijn tijd wacht,
Kromp Troeno-Djojo ook zijn stelling te zamen. Dat flikkrend
Vlammen van 't wachtvuur beneden scheen boven een bloedroode sterre,

Ondergang spellend. Nu riep hy in rade zijn weinige Hoofden,
Princen, en priesters by-een, en hy deed hun het voorstel om plotslyk
Afwaart te stormen en door te slaan.

„Ziet ge" — was 't eerste koude andwoord:
„Zooals een steen die gekookt wordt, ontfangen uw volgers uw woorden."
Toch verloor hy niet den moed. „In het diepste der nacht, als zy sluimren" —
Voerde hy vuriglyk aan: „breken we ons baan door hun midden!"

Helder als zeewater, maar even bijtend, klonk het hem tegen:
„Vogels van die veeren sluimeren nimmer, maar houden hun nagels
„Immer tot grijpen gereed." En een derde sprak, pijnelyk zuchtend:
„Stomp is 't gebit ons geworden; oude eekhorens zijn wy; gebroken
„Tanden doorknagen geen noot. Rekent ge op redding — zoo wacht dan
„'t Vallen der maan van den hemel!"

Dus was de stemming — en bitter
Trok zich de Vorst in het binnenst der tente te rug. Peinzend bracht hy
't Nacht-uur daar door. Toen de morgen het sombere bergvlak verlichtte,
Wierp hy een blik over 't schouwspel der jammeren die hem omringden.
Bleeke gezichten, in koortsige sluimering, lagen daar ordloos.
Hier hief somtijds een vuist, daar weer een arm, maar beiden
Mager en spichtig, zich op, als in dreigenden droom — om dan machtloos
Neder te zinken. Zijn blik gleed omfloerst langs de weinige paarden,
't Eenigste, 't laatste, saplooze voedsel voor enkele dagen,
Enklen nog slechts. Hy zag naar omlaag. Waar des avond de bloedstar
Vonkelde, dreef thands een rookwolk. Hy zag naar omhoog — en ontzette:
Overal waren de toppen der bergen, gistren slechts groenend,
Thands ook blaauwend — van glinsterend staal: van muskettromp en speerspits.

Nu eerst, omwaaid van de nuchtere morgenlucht, maar dan ten volle
Nu ook, gevoelde hy zich van zijn veilgenden schutsgeest verlaten.
't Kloppende voorhoofd omklemd met de vingeren, stond hy een wijle,
't Oog naar den bodem gericht. Toen wendde hy zich naar zijn hoftent,
Schreed door den donkeren doorgang, en trad in 't vertrek van Mahera.

„Vrouwe!" dus sprak hy: „die, altoos getrouw, toch nooit mijne vrouw waart —
„Gy zijt het slacht-offer, even als ik, van de heerschzucht uws vaders."

't Was of heur leest, op dat woord, zich verlengde. „Heeft hy zich vergrepen —"
„Hy was mijn vader!" bestrafte zy ernstig: „En zelfs geen geboren
„Keizer heeft recht om dat ooit te vergeten. Ik heb van mijn noodlot
„Hem nooit aangeklaagd."
Hy besefte zijn fout, en sprak zachter:
„Hy is verdwenen. En nevens dit neevlige raadsel treedt heden
„Tastbaar de werklykheid op. Wy zijn verloren"......
En plotslyk
Kwam ook de werkelykheid zijne woorden bevestigen: schoten
Knalden op-eens van rondom — en met schreeuwen en krijten en gillen
Stormde 't klein overschot, daar op de bergvlakte samengebannen,
Heen naar de achterste rots, geen eerbied zelfs meer voor den tentwand.
„Overal zijn er de Hollanders!" rezen de smartvolle kreten:
„'t Hagelt er kogels, geen plek is meer vrij!"
Maar nu daagde er met haaste
't Hoofd van de bergwachten op. En, de knie buigend voor zijn Gebieder,
Sprak hy: „Daar zijn twee gezanten der Hollanders opwaart geklommen,
„Vreè brengend, zoo hun wit vaandelken aanwijst."
„Laat ze dan komen!"
Sprak Troeno-Djojo. Met hoogheid stond hy het paar tegenover,
Toen hy 't ontfing. „Wie zendt u?" begon hy.
„Kapitein Jonker,
„Hoofdman der roeren en speeren, o Vorst! die alom u bezetten."
„Kapitein Jonker. Ik ken dien naam niet" — maar nu zag hy Mahera
Plotslyk, en 't scheen met een siddring, de hand op den boezem zich pressen.
„Kent gy dien man!" riep hy uit met een rillenden schok. En Mahera
Zag, na een oogenblik zwijgens, hem ernstig in de oogen, en zeide:

„Ja."

En hy deinsde te rug, eerst beneveld, toen vlammend van blikken.
„Ja — zulk een ja! Is hy het wellicht?"

En met kalme, zelfs koene
Vastheid herhaalde zy nogmaals: „Ja."

„Ga dan heen met dees mannen!"
Riep hy, en woestheid en bitterheid beiden betoonden zijn woorden.
„Zelfs uw bevel niet verwijdert my" — andwoordde ze edel en waardig:
„'k Ben door den wil van mijn vader geplaatst aan uw zijde — ik zal nimmer,
„Hoe het ook moeielyk vall, die plaatse verlaten. Uw hoogheid
„Trok my nooit aan, en mijn tytel verleidde my niet om mijns harten
„Heiligsten eed te verbreken, mijn ziele bevlekkend met trouwbreuk.
„Thands, nu het noodlot u neerdrukt, gevoel ik my sterker verbonden.
„Ga waar gy wilt, en, nu eenmaal uw schaduw, zal 'k u ook verzellen."

Star, en de armen gekruist, staarde een van de beide gezanten
Haar by die woorden in 't oog, met een mengling van smart en van eerbied.
Onwillekeurig sloten zijn handen als biddend zich samen.
Nu eerst ontmoette heur oog het zijne — en zy zocht naar een steunsel,
Zonder verandring van blik.

„'t Woord blijft een woord" — sprak zy siddrend:
„Trouw is een rots, welke branding ze ook stormend ombruist."

Troeno Djojo,
Trotsch op het woord zijner vrouw, en gekrenkt tevens toch daarin, sprak nu,
Somber en hoog te gelijk: „Gaat, gy gezanten! en zegt uw
„Lastgever dit: Troeno-Djojo kan sterven van honger — maar nimmer
„De erflyke kroon, die hem toekomt, aan andere handen vertrouwen."

Toen echter klonk by de zijnen, die wachtend en zwijgend zijn woorden
Aangehoord hadden, een kreet.

„Wilt gy u door honger verdelgen,
„Wy willen 't niet!" riep een stem; en als bruisende branding weergalmde

Allerzijds: „Wy willen 't niet! Zijt ge een gezant des profeten,
„Zend dan uw bliksemstraal neer, die ons voor immer vernietigt —
„Maar niet een hongerdood, die ons het bloed als by druppelen uitzuigt!"

Zoo als een tyger, die, reede ten sprong, verstrikt, zich zijn nagels
Plotslyk geknot ziet, zonk Troeno-Djojo te rug op den divan.
„Ik niet" — zoo barstte hy los, en hy strekte den zijnen de vuisten:
„Ik niet — zy geven my over — de lafaarts! Ik ben uw gevangne."

„En als een Prins van den bloede, en als een dapperen krijgsman,
„Zal u de Kompanjie ontfangen, en verder de plaatse
„Wijzen waar ge eerlyk, en buiten banden, zult leven." Dus luidde
't Andwoord.
„Wie is my waarborg daarvoor!" riep hy eensklaps mistrouwend.

„Ik" — gaf hem de ander te rug: „Want ik-zelf ben Kapitein Jonker."

„Ha!" kreet hy fel: „Dat 's te veel!" En reeds vlamde zijn kris
in zijn vingren,
Toen hem een krachtige hand het wapen ontrukte. „Mahera!"
Riep hy op brullenden toon. En zy bood het wapen hem weder.
Ernstig sprak zy: „Wilt gy een offer — hier ben ik."
Daar flitste
Flikkrend een zwaard tusschen beiden. Maar toen reeds had tedere Sini
Schuttend zich voor haar meestresse geworpen, en Krangsa sprong krachtvol
Troeno Djojo in d' arm. 't Zwaard van Jonker behoefde niet: alle
Volgers, tot hiertoe getrouw, boden thands volle onderwerping,
Blijkbaar geneigd zelfs hun Keizer in banden te slaan, als hy langer
Nog mocht weerstreven. De honger had eindlyk met heftige klaauwen
't Pantser der trouwe gescheurd, en de ringen raatlend verbrokkeld.
Zooals een worstlaar, wiens peezen zich plotslyk verlamd voelen, stond nu
Troeno Djojo, en gaf zich gevangen.

Een lijkstoet mocht 't heeten
Zoo als die zwijgende schaar, gesmaldeeld nog in zwijgende groepen,
Aftrad langs 't sombere pad, strompelend staag over lijken.
Somber gekeerd in zich-zelf, trad de gevallene in 't midden.
Vuur ging weleer van hem uit, 't vuur van een krater — die krater,
Ingestort thands, was een kolk slechts, bestelpt met verwederde puinen.

XX.

Het drama in den Kraton.

Zy, die hun Heer gehoorzamen, worden schitterend beloond; zy echter, die niet gehoorzamen, zullen zich niet voor de straf kunnen vrijwaren. Een vreeselyke verandwoording wacht hun.

De Koran, soera 13.

uublend gejuich ging er op in Mataram. De kraton weergalmde
't Vreugdegeschrei van de stad. Keizer Anoem, in weeldrige ruste
Toevend te Paja, zijn lusthuis, had ijlings een vliegenden bode
Afgevaardigd naar Jonker. „Kom herwaart, te Paja" — dus luidde 't:
„U en den boeteling, beiden, zal eere geschieden." Half bede,
Half ook bevel, klonk dat woord, en Kapitein Jonker, tevreden,
Volgde 't.

De eenvoudige Krangsa sprak toen tot Sini: „De reiger
„Toont zich wel rijk in zijn veedren, maar plukt ge hem — klein is de vleeschklomp.
„Let op mijn woorden."

Feestlyk was de open ontfangst. Troeno Djojo

Boog voor zijn Keizer in 't stof. Maar Anoem verhief hem, en reikte
Minzaam, zelfs gul, hem de hand: „'k Ben verheugd u te aanschouwen,
mijn broeder!"
Sprak hy welwillend: „'t Verleden ligt achter ons. Zij het vergeten,
„Even als 't donkere weder van gistren by 't heldre van heden.
„Werp dan dat zwarte gewaad van uw leden, en kleed u, zooals het
„Voegsaam betaamt aan een Vorst, opdat ik uw hoogheid doe gelden,
„Schenkende u tevens een kris naar uw rang."
Troeno Djojo verscheen nu,
Glansend van goudgeelen balsem, in hofgewaad, allen braveerend.
Woordhoudend, reikte hem Anoem een kris, aan gevest en aan schede
Flonkrend van goud en van edelgesteente, en slechts twee dagen later
Schonk hy hem, even minzaam van toon en van blik, met een gunstlach
D' eeretytel van Adepati-Malaja, en zeide
Straks hem 't bezit van de helft van Madoera toe. Dus was de breuke
Gantslyk geheeld: de kroon Modjopahits, door Hollandsche handen
Hem op den schedel gedrukt, stond vast en gewaarborgd. Een bloedig
Nachttafreel was thands voorby — een vriendelyk morgenrood daagde.

Zoo naakte allengs het nieuwjaar. Was de hemel daar buiten ook donker;
Stroomde de regen, en flitste de bliksem, en rolde de donder —
Binnen den kraton was 't feest, het feest der hernieuwing. In rijken
Dosch kwamen allen, naar de oude gewijde gewoonte, met eerbied
Opwachting maken aan 't Hoofd van den Staat, den vrijmachtigen Keizer.
't Bruin van de huid was by allen dier Eedlen in goudgeelen balsem
Ondergegaan. Als een gaarde van honderden kleurige bloemen
Wemelden onder elkander de sarongs, en tintlend als starren
Vonkelden de edelgesteenten der krissen, gestrekt in de gordels.
Nog was de Keizer niet daar — toch scheen het, als was er een Keizer:
Rond Troeno Djojo, den blijkbaren gunstling, verdrong zich de hofstoet,
Enkelen hier, en in groepen weer andren, maar allen te zamen
Trachtend den lichtstraal te ontfangen der maan die het zonlicht weerkaatste.

Daar klonk de koperen klank van trommen en klokken en bekkens.
Thands verscheen Anoem. Met statigen tred, maar toch minzaam van trekken,
Trad hy te midden van 't hof. „Zeegne de Heer" — sprak hy vriendlyk:
„Elk wie Zijn zegen verdient." En hy zette zich neer.
En nu daagden,
't Hoofdhair vercierd met juweelen, 't rank midden gegord met een sluier,
Slingrend den kleurigen sarong omplooiend, de stoet danseressen.
Vast hield het voetjen den grond, maar het buigsame lijf en de leden
Helden en zwenkten en zwaaiden op 't maatgeluid, allen eenparig,
Rusteloos tevens het hoofd en de lenige vingren bewegend:
Cierlyke standen, bevallige houding, en golvende wending
Wisslend naar 't wisslen der slepende of snellere tonen der gaamlan.
Twee uren lang boeide 't weemlend beweeglyk tafreel aller zinnen.
Toen gaf de Keizer een wenk — en de minlyke rei was verdwenen.
Hy echter rees overeind, en nu rimpelden donkere groeven
Onheilspellend zijn voorhoofd. „Met 't oude" — dus sprak hy: „verdwijne
„'t Kwade ook voor immer. Verga dan 't eerst wie met giftigen adem
„'t Heilige goud van de rijkskroon Matarams heeft durven bezoedlen!"

Eer Troeno Djojo nog recht besef had dier bittere woorden,
Zag hy zich weerszijds omklemd door stevige vuisten, en stond hy
Machteloos tegenover den Keizer. En deze trad langsaam,
Zooals een bloedslurpend dier op hem toe.
„Troeno Djojo!" dus kreet hy,
Dreigend een kronklende kris in de vuist:„ Dit heb ik gezworen
„Toen ik te Tagal was: deze kris zal nooit andere schede
„Kennen dan 't hart in uw borst!"
En hy stiet met zoo razende woede
't Staal in de borst van zijn prooi, dat de spits onder 't schouderblad uitbrak.
Golvend spoot 't ziedende bloed op de hand van den moorder, doch 't maakte
Hem slechts bloeddorstiger. Grijnzende wenkte hy, en — honderd krissen
Priemden 't gevallene lijk, en doorkerfden 't en vlijmden 't aan stukken.